De vuistslag

Constant van Wessem

bron
Constant van Wessem, *De vuistslag*. P.N. van Kampen & Zoon, Amsterdam 1933

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/wess008vuis01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

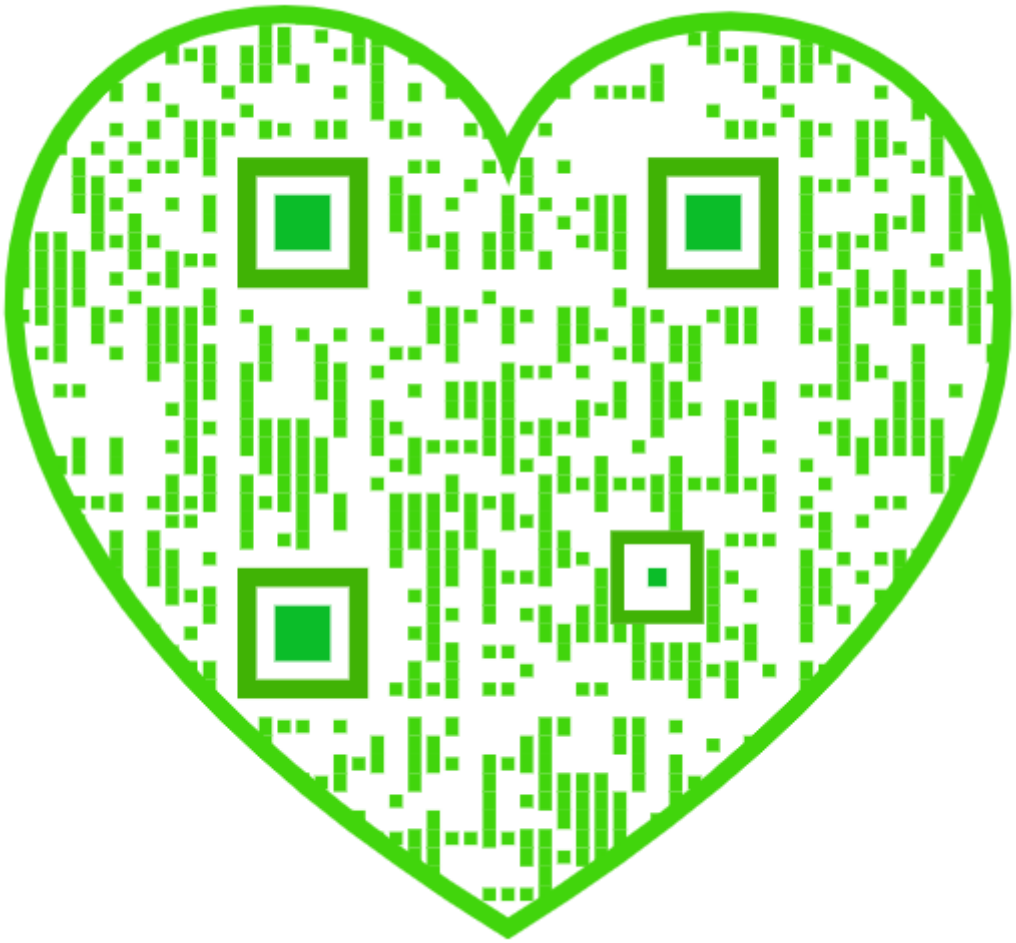

V

‘Denn alle Schuld rächt sich auf Erden’
Goethe

Een vuistslag valt in het leven van een mensch.
Dat moet gewroken worden!
Maar niet steeds is de rechte lijn de kortste verbinding tusschen twee punten.

I Geladen atmosfeer

Als John zijn gestalte naast die van staatslieden, financiers, zakenlieden vergeleek oordeelde hij dat hij figuur had. De eng-borstige, hangarmige, vergrauwde wezens van anderen, die, als hij, hun levens op bureaux sleten, hun dagen doorbrachten op departementen of kantoren, achter schrijf- en conferentietafels, gaven hem altijd het gevoel: te weinig aan sport gedaan, zij hebben zich niet onderhouden; onmodern.

Was *hij* echter modern? De moderne bankier zag er uit als een joviale jongensachtige heer, die geen hoed droeg, zijn grijze haren in de wind liet fladderen en aan viool- of pianospelen deed.

Bij hem niets van dit alles. Hij stond tusschen twee generaties. De jongeren zouden hem ouderwetsch noemen; die namen zelfs hun zaken niet meer serieus op, beschouwden de ‘houding’ niet meer als onderdeel van het vak. Een advocaat deed zijn best op alles meer dan op een advocaat te lijken en een bankier wilde volstrekt niet herkend worden als een bankier. Dat was echter een ander uiterste, meende John. Men behoefde weliswaar geen verdroogd heer, gekneld in een zwarte gekleede jas en een stijf hoog boord te wezen, maar er moest toch iets van iemand uit gaan, dat ‘positie’ verried. Sport was goed, dat trainde het lichaam en zorgde er voor dat men figuur behield, maar er behoorde geen vergissing mogelijk te zijn, dat men op het bureau met John Cameron, bankier en zakenman, te doen had en niet met een heer, die eigenlijk van plan was u voor een partijtje cricket uit te noodigen.

Daarom, op zijn bureau hechtte

John aan decorum. Hij stond wie hem spreken kwam te woord, gezeten achter zijn bureautafel, met zijn zware sterk-behaarde handen onbewegelijk naast het vloeiblad. De pijp, die hij onder het werken rookte, lag dan onaangeroerd in het aschbakje. Ook tegenover zijn geluidloozen procuratiehouder behield hij stijl, zette als een streep zijn onderteekening op de stukken, die deze hem voorlegde en wanneer de telefoon belde bracht hij zonder haast de hoorn aan het oor en gaf met een zachte, bijna toonlooze stem antwoord op wat hem gevraagd werd aan het andere eind van de lijn.

Echter, in het leven komen dingen voor en wekken toestanden in het gemoed van een mensch, die het zelfs een karaktervast man moeilijk maken zich te blijven observeeren bij het handhaven van een houding. Het kan dan gebeuren, dat zelfs een John Cameron met de ellebogen wijd op het plat voor zijn bureautafel zit, met de vuisten tegen de slapen gedrukt

en de pijp in een onregelmatig wippend bewegen tusschen de tanden geklemd; een enkele maal veegt zijn hand werktuigelijk wat asch van het vloeiblad. Dat kan speciaal een John Cameron gebeuren na een slapelooze nacht, waarin hij voor zichzelf een onherkenbare is geweest, waarin hij midden in de nacht uit bed is gegaan, blind, met tastende handen in de flarden van een droom, die zonder slaap is gekomen. Toen hij voor de waschtafel het electrisch licht aan draaide, stiet hij in de spiegel tegen een vormloos gezwollen gezicht, dat het zijne niet was, als links en rechts tot bulten geslagen. kleurloos geworden oogen, in vale bolle wallen van opgezette oogleden gekneld, haren als sprietig gewas stekelig en stijf gespreid. Waarop John zich grimmig van deze onherkenbare had afgewend, naar zijn badkamer was gegaan en een koudwater-douche over zich heeft losgelaten, welks stralen het heete vleesch met een bijna wreed gevoel priemden, maar

waar men als een ander mensch onder vandaan komt. Men heeft weer een wezen, dat tot de contouren, de gedaante van het lichamelijke is gekrompen en die men kon voelen terwijl men met de handdoek, zich afdrogend, langs de leden wreef.

Toch dwingen zijn bevindingen hem te constateeren, dat die bevrijding maar schijn is geweest. John is een man, een normaal man, d.w.z. men moet hem in zijn huwelijksleven niet aan dingen komen, die een man wenscht gerespecteerd te zien en wanneer er in feite tusschen zijn vrouw en hem een toestand is geschapen, dat er van een huwelijk geen sprake meer is, dan nog wenscht zoo'n man niet er aan herinnerd te worden, dat hij geen vrouw meer heeft b.v. doordat zijn vrouw hem zelfs in zijn eigen huis beleedigt en er haar minnaars installeert.-

Dat wekt werkelijk niet al te beste gevoelens in een verbitterd echtgenoot op en dan gebeurt het als bijna van zelf, dat schijnbaar

onnoozele oorzaken tot explosies leiden, omdat er maar weinig meer noodig is om hem tot het uiterste te brengen.

Buiten op straat is een draaiorgel in een daverend ‘Happy days are here again!’ uitgebarsten.

Hij denkt: ‘Happy days!’ Verdomme, het liedje van Leopoldine's grammofoon-

Meteen staat hij overeind, met een ruk omhoog geschoten -: op hetzelfde moment begint er in de typistenkamer naast de zijne een joelen der meisjes. Hij stoot de deur met de voet verder open, de pijp, die hij tusschen de tanden geklemd houdt, neemt hij uit de mond, hij werpt een blik als een zweepslag over de gebukte ruggen der meisjes die, op haar stoelen teruggezakt, zich begraven in een verwoed rumoer van gejaagd tikkende machines.

Hij heeft ze overrompeld: de schrijfmachines stonden een kort ademloos moment stil. In de sprong verstart het meisje, dat zooeven een

hevige dans is begonnen, met achteruit geworpen schouders en armen aan loopend als wilde zij een groote bal die voor haar ligt, wegtrappen; met geknepen vuisten zwevend hangend op de plaats en het been naar voren en terug met korte slingerende rukken, met links en rechts gezwaaide rythmische wendingen van het geheele lichaam. Midden in deze mateloos gespeelde woede, waarmee woelig en in dienstbaarheid bekneld menschenleven explodeert, heeft zijn blik haar neergeknald. De armen vallen, het geheele lichaam verstijft, de mond opent zich met die vreemde bijna tragische glimlach, waarmee een mensch zijn vonnis wacht.

De chef van het personeel. Hij mag hem niet; zooals de man de knijper van de vette neus neemt om hem beter aan te zien heeft hij oogen of hij denkt: Domkop!

(Mijn hemel, wat is er gebeurd? Het is toch zoo erg niet. Jong bloed, niet waar?)

Uit! heeft John gezegd, een ont-

zaggelijk handvlak op het plat van zijn bureautafel neermeppend.

Het meisje is ontslagen.

Hij laat den chef van het personeel zich met een lichte buiging terug trekken. Eerst als deze de deur geluidloos weer achter zich heeft gesloten, ziet hij op:

Nu, stommeling? Mag ik mijn typisten soms niet ontslaan als zij mij niet langer bevallen? Dat moderne idiotisme, ik verdraag het niet langer. Brutaal, veeleischend, als sletten opgetuigd, met poederkwast en nagelvijl en nu ook nog herrie maken op mijn kantoor! Uit! Malaise? Ik heb aan mijn eigen zorgen genoeg, die van anderen gaan mij niet aan. Menschelijkheid? Ik wensch een behoorlijk gedrag op mijn kantoor en daarmee basta.

Hij ziet het meisje voor zich, als bengelend in een strik. Met een armzwaai werpt hij het van zich. Hij wenscht zich niet verder te ondervragen over zijn beweegredenen noch over de impulsen van zijn handelingen.

Ik ben de directeur en wat ik doe is *mijn* recht!

Zijn linkermondhoek ontbloot een gouden tand.

Langzaam komt hij achter zijn bureautafel overeind, grijpt zich met beide handen er aan vast; dan, zijn groote massieve lichaam recht heffend, leunt hij met de harde witte knokkels van een onverzettelijke vuist op het tafelblad.

Vanavond ga ik, heeft hij beslist.

Die vent heet Jacques Aymes, het adres heeft hij van een verscheurde enveloppe, door Leopoldine geschreven en die het dienstmeisje hem had gebracht.

Zich de scène van gisterennamiddag herinnerend loopt in zijn kop het bloed zoo heet aan, dat de aderen om voorhoofd en slapen zwellen als onder een heel dunne huid:

Vóór het eten thuiskomend wil hij de trap op naar boven; juist gaat het dienstmeisje, als gewoonlijk keurig in het zwart en wit, met de

vlugge voeten van een paard in draf de treden van de trap af en zwenkt, uitwijkend, de gang in. Hij denkt: ze heeft bijna met haar schouder tegen de mijne gestooten en kijkt onwillekeurig om. Onderaan de trap staat het meisje, zij heeft het gezicht naar hem toegekeerd, met een bijna schuchtere beweging wenkt haar wijsvinger en haar oogen worden groot:

‘Mevrouw en die meneer....’

Zoo recht loopt hij op haar aan, dat zij eenige stappen achteruit wijkt. Wat zij hem op haar zachte, een beetje trillende toon vertelt begrijpt hij meer dan hij het verstaat, zoo bonst het hamerende bloed hem in de ooren. Hij kan alleen maar dit eene denken: Mijn vrouw beleedigt me ook nog in mijn eigen huis, zij installeert haar minnaars in mijn eigen huis.

Maar zich ten uiterste beheerschend heeft hij zoo koel mogelijk gezegd:

‘Dank je.’-

Vanavond ga ik, herhaalt hij zijn besluit.

Zijn kaken worden massief, met een bijtende ijzeren klem der tanden. Langen tijd staat hij daar nog achter zijn bureautafel, roerloos, in zijn dreigende gespannenheid een rotsblok, dat zoo aanstonds opgeheven zal worden en met alle kracht op een tegenstander geworpen.

II Parate executie

Wanneer men een mensch een boksstoot recht in het gezicht geeft, is de vuist, die uitschiet, als een spattende straal. Een fontein van kracht oversproeit den ander, die met ingezakte schouders en naar voren gewelfde buik achteruit wankelt, met het verloren evenwicht tegen een stoel slaat, op de grond botsend valt en onderwijl het lichaam omwentelt, als dekking zoekend met het gezicht naar de grond. Zoo'n lichaam valt te zwaar neer en kan slechts roerloos blijven na de smak: deze wijze van liggen is op zichzelf reeds een aanklacht. De man, die de boksstoot uitvoerde voelt thans, dat het te groot is geworden voor de situatie, wat hij deed: men treft een weer-

looze niet zoo vernietigend, er was geen noodzaak den ander zoo af te maken, dat is een handeling in uiterste noodweer, niet uit wraak.

John voelt dan ook een onzekerheid als hij op het gevallen lichaam van Jacques neer kijkt.

Hij staat daar als een groot somber beest, dat met een onhandige beweging een verwoesting heeft aangericht, waarvan het zelf niet precies begrijpt hoe het gebeurd is.

Toch doet hij iets alsof het hem allemaal verder niet aan gaat. Hij neemt uit Jacques' sigarenkoker, die op tafel staat, een sigaar, werpt deze met zoo iets als speelschheid een eindje omhoog en vangt hem met een behendige greep weer op.

Daarna plaatst hij de sigaar als een trophee tusschen de tanden. En met de handen in de zakken gaat hij de kamer uit.

Zooals John nu door de straat voort loopt, met Jacques' sigaar in de mond, die hij tusschen de tanden op

en neer laat wippen en waaraan hij zoo nu en dan zware halen doet, glorifieert hij in een hatelijke triomf, hij strekt de lendenen iets meer dan gewoonlijk, hij laat het niet aan zich komen, dat zijn daad toch geen bevrijding is geworden en dat hij zijn rol van de wrekende gerechtigheid niet zoo héél fraai heeft gespeeld.

Wanneer uit het onderbewustzijn instincten losbreken ontsnappen zij steeds aan de verstandelijke controle; men is overgeleverd aan een geweld, dat ontstellend ingrijpt in de geciviliseerde natuur waarin men leeft, iets wat gelijkt op de razende ren van een kudde paarden uit een blindelingsche en onverklaarbare schrik losgebroken: zij verwonden zich, verwarren de pooten en storten hals over kop in een ravijn, die hun vaart niet kon stuiten.

John weet zeer goed, dat hij naar Jacques was toegegaan om aan een toestand een einde te maken, die noch voor zijn gevoel van eigenwaarde noch voor zijn zenuwkracht

meer was uit te houden. Ongetwijfeld, men is man van de wereld, men beslecht zelfs de pijnlijkste geschillen nog met een zekere vormelijkheid, men zit een beetje ‘nachlässig’, met zware oogleden en een vermoeid handgebaar tegenover elkaar, ziet elkaar bij tijd en wijle aan met een veel verbergende glimlach van wijze wereldlingen: och ja, mijnheer, het is een bagatel, maar - hier flikkert de blik opeens met een klein staalblauw vlammetje - het moet uit wezen... Als de ander dan naar zijn vingers, naar zijn nagels kijkt en zwijgt, zwijgt zooals iemand die begrepen heeft en accepteert, kan men rustig weer opstaan, kalm, wederom ‘nachlässig’, zelfs vriendelijk, als is men enkel maar op bezoek geweest; en de ander, als hij werkelijk wereldwijs is en de code van het correcte leven kent, zal hem ten afscheid nog een sigaar aanbieden. Zelfs ‘au revoir’ kan men nog tegen elkaar zeggen. ‘Au revoir, meneer’: beiden weten, dat het niets beduidt

evenmin als ‘hoe gaat het?’ van iedere dag, waarop men ook geen antwoord verlangt...

Zoo is het echter niet gebeurd.

Het is te groot voor hem geworden. Alle kalmte, alle voorgenomen ‘houding’ heeft hem verlaten. Er was alleen voor hem dit gezicht: van den ander, die sprakeloos, met even opgetrokken wenkbrauwen voor hem stond, iets te haastig uit zijn stoel overeind gekomen, maar onmiddellijk weer hersteld in de correct-lenige houding van strak gekamden, zorgvuldig gekleeden modernen jongen man, één hand in het jaszakje, de andere met gespreide wijs- en middelvinger gebarend naar een stoel achter de tafel, opdat de bezoeker zich neer zal zetten en zeggen wat er van zijn believen is, een houding van een beleefde bevreemding: ik versta niet recht, wat verschaft mij de eer? En dan kijkt hij in dat gezicht, krijgt bliksemsnel beeld en indruk: een onbeschaamd-naakt gezicht als van een schooljongen, een tikje blague, een

tikje onzekerheid, een gezicht met oploopende wenkbrauwen, scheeve, een beetje Indische jukbeenderen, waarboven kleine grijze oogen blikkeren, en uitstaande ooren, en dit gezicht is hem opeens onbeschrijfelijk antipathiek, omdat het vernederend is: dit is hij dus, om dezen heeft Leopoldine... daar verwoest zijn vrouw hem nu zijn leven om, om dezen, om dit jongetje van niks, niet eens een behoorlijke rivaal, een broekje, een ventje. Dat hem beminnelijk-brutaal aanziet, met een onuitgesproken: wat verschaft mij de eer? in zijn wat vertrokken glimlach en met een nerveus knipperen van zijn oogleden. En in een plotselinge, opvliegende verbittering voelt John, dat hij dit kereltje moet wegvlakken, hem de open hand in het brutale snuit duwen; weg jij, achteruit! Maar de hand, vóór hij het gezicht bereikt heeft, is een vuist geworden, die met een vaart in dat gezicht gaat...

Hij ziet den ander weer voor zich

liggen, met het gezicht naar de grond.

Een weerlooze? Het is een lafaard, hij heeft zich op de grond laten vallen zooals een soldaat doet, die zich plat neerwerpt om niet gezien te worden in het handgemeen! Hoe heb ik hem geraakt! Hij is vernietigd, hij zal nimmer meer kunnen terug komen. Bij God, ik heb hem geraakt volgens de regels van de kunst. Daar heeft Jack Cow me zijn bokslessen voor gegeven in mijn jongensjaren. Mijn schuld is het niet, dat de ander zijn slagen niet kent. De ander mag mooiere praatjes weten te verkoopen, mooiere woorden weten te zeggen tegen Leopoldine, ik hanteer beter de vuist.

Een pauvre sire! hoonlacht John, niet zonder zelfvoldoening en toch niet geheel overtuigd van zijn eigen triomf.

Wat is het dan wat hem het gevoel geeft, dat zijn daad toch geen bevrijding is geworden? Grandioos was het geweest Leopoldine in de verbeelding toe te roepen: Daar gaat

Jacques Aymes, je vriendje! Maar is hij in werkelijkheid soms niet een dikke sentimentalist, hij, die alle sentimentaliteit zoo verfoeit, als zelfbedrog? Wreker van zijn eer? Daar knijpt binnenin iets, dat hem het zegevierende gevoel geheel ontneemt: wreker van je eer? Poeah! een wraak op Leopoldine, die slag, die je dien vent hebt gegeven.

John voelt hoe zijn oogen zich klein trekken, de spieren van zijn kaken krampen zoo heftig, dat zij pijn doen: zij kunnen niet meer uit die kramp los komen. De sigaar van Jacques smaakt hem opeens afschuwelijk: hij werpt hem weg als heeft hij er zijn mond aan gebrand...

Dan ziet hij het gezicht van Leopoldine weer voor zich opdoemen. Vastbesloten is hij die blik nu uit te houden, hij wenscht tegenover die blik de zijne te zetten, vol grimmigheid en vol ironie. Die blik is nu machteloos voor hem, gelijk hij haar zelf ook ziet als het te groot ontwikkeld kind, dat met de driftige

stappen van haar koppigheid op hem aan komt, de vuisten geknepen, het weelderige haar als een wellende kam overeind tegen het achterhoofd. Als haar verbitterde hand hem nu op de oogen had geraakt zou hij ze zelfs niet neer hebben geslagen, zoo vast zetelde hij in de overtuiging van zijn goed recht; hoogstens had hij met de wijsvinger op haar gemikt, met eenige aanklagende porren in haar richting: jij, niet ik!

John is nu zijn huis genaderd.

Hij is nog verre van gekalmeerd.

Hij is eerst nog een paar straten omgeloopen, besluiteloos. Ook op de hoek, bij zijn huis, blijft hij een paar minuten staan. Waar wacht hij op? Wacht hij op den ander? Misschien komt de vent terug, heeft hij zich bedacht. Het zal mij lief zijn.

Ten slotte is hij toch naar binnen gegaan.

Zoo leeg vindt hij het huis, dat hij zijn eigen stappen in de gang hoort. Pas als hij, boven, de deur van Leo-

poldine's kamer voorbij komt en met een ruk bij haar binnen breekt, bedenkt hij, in het donker naar de lichtknop tastend, dat zij vanavond er aan het eten niet was. Wat heb ik ook met haar te spreken? Niets heb ik met haar te spreken. Mijn houding zal ik zelf wel bepalen, daarvoor heb ik haar niet noodig.

Zijn oogen gaan snel deze witte en blauwe luxe rond, die hij zelden betreedt en waarin zijn vrouw leeft, als een vreemde voor hem in zijn eigen huis. Waar een geur om zweeft, mengeling van parfum en het wonderlijk prikkelende van wat hier in de dingen is achtergebleven, die met een vrouwenhuid in aanraking zijn geweest en een geur ook, komend vanwaar weelderig en wild een overvol bouquet kleurige bloemen in een lage bak staat geschikt. Hij maakt een beweging, doch weerhoudt zichzelf: Geen dwaas zijn; men vecht niet tegen bloemen. Hij loopt op Leopoldine's schrijftafel toe en krabbelt kil-verwoed op een blad papier:

Je vriend heeft zijn pak slaag beet. Hij zal zich niet meer vertoonen.

Dan gaat hij naar zijn eigen slaapkamer en sluit zich op.

III Alarm

Leopoldine had aan Anka getelefoneerd: ‘Ik eet vanmiddag bij jou’, en na het eten was zij over John begonnen, met een hartstochtelijkheid, die haar zuster nauwelijks van haar kende: Het leven met John in één huis was niet meer uit te houden, overal voelde je John rondloopen, met zijn afschuwelijke pijp in zijn mond. Het sloeg haar op haar zenuwen, dit leven met John in één huis. En niemand begreep haar, niemand zag haar toestand in, allen dachten zij, dat een vrouw geen beter leven kon hebben dan zij, een goed huwelijk noemden zij dat, omdat zij geld had, een auto, vrienden en doen en laten kon wat zij wou! De drift, zoo zeldzaam bij haar, gaf

haar iets meisjesachtigs, Anka zag in de beweging, waarmee Leopoldine haar mond minachtend scheef trok iets van het kind van vroeger terug, dat haar in de volwassen vrouw vreemd was geworden.

- En nu die geschiedenis met Jacques. Zij had gisteren aan John gemerkt, dat hij het weten moest van Jacques, hij was onder het eten zwijgend gebleven, maar anders dan gewoonlijk: woedend, er broeide wat. En het dienstmeisje, dat schijnheilige kind, dat zij niet uit kon staan, was ook anders geweest dan gewoonlijk. Die twee spanden samen, zij wist het nu, zij werd bespionneerd. Waar bemoeide John zich mee, was dat een manier om haar vrij te laten? John tergde haar met dat stilzwijgen en dat malle krom buigen van een messenlegger. En niets zei hij. Zóó hield zij het geen dag langer uit!

Met een verwonderd-ironisch gezicht liet Anka de storm over zich gaan. Omzichtig begon zij een nieuw pakje sigaretten open te maken. Zij-

zelf had een staalharde opinie van het geval. Het was alleen maar dwaas van Leopoldine het nu opeens anders te willen nemen. Eigenlijk had zij geen medelijden met haar; men moest de consequenties van zijn daden aankunnen. Zij wist hoe die geschiedenis met Jacques begonnen was.

Zij was zelf een der medespelers in het spel geweest. Een sproeiende zomerdag, de jonge man tusschen hen in, met zijn drieën te water, hij hen naduikend en zij onder elkaar door zwemmend, roeiend met de handen, en met het haar als wier onder het watervlak, proestend en spartelend weer boven komend en elkaar bij de beenen grijpend. Jacques had een been van Leopoldine vast, zij dacht, dat hij het nooit meer los zou laten. Een overmoedige boy...

Zoo was dat begonnen, zoo kinderachtig en zoo dwaas.

'Jacques heeft een mooie ziel', verklaarde Leopoldine.

'Wat is dat?' dacht Anka.

Jacques wist te praten, ja, Jacques wist te vertellen. Hij schreef Leopoldine fraaie brieven, die zij netjes in haar secretaire opborg, in een apart vakje. Maar was zij wel serieus? Zij heeft Leopoldine, haar eigen zuster, nooit serieus gekend. Speelde zij kat en muis met dezen jongen? Waarom worden wij vrouwen er toch altijd zoo toe aangetrokken onze geheele bestaanszekerheid in gevaar te brengen ter wille van een momenteel amusement, uit verveling of uit kinderachtigheid begonnen?

Maar wat ging John nu doen? Jacques was een idioot, maar John niet minder, als hij er iets ergs van ging maken. Hij had werkelijk te ouderwetsche opvattingen van eer, welvoegelijkheid, enz. Hij was ook veel te driftig van nature. Uit Leopoldine's woorden begreep zij, dat deze een catastrophe verwachtte; waarom kon John het niet kalm laten voorbij gaan, het was te vermijden met een beetje meer kennis van Leo-

poldine's karakter, zulke dingen duurden nooit lang. Nu was Leopoldine er vast van overtuigd, dat zij van Jacques hield en John haatte, hoewel het eerste zeker niet waar was... En het laatste? Misschien, misschien, Leopoldine's huwelijk was van den beginne af een onding geweest, zij had het dadelijk voorspeld: John en Leopoldine gingen niet samen. Vanaf het eerste oogenblik: zij en haar zusje Branca tuurden door het sleutelgat, toen binnen in de kamer de bezoeker stond, die om Leopoldine kwam. Het was een consternatie geweest in het huis met zijn gedrukte stemmingen sinds de dood van Papa, dien zij op een avond in zijn groote werkkamer op de grond vonden liggen naast een revolver. Dat is hij, fluisterde Branca. Mama was nog boven; die maakte zich zeker mooi voor den aanstaanden schoonzoon. Daar stond in de salon die man en streek voor de spiegel zijn haar glad, en in de hand had hij een bouquet... Hoe ouderwetsch.

Neen, dat kon nooit goed gaan, met Leopoldine. En toen zij beiden later des avonds, op Leopoldine's slaapkamer waren gekomen, toch wel geimponeerd, dat hun zuster nu het jawoord had gegeven aan een bankier, een man, die haar een fortuin, een rang en de naam van een groote bankinstelling kwam aanbieden, vonden zij Leopoldine voor de groote psyche staan, met achteruit geworpen schouders, de naakte, door sport verbrande armen gespannen van levenswil, op de jonge rechte hals, bij de schouders iets te breed, zoodat hij op de schouders leek geplant als de hals van een jongen krijger der antieken - of van een Amazone, zoo stelde zij zich Leopoldine's onafhankelijke aard voor -, het kleine fiere hoofd in de nek, in een wolk van goudkleurig haar. Prachtig haar had Leopoldine, weelderig van kleur als het goud der draden, die zijderupsen rondom hun cocons spinnen, haar, dat met haar gebaren meebewoog als steeds fladderend op een

felle wind, haar, waarmee zij zelf spelen kon als was zij de wind in de zon, die het zwiepte tot blonde zweepslagen, haar, waarop zij, Anka, verliefd was: het mooiste blond van hen drieën. Leopoldine had zich bij hun binnenkomst omgedraaid en was op de rand van de tafel gaan zitten, zij had niets geantwoord op de enthousiaste vragen der zusjes, hen alleen maar met haar harde bruine nieuwsgierige pupillen aangezien. En geglimlacht, een grimas van triomf en ironie...

'Neen, men ontgaat zijn noodlot niet', dacht Anka. 'Nu is het misgeloopen. Leopoldine gaat het heelemaal bederven op het moment, dat John het niet langer verdragen kan, en wat dan? Zij staan nu al als volslagen vijanden tegenover elkaar... Had Leopoldine eigenlijk wel reden om zich te beklagen? Wist zij zelf dan ten slotte niet precies waar zij aan toe was: neen, ondanks zijn bouquet is John niet romantisch, ik weet precies wat ik aan hem zal

hebben en dat is het voornaamste.'

Ja, maar nu sloot de rekening niet. Wat verder?

'Een gezin had hen beiden beter gebonden', besliste Anka. 'Zie Branca: zij is behoorlijk getrouwd, heeft al een kind van acht jaar en alles gaat best. Maar Leopoldine wordt woedend bij een toespeling...'

De houding van Leopoldine bij het afscheid nemen was inderdaad aanmerkelijk geretireerd geweest.

Zij stond een oogenblik stil, als hernam zij haar oude zelf, en zei toen, bijna achteloos, half over haar schouder:

'Overigens, die geschiedenis met Jacques, dat is afgeloopen. Ik heb hem vanmiddag duidelijk genoeg te verstaan gegeven, dat hij me niet langer amuseert'.

Haar blik ging snel en flitsend als de zijkant van een mes over Anka's hoofd heen.

Daarna draaide zij haar zuster de rug toe en verliet de kamer.

IV De ren naar het noodlot

Jacques ging die middag van Leopoldine naar huis.

Hij ging niet naar huis, hij stond voor een café en zag anderen door de zwaaideur naar binnen gaan. Eenige malen weerlichtte de stad in het beeld van wentelend glas, draaide voor zijn oogen snel voorbij, de draaiïng tourbillonneerde enkele seconden lang suizend door, het gaf Jacques een gewaarwording alsof hij duizelig rond zichzelf tolde, of hij zijn evenwicht kwijt was.

Hij legde de hand tegen zijn voorhoofd: heet en nat.

Dat is de koorts, constateerde hij.

Zooeven nog hebben Leopoldine en hij naast elkaar op de canapé ge-

zeten, als wijze, verstandige kinderen. Het kleine zwarte pinchertje lag in zijn mand te grommen, de witte voortandjes bloot onder zijn snuit. Leopoldine wipte met die afwachtende langzaamheid, die hij van haar kende als zij iets in de zin had, waarop hij niet voorbereid was, achteloos en speelsch een van haar geparfumeerde sigaretten tusschen haar vingertoppen op en neer. Haar andere hand lag tusschen hem en haar op de canapé; hij legt zijn hand op de hare, Leopoldine trekt die onder de zijne weg en legt haar hand op zijn hand. Dan, haar hand terugtrekkend, krabt een punt van haar nagel als bij toeval strak over de huid van zijn handrug en laat er een lange witte geschaafde streep achter. Hij heeft gebloosd en geglimlacht. Met een teug heeft hij zijn glas geleegd en zijn lippen omstandig afgelikt. Dan, met een zijdelingsche blik naar Leopoldine spiedend, brengt hij, in een wat onnoozele galanterie, zijn eigen hand aan zijn lippen en

kust de witte geschaafde plek: Ras, ras... verduiveld wat een vrouw. Ongetwijfeld, zulke vrouwen als Leopoldine maken van Jacques een idioot.

Daarna zag hij Leopoldine opstaan en haar sigaret wegwerpen. Zij stond voor hem, een vuist op de heup; en het hoofd over de schouder omwendend zag zij in de spiegel wat ook hij zag: een jonge gestalte, verbreed in de wat hoog getrokken schouders, met ferme vaste heupen.

Vervolgens wendde zij het hoofd naar hem toe en terwijl zij tusschen de kieren van haar oogen hem met een harde, koele nieuwsgierigheid opnam, zei zij:

- De meid heeft alles verklapt. Leugens natuurlijk. Maar John weet het nu.

Ik ben werkelijk een idioot geweest, meende Jacques. Inplaats van iets te vragen ben ik snel opgestaan, heb mijn hoed en jas genomen, heb Leopoldine een hand gegeven en ben vertrokken, als ging ik op de loop.

(Het hondje is hem nog keffend achterna gesprongen, happend naar zijn broekspijpen...)

Jacques besloot het café binnen te gaan. Hij stak een sigaret op, hij had zich aangewend steeds met een zekere houding een café binnen te komen. Hij stormde door de flappende zwaaideur, zijn oogen dicht, hij wenschte het tuimelende weerlichten der glasruiten niet meer te zien. Heeft hij zijn vaart toch iets te spoedig ingehouden? De deur had zijn vaart overgenomen en zwiepte hem met een volle zet in de rug half voorover tuimelend het café binnen.

Als een verongelukte zat Jacques nu in een diepe fauteuil, aan een tafeltje, hij zakte te ver weg in de fauteuil als zakte hij er doorheen. Hij liet zijn eene hand met de sigaret laag bij de vloer bengelen, zijn andere hand draaide het voetstuk van zijn portglas over het tafeltje om en om. Daarna wierp hij een blik om zich heen, legde zijn sigaret neer en sloeg

met een harde klap de handen met de vingers in elkaar. Zoo bleef hij een poosje zitten, zelf niet merkend, dat hij zijn kaken tot een grijns verkrampte.

Natuurlijk, ik heb een droevig figuur gemaakt.

Maar het leek wel of alles vandaag tegen hem was, het kelderen van de Steels, dat zijn zaken in de war gooide en hem zelf uit het evenwicht en nu scheen ook Leopoldine nog met het noodlot tegen hem samen te spannen. Hij had het gevoel of zij een deur achter hem dicht smeet.

Is het nu voorbij? vroeg Jacques aan zichzelf. Er is feitelijk toch geen reden om het zoo ernstig op te nemen? Leopoldine heeft mij gezegd, dat haar man het nu weet. Ja, dat heeft zij gezegd, maar op zoo'n geniepige wijze alsof ik op een diefstal was betrapt geworden, betrapt door het personeel nog wel, alsof ik stilletjes wat van het tafelzilver had weggenomen... Onzin, hij had niets te verheimelijken, hij heeft trouwens

niets misdreven, zeker niet meer dan Leopoldine zelf.

Hij voelde wel, dat hij bezig was zich achter Leopoldine te verschuilen en het met zijn geweten goed te maken. Jacques bezat tegenwoordig een talent zich met walletjes van drogredenen voor de waarheid te verschansen.

Als ik er ingevlogen ben is het niet mijn schuld, maar de schuld van de heele moderne wereld. Wij leven anders tegenwoordig en de verzoekingen staan aan alle kanten open. Bovendien hebben wij andere opvattingen van de dingen dan een vorige generatie. Ik ben een modern man en Leopoldine is een moderne vrouw. Bevallen wij elkaar dan gaan wij naar elkaar toe. Ik kan het toch niet helpen, dat wij elkaar bevielen? Daar bestaat geen wet tegen. En in het andere geval had ik bedaard mijn sigaret opgerookt en was met een aardige phrase heen gegaan. En dan nog: wat heb ik eigenlijk gedaan? Niets immers? Ik heb met

Leopoldine niets anders voor gehad dan me een beetje te amuseeren met een jonge vrouw, die ik alleraardigst vond en die mij ook scheen te mogen lijden. Wij weten allebei, dat het niet serieus is, wij binden ons toch niet voor het leven? Zoo is toch immers dat moderne minnespel: zooals je vroeger kaartte of het ganzenbord ‘deed’ (Jacques moest lachen om deze vondst). Louter ‘pour passer le temps’. Als het op betalen aankwam betaalde je toch met fiches, inplaats van met geld. Daarom: wat was er geweest wat hem plotseling zoo schichtig had gemaakt, dat hij feitelijk als een koplooze de vlucht had genomen?

Dit: als een plotselinge schaduw van een catastrophe zweefde er iets toen Leopoldine de naam van John uitsprak. Hij had met den ander geen rekening gehouden, in zijn domme overmoed van speler, die teruggaf in het spel was hij inderdaad vergeten, dat aan de andere kant van de tafel nog een speler zat, wiens kaarten

zijn eigen berekeningen in de war konden maken. Hij was inderdaad vergeten, dat een vrouw als Leopoldine ook nog een echtgenoot kon hebben, zoozeer voelde hij zich in een wereld apart met haar alleen. Nu stond daar de ander opeens, als een dreigend teeken, als een boosaardige stoornis in hun intimiteit. Hij moest nu plotseling aan een gezegde van Leopoldine denken, lachend geuit en waarom zij beiden ook hadden gelachen: John is erg kort aangebonden, hij maakt zich erg gauw driftig.

Hij voelde het in een kort, maar zeer beklemmend moment: hoe zou de ander zich houden nu hij wist? Het werd hem uiterst onbehagelijk als hij zich de situatie indacht. Was hij bang?

Toen gaf hij zich een ruk: Och kom, hij zal niets doen, het is immers uit de tijd, de man moet toch zelf beseffen, dat hij zich maar belachelijk maakte en dat mannen, die hun vrouwen niet weten te houden hun

lot met meer gelatenheid dragen. En wanneer hij er toch geen genoegen mee nam - het was niet uitgesloten, dat er zulke mannen nog bestaan - welnu, waarom zou hij dan niet met zijn vrouw naar een advocaat gaan, zooals dat tegenwoordig de nette manier is om huwelijkstwisten te beslechten?

Jacques had zijn sigaret weer opgenomen.

Kalm, Jacques, kalm, zei hij tegen zichzelf.

Hij stond op, betaalde zijn port en ging naar huis.

Secondenlang suisde de stilte.

Zoo nadrukkelijk was de heer verschenen, dat Jacques een gewaarwording had als was hij niet werkelijk, een droombeeld in zijn verbeelding opgeroepen, het eind van een gedachtengang, geprojecteerd in een beeld. Daarom wist Jacques ook onmiddelijk wie die heer was, die daar zoo plotseling zijn kamer bin-

nenkwam en achter de stoel bij de tafel bleef staan.

Jacques voelde instinctief, dat hij nu op zijn houding had te letten, dat daar veel van af hing. Hij probeerde den ander met een sceptisch opgetrokken wenkbrauw aan te zien, hij maakte zelfs een gebaar naar de stoel aan de andere kant van de tafel, een beweging met de hand naar de beker met sigaren, op de tafel tusschen hen in.

De ander bleef roerloos. Met massieve schouders stond hij daar in de kamer, de armen krampachtigstrak langs het lichaam neer. Toen hief hij de oogen op, een blik als van steen gleed langzaam onder de zware oogleden open, de huid om zijn voorhoofd, onder de geplakte, achterover liggende haren, scheen heel dun te spannen over een puilend net van paarse aderen. Jacques zag naar die paarse aderen, glimmend en gespannen onder een heel dunne huid.

Toen kreeg hij het gevoel alsof er met een duidelijk hoorbare klik

iets in zijn hoofd versprong, zijn bewustzijn verdofte tot een dwaze, onnoozele gevoelloosheid als ging het hem niet aan, als had hij geen deel aan de aanwezigheid van dezen heer in zijn kamer.

Waar komt het wijsje vandaan, dat nu in zijn ooren zoemde? Ja, dat zelfde melodietje heeft hij eens op de grammofoon van Leopoldine gehoord. ‘Femme qui dou’. Wat beteekent ‘Femme qui dou’? Een melancholiek-gerekte negerstem zong het, met een wat schrapend geluid (dat is het schuren van het pennetje over de plaat, meende Jacques), maar toch gaf deze muziek hem een opgewekt en bepaald lichtzinnig gevoel, omdat hij daarbij aan Leopoldine denkt en hoe zij om dat lange galmen van dien neger hebben gelachen. Lachen wij nu ook om dezen heer, die daar staat, ja ja, wij kijken hem aan zooals een toeschouwer doet en denken: Zoo, zoo, dat is dus de jaloersche echtgenoot. Zoo, zoo, het is een beest, een bruut, zijn correct

zittende jas verbergt het niet, het puilt uit hem. Wat een groote behaarde handen. Mijn hemel, wat een vent. Jacques hoorde zichzelf zachtjes grinniken.

Dan schrikt hij wakker. Het omploffen van een stoel, een dreunende bons tegen zijn hoofd, een geweld of alle denken uit hem vliegt, de heele vloer, waarop hij staat, rondtolt, hij kan zijn evenwicht niet meer bewaren, en onder het vallen zoekt hij instinctief, door zich af te wenden, beschutting. Bliksemsnel schiet nog langs hem heen het vest, de das, het gezicht van den heer.-

Als Jacques moeilijk de oogen weer opent is de ander verdwenen.

Langzaam staat hij op van de grond: het ruikt naar stof, denkt hij, en onzeker, nog eenigzins versufd, ziet hij om zich heen. Hij betast, nu overeind staand, het linkeroog, dat half dicht zit en als een bol voelt onder de binnenkant van zijn hand, vurig en vol priemende steken.

Hij heeft me geslagen, constateer Jacques.

Hij verbaast zich, dat hij dat zoo kalm zegt, dat hij zich heelemaal niet woedend voelt, alleen maar verwonderd en een beetje triest.

Hij loopt op de spiegel toe, bekijkt zich in de spiegel. Zijn kleeren zijn niet in wanorde, zijn das is zelfs niet verschoven. Als dit wreed-paarse, pijnlijke en dichtgezwollen oog er niet was zou hij zich kunnen voorstellen, dat er eigenlijk niets was gebeurd.

- Je hebt die slag toch werkelijk gekregen, verzekert Jacques zichzelf, zijn misvormd gezicht in de spiegel weerkaatst ziende.

Langzaam haalt hij zijn sigaretten-etui uit zijn jaszak, knipt hem open en neemt er een sigaret uit. Als hij hem tusschen de tanden heeft gestoken, voelt hij dat zijn tanden licht klapperen als van koorts en dat hij de tabak uit het achtereind van zijn sigaret bijt. Hij neemt de sigaret weer uit de mond en legt hem voor zich op tafel.

Hij ziet, dat zijn verschoven stoel met de pooten het vloerkleed heeft omgekruld en schuift hem recht. Vervolgens gaat hij op de andere stoel toe, die naast de tafel achterover ligt en zet hem weer overeind, als in een instinctief verlangen al het wanordelijke wat hem aan het voorgevallene herinnert te verwijderen. Op tafel ligt nog het boek opengeslagen, waarin hij had zitten lezen toen de ander binnenkwam. Het opnemend kijkt hij het in, werktuigelijk beginnen zijn oogen een zin te lezen:

Niet steeds is de rechte lijn de kortste verbinding tusschen twee punten...

Maar dat is geen philosophie, dat is krankjorem! hoonlacht hij. En met een harde klap slaat hij het boek tusschen de beide handvlakken dicht.

In een afschuwelijke, verbitterde vertwijfeling.

‘Ik ben een idioot geweest. Natuurlijk had ik moeten terugslaan. De ander denkt nu, dat ik een lafaard

ben. Maar zoo eenvoudig is het niet'.

Neen, zoo eenvoudig is het niet.

Je kunt nogmaals je sigaret nemen en hem tusschen de tanden stoppen alsof je er een stuk vanaf wilt bijten, je kunt je nagels bekijken, je vingers, daar vandaan komt geen antwoord. Er is rond om je alleen maar die suizende leegte van vernedering en spijtigheid, een gevoel, dat bij wijle tot drift aangroeit, dan weer tot melancholie zakt. Je kunt je oogen opensperren en probeeren te kijken, vastbesloten te zien wat er is, je merkt, dat je uit andere oogen kijkt, zooals iemand, die plotseling nuchter ontwaakt uit een roes. En dan begin je jezelf vragen te stellen: het zijn altijd weer dezelfde vervloekte vragen, die je in je antwoorden zoekt te ontwijken en die van buitenaf schijnen te komen of een ander ze je doet.

Ik wil het graag aannemen, Jacques, je bent geen slechte kerel. Je meent in je hart niet eens dat waar-

van je je de schijn geeft, en toch kun je niet vrijuit gaan wat betreft je gedragingen tegenover een ander, bij wien je geprobeerd hebt je in te dringen en zijn vrouw te verleiden.-

Poeah, werpt Jacques tegen, verleiden is een veel te groot woord dat past hier niet. Ik heb Leopoldine een paar genoegelijke uren bezorgd zooals mijzelf en zij heeft waarlijk geen reden zich daarover te beklagen. En die ander? Welnu, als het dan moest: wij hadden samen kunnen praten, in een beschaafde wereld heeft men elkaar beleefd aan te hooren en ik zou geantwoord hebben, vriendelijk of boos, naar het beste paste. Kon ik ook weten, dat die vent me zou slaan? Die vervloekte netheid van tegenwoordig, die je op zoo iets niet bedacht maakt!

Maar waarom, Jacques, heb je niet teruggeslagen, heb je de slag geaccepteerd? Je bent toch geen lafaard?

Dit is een vraag, waarbij Jacques zijn sigaret wegsmijt.

Hij begint met groote stappen de kamer op en neer te loopen.

Leopoldine had in de eerste plaats schuld aan dit alles. De koelheid, waarmee zij dat zei en vlak voor het afscheid:

- De meid heeft alles verklapt. Leugens natuurlijk. Maar John weet 't nu?

En de dwaasheid van hem om heen te gaan zonder iets te vragen, als ging hij op de loop...

De ander!

Hij had zich geen rekenschap gegeven van de situatie en de ander was verschenen. Als zijn geweten. Ja, verd...., als zijn geweten.

Hij voelde dadelijk, dat hij in deze partij figuurlijk gesproken knock out zou worden geslagen, hij was er slechts op bedacht geweest zijn figuur zooveel mogelijk te redden, zich een houding te geven, beseffend, dat daar veel van af hing. Maar hij wist het onvermijdelijk, dat zijn kalmte slechts voorgewend was. En zijn geweten had toegeslagen, niet figuurlijk, maar letterlijk...

Dat is het. En daarmee is de heele zaak verklaard, meent Jacques zijn zelfgesprek met een ruk te moeten afbreken.

Maar het denken aan zijn vernedering laat niet los: tegen de grond geslagen, afgestraft als een bloode jongen, als de een of andere stupide nul, die je wegvlakt met een handzwaai.

Zijn verbittering neemt toe.

Ik heb me als een imbeciel gedragen. Het was geen fair play en ik had het niet moeten toelaten. Het is alles de schuld van dat malle geweten, ik heb mezelf in een idiote positie gebracht met die onzin van mijn geweten. Maar daar heb ik zelf over te beslissen, niemand heeft het recht voor mijn geweten te spelen, niemand geef ik het recht mij klappen uit te deelen, ook al zou ik ze verdiend hebben. Ik ben niet meer op de schoolbanken, toen kon de meester me met een oorveeg in de hoek zenden omdat ik lachte toen hij me een standje maakte; maar als vol-

wassen mensch verdraag ik dat niet, ik ben een volwassen mensch, ik heb als volwassen mensch niet af te wachten of het iemand belieft me te slaan!

Jacques windt zich meer en meer op, de woede begint voor zijn oogen te flakkeren.

De slag groeit voor zijn verbeelding, de slag wordt een reusachtig ding, waartegen men zich met de uiterste kracht te weren heeft. De slag komt aan. Sla toe, sla een seconde eerder toe en de slag is gemankeerd, komt niet. De man ligt achterover, met een gespleten neus of een dichtgezwollen oog: ‘Handen thuis, meneer, ik laat me niet slaan’. En dat heel kalm gezegd.-

Jacques voelt de tranen in zijn oogen springen.

Ik laat het niet op mij zitten, ik laat het niet op mij zitten. Ik ga nu nog naar Leopoldine toe en als ik dien vent bij haar vind sla ik hem tot moes...

Hij rukt zijn hoed van de kapstok.

Hij is de straat op.

Er woei door de straat een felle wind.

Het is een raar gevoel tegen een felle wind in woedend voort te hollen. Eerst doet het je deugd, dat het weer mee spektakel maakt, maar spoedig ligt het zwaar op je adem, die heesch en rauw door je keel begint te snijden. Lange tijd liep Jacques' woede met hem mee als een klapperende mantel, maar zijn stappen bleven iets langer in de lucht hangen, hij had een gevoel of hij zich bij iedere stap meer voorover moest werpen, of zijn volume bij elke stap meer weerstand ondervond.

Zuchtend en hijgend hield hij eindelijk stil onder een lantaarnpaal. Het zweet op zijn voorhoofd verkilde tot een koude laag en de rukwinden gonsden en bromden met onderbrekingen steeds harder en onwezenlijker in zijn ooren. Zijn hoofd en zijn ooren liepen vol geruisch van kloppend bloed.

Jacques balde de vuisten die hij in zijn jaszakken hield gestoken.

Opeens voelde hij zich zwak. Weer die vervloekte zwakheid, die hem het gevoel gaf van een onwaardige. Een autobus donderde als een groote aangroeiende schaduw doorboord met fel licht op hem aan, de straat trilde, het lawaai ging voorbij en stopte ergens in een gierend geknars van remmen.

Waarom zeg ik niet tegen mijzelf: Vooruit Jacques. Erop in. Vuist tegen vuist. Wie het eerst slaat heeft het spel gewonnen. De eerste slag is een daalder waard. Gelijk heeft het spreekwoord. Maar de eerste slag kan ik nooit meer hebben, hoogstens de tweede. Ik heb het eerst gelegen, hij ligt hoogstens de tweede maal. En hij is sterk als een olifant, als hij zich maar omdraait maait hij mij met zijn schouders weg. Het is een beest; is Leopoldine niet bang voor het beest?

Jacques voelt hoe hij ineenschrompelt, hoe zijn teveel aan verhitte lucht hem verlaat. Zijn ademhaling begint zichzelf te regelen, het hart

klopt nu luider en precieser, met slagen, die hij zou kunnen tellen.

De klem om zijn slapen laat los, zijn gedachten werken weer. Meteen weet hij, dat hij verloren is, dat hij tot het laffe, geruste leven weer keert. Dat hij zich veilig voelt de ontmoeting, zoo kort geleden nog vurig begeerd, te kunnen vermijden wanneer hij gaat redeneeren.

Hij staat nog altijd onder de lantaarnpaal.

Hij ziet zichzelf aan: een afschuwelijke grijns als van twee carnavalsgangers, die, met de armen om dezelfde lantaarnpaal, elkaar hebben ontdekt.

En de een tuimelt in de armen van den ander.

Nu zal ik jou eens wat vertellen, Jacques. Luister goed:

Is die vrouw nu waard, dat je je in al die herrie begeeft? Je weet immers niets van haar af, het is een wonderlijke vrouw, je kent haar heelemaal niet. Zij mag misschien alleraardigst wezen, maar zij heeft geen hart. Zij heeft je laten vertrek-

ken alsof zij blij was dat je ging. Heeft zij zelfs maar iets gedaan om je te weerhouden? Heel waarschijnlijk is die vrouw even laf als jij en was haar eenige zorg je zoo gauw mogelijk kwijt te zijn. Het spelletje moet niet lastig worden. Natuurlijk, natuurlijk, ingekankerde egoïsten zijn het allemaal...

Om deze vrouw heb je je al diep genoeg in de herrie begeven. Waar was het goed voor? Je bent niet ontevreden, je bent niet ongelukkig, waarom moest je het juist gaan aanleggen met de vrouw van een ander? Niets dan domme overmoed, mijn zoon, niets dan domme ijdelheid. Wij mannen zijn verdomd gauw gevleid als wij meenen, dat een vrouw belangstelling voor ons heeft, wij houden ervan ons te verbeelden, dat wij macht over een vrouw hebben wanneer wij dat willen. Wij hebben nu een verduiveld rake klap op onze test gekregen, nu staan we daar als natte poedels, puts, pats, klets. Overal schuilt de wrekende hand,

die ons eraan herinnert, dat we verre van onweerstaanbaar zijn. Ik bezweer je onder deze lantaarnpaal: haal je niet nog meer beroerde dingen op je hals waar je veel beter buiten kunt blijven. Neem een raad van mij aan: laten wij het samen afdrinken. Een borrel is het beste, heusch, kerel, een borrel is het beste. De wereld is niet meer dan een borrel waard. Ik weet een fijne borrel, een opperbeste borrel, waarna je je weer kiplekker voelt. Blijf hier niet langer staan, ga mee, zeg ik je. Je zult zien, het gaat allemaal over. En blijf alles wat met Leopoldine te maken heeft voortaan uit de weg. Het leven is veel te goed om het je te laten vergallen om een vrouw...

Jacques is werkelijk dronken, denkt Bertie.

Jacques is van zijn krukje aan de toonbank afgezakt en komt met het glas in de hand op hem toe. Hij wankelt een beetje en transpireert hevig. Wat is er met zijn oogen?

Het eene is gezwollen, het andere puilt vreemd uit, de pupil schijnt te drijven in het waterige wit van de oogbol.

Jacques ploft naast Bertie neer, de mouw van zijn linkerarm hangt open, de knoop van de manchet is er uit.

Bertie vindt iets ongemoedelijks aan dezen verwaaiden Jacques, die naast hem zit en niet heelemaal nuchter is.

Met gefronste wenkbrauwen luistert hij een beetje geretireerd naar Jacques' ernstige confidenties. Het is te veel wat hij nu zegt, denkt Bertie, er moet een flinke schep dronkemans-sentimentaliteit af.

‘Bertie’, begint Jacques, te dicht op hem schuivend, ‘veronderstel eens dat ik een idioot ben’.

‘Hm’, meent Bertie voorzichtig, ‘zijn wij dat dan niet allemaal min of meer?’

Moet hij Jacques komisch of ernstig nemen? Hij weet niet goed wat het beste zou zijn. Misschien is

ernstig het beste, Jacques is immers dronken?

‘Heb je wat met een vrouw?’ vraagt Bertie op den man af.

Jacques duwt zijn wijsvinger in Bertie's schouder.

‘Jij kent ook Leopoldine Cameron. Het is voor jou geen geheim, niet waar, dat ik daar veel kwam. Je hebt natuurlijk begrepen, dat ik iets met haar had. Vind je niet, dat ik een driedubbele idioot ben, wanneer haar man bij mij komt en me zonder iets te zeggen een slag in het gezicht geeft en ik sla niet terug, ik accepteer de slag?’

O, zoo, denkt Bertie, is het dat? Neen, ik kan me niet voorstellen, dat ik me zou hebben laten slaan. Ik had hem zeker een pit in zijn oog gegeven, dat hij een kwartslag rondtolde en precies wist waar hij aantoe was.

Hij kijkt naar zijn eigen vuist, hoe die zich balt, vier vingers naar binnen gebogen, in de palm van de hand, met de duim vast tegen de middelvinger.

Zonder een verdere verklaring staat Jacques op. Hij schijnt toch niet werkelijk dronken te zijn, alleen maar een beetje opgewonden, hij staat vrij vast op zijn beenen en rekent kalm met den kelner af.

‘Bonsoir, Bertie’, zegt Jacques, hem een klamme hand reikend. Bijna schuw heeft Bertie deze handdruk beantwoord.

Jacques kon eigenlijk wel huilen.

Nu heeft hij het aan Bertie uitgeflapt, een blaag van een jongen, dien hij nauwelijks kende, dien hij ontmoet had op de Club. Niet eens een vriend of een intimus.

Hij zal het natuurlijk ook op de Club vertellen, hij kan natuurlijk zijn mond niet houden en allen zullen zij het weten.

De anderen. Zij vertrekken de wenkbrauwen; één laat een zacht gefluit door de tanden hooren. ‘Ik zou zóó niet gehandeld hebben’, vat ten slotte een stem de algemeene conclusie samen.

Hij zal de Club niet meer kunnen binnen komen, hij zal het nooit kunnen verdragen, die houding van de anderen: dat zij het weten. Een begroeting met een onzeker handgebaar, één, die omstandig zijn glas begint leeg te drinken, weer een, die zijn gezicht wegdrukt in een krant als wil hij een begroeting vermijden, in de houding van allen is die schuwheid, alsof zij bang zijn door hem aangesproken te worden. Zij glijden langs hem heen. Lafaards zijn het allemaal. Hij zou daar kunnen staan en zich herhaalde malen hard op de borst slaan: Ja, hier staat Jacques, een lafaard. Maar een lafaard als jullie allemaal!

Dronken? Hij is heelemáál niet dronken, hij loopt hier met groote stappen over straat, in de kille nachtlucht.

Maar dan begint er weer iets, iets nog onzinnigers. Jacques begint een regel op te zeggen, telkens dezelfde regel, als repeteert hij een lesje: Niet steeds is de rechte lijn

de kortste verbinding tusschen twee punten. Wat wil ik daarmee zeggen? Och, een idiote inval. Niet steeds is de rechte lijn... de rechte lijn... wat de rechte lijn? Juist: de kortste verbinding tusschen twee punten.

Dus:

Niet steeds is de rechte lijn de kortste verbinding tusschen twee punten?

Hou op, Jacques, hou op.

Hij ligt in zijn bed, hij waakt en slaapt tegelijk.

Het is onbillijk, het is onrechtvaardig, ik ben niet slecht.

Het is onbillijk, ik ben niet slecht.

Het is onrechtvaardig, ik ben niet slecht.

Het is onbillijk, het is onrechtvaardig. Ik...

Dan zinkt hij weg, zwaar als een zak.

V Thuiskomst

‘Ik ben thuis’, dacht Leopoldine, toen de auto met een lichte ruk stilstond.

Het besef weer thuis te zijn maakte haar wakker, haar onverschilligheid kwam terug.

Het is al laat, zag zij op de antieke gangklok en kalm ging zij de trap op, naar boven naar haar slaapkamer, de eenige plek in huis, die haar alleen toebehoorde, waar John niet was, van waar zij hem kon hooren als hij rondliep door het huis, maar waar zij hem mijden kon.

Midden in de kamer stond zij stil, duwde met gespreide vingers langs de beide slapen opwaarts het rebelsche haar tot een pluim overeind en liet

het toen ordeloos weer langs haar gezicht neer vallen.

Zij voelde een vreemde moeheid. Was zij nerveus? Het gesprek met Anka had haar geen bevrijding gebracht, integendeel: had zij Anka beter niet in vertrouwen genomen? Verstonden zij elkaar eigenlijk nog? Anka had niet veel gezegd. Haar lakoniek: ‘Maar je hebt het toch zelf gewild’, klonk weinig deelnemend. En dan haar toevoeging: ‘Je moest een kind hebben’! Zóó iets had zij van Anka niet verwacht. Achter een smalend lachje verborg zij haar ergernis over dit onbehouwen gezegde:

‘Mais non, c'est trop’.

Neen, zij nam Anka niet meer in vertrouwen.

Zij hadden een gezamenlijke jeugd doorgemaakt, dat gaf toen een band, omdat zij alle drie, Anka, Branca en zij, onder de druk van het huis hadden geleden en zij alle drie van elkaar wisten vastbesloten te zijn dit niet te laten geschieden: in zulk een

leven samen met nerveuse en kribbige Mama onder te gaan. Zij waren samen veel buitenshuis geweest, op de tennisvelden kon je je tenminste door de misères heen meppen als waren het maar spinnewebben. Zij was de bewonderde zuster geweest, de beide anderen hadden meegenoten van haar sport-successen, haar successen ook als jong mooi meisje, dat zoo blond was en zoo zeker uit haar oogen keek. Zij had toen maar één doel: het leven voor zich te veroveren, het leven te bezitten. Zij was vastbesloten geweest niet ongelukkig te worden. Maar van een gelukkig leven was geld onafscheidelijk. Zij wist het, zij kende de dompe, verkillende macht van het woord armoede maar al te goed. Geen geld! Onder je keurige baljapon ondergoed aan te moeten hebben met gaten en scheuren, omdat je te arm was om nieuw te koopen en de anderen, die het wisten: hoe had anders dat verwaande piepjonge graafje, waarmee zij als zeventienjarige had gedanst

en wat veel gedronken, het zich durven veroorloven een als aardigheid bedoelde grofheid tegen haar te zeggen: ‘Freule, is het onder die fraaie japon allemaal ook zoo fraai?’

Dit wist zij sindsdien feller dan ooit: een rijk huwelijk, maar voorzichtig uitgekozen. Zij glorifieerde in haar sportsuccessen; als veertienjarige tenniste zij reeds om prijzen, als zestienjarige nam zij met een paard een barrière van een behoorlijke hoogte. Sportgirl! Amazone! Maar zij behield onder dit alles haar sterke zin voor zakelijkheid, haar scherpe blik voor werkelijkheid en wist zeer goed werkelijkheid van romantiek te onderscheiden. Niet de filmheld-mooie fat Alfred Beumer, de effecten-man, maar de weinig eischende, zakelijke bankier John Cameron was de partij geweest.

Inderdaad, als heel jong meisje had zij zoo iets gewild. Maar nu? Was zij toch niet zoo onverschillig geweest als zij zelf meende? Waarom

irriteerde het leven met John haar dan zoo, dat haar toch toeliet alles te doen en te laten wat zij wou, waarom had het leven haar na de eerste huwelijksjaren al niets dan onbevredigdheid gebracht, een groeiende verbittering tegen John en tegen zulk een leven, dat haar toch niet gelukkig liet zijn? Wat verweet zij John dan? Misschien, wanneer John had bekend, dat hij ongelukkig was, ook hij, dan had mogelijk het gevoel van deelgenooten te zijn een warmer gevoel voor hem losgemaakt. Maar nu lag de schuld bij hem, zij had hem toch niets voorgelogen, hij had haar voorwaarden geaccepteerd, welk recht had hij om steeds een ijzig isegrimgezicht van verongelijkte te zetten en het geld voor haar neer te tellen met een gebaar van: En verder laat je me met rust? Het was haat wat zij langzamerhand voor John begon te voelen, zij wist, dat zij zijn stap zelfs niet meer verdragen kon...

Op dat oogenblik woei de wind,

die door het open slaapkamerraam kwam, een papier weg, dat op haar schrijftafel lag. Nu eerst bemerkte zij, dat op dat papier iets stond geschreven: de mededeeling van John, dat hij Jacques een pak slaag had gegeven. -

Even stond zij met gefronste wenkbrauwen in nadenken: Jacques' aardige jongensgezicht. Het gaf haar een vreemd melancholiek gevoel, waaraan zij zich haastig onttrok. Een romantische overbodigheid, meende zij van John's daad; niets voor hem. Bovendien, Jacques zou toch niet meer teruggekomen zijn, zij was duidelijk genoeg geweest.

'Wat heb ik eigenlijk met Jacques gewild?', dacht zij.

Zij had er plezier in gekregen, met een geamuseerdheid niet zonder wreedheid, dien verrukten jongen man, die zich veel te naïef-onomwonden gaf, een beetje te kwellen. Zij was bezig geweest op Jacques de verbitterdheid uit te vieren, die zij langzamerhand tegen alle dingen

van het leven had gekregen: zóó had zij ook een van haar beide groote doggen kunnen mishandelen, dacht zij - en zij herinnerde zich de scène met het auto'tje, dat John haar op haar huwelijksdag cadeau had gedaan: nadat het chauffeeren verveelde ontdekte zij in haar kleine two-seater een zelfde soort speelgoed als in haar kleine meisjesjaren het spoortje was geweest, dat, eenmaal opgewonden, vanzelf op rails verder loopt. Zij had het wagentje bij het groote ronde rozenperk geplaatst en de machine zoo gesteld, dat hij, eenmaal in beweging gebracht, verder uit zichzelf het rozenperk om en om reed. Als passagiers had zij de beide groote honden in het auto'tje gezet, die hard blaffend en nerveus op de zitplaatsen stonden en ten slotte, ongeduldig geworden, uit het portier sprongen, in gestrekte galop mee rennend rond het rozenperk. Het had haar een wijle geweldig vermaakt. Kinderachtig. Nu ja, ik ben kinderachtig, besliste Leopoldine.

Maar het verveelde ten slotte steeds aan de touwtjes van die menschelijke marionet te trekken, die zoo dwaas, zoo serieus en zoo dom was tevens.

'Idioot! Ik haat aanbidders.'-

De tijd is alweer voorbij, dat zij met zoo iets als verteedering dacht: hij heeft een jongensgezicht; dat zij naar zijn haar keek, naar zijn grappig uitstaande ooren, naar het weeke bewegen van zijn lippen als hij sprak, zonder te luisteren naar de woorden, die hij zei. De tijd, dat zij zich afvroeg - en zij glimlachte als was het komiek -: Houd ik van Jacques?

Och neen, Jacques was iemand, die veel te lang nadacht als hij een sprong moest doen, zoodat hij hem ten slotte niet deed. Die keer, toen zij 'Brüderschaft' hadden gedronken en zij de weeke stoot van zijn lippen tegen de hare voelde... het was niets geweest. Hij had haar alleen maar een lange brief geschreven!

En toen zij met haar snel instinct voor de gevoelens van menschen, op

de middag van het verraad van het dienstmeisje, gemerkt had aan de houding van John, dat hij iets wist en aan de houding van het dienstmeisje, dat het haar verraden had, besloot zij de verhouding met Jacques uit te maken, niet om de wetenschap, dat John er achter was gekomen, maar omdat het haar nu duidelijker nog bewust was geworden, dat Jacques haar niet langer amuseerde.

Daarom had zij de volgende middag, bij het afscheid nemen, als terloops, maar zich wel bewust van de portee van haar woorden, tot Jacques gezegd, dat John het nu wist.

Zich vlug ontkleedend ging zij naar de badkamer om haar bad te nemen. Het koele, witte van de badkamer, die naar zeep en water rook en dit verfrisschend koele ook aan haar naakte huid te ervaren, terwijl zij onder de douche stond, gereed voor het stortbad, kalmeerde haar als een bevrijding.

Dit lichaam, dacht zij. Zij be-

tastte zichzelf, jong, vast vleesch, glad en gaaf. Toen liet zij de waterkranen stroomen, de stralen der waterkranen gulpten en klotsten als een waterval over haar heen en gretig wrong zij er haar hals, haar borst, haar heupen onder.

Op haar slaapkamer teruggekomen en zittend voor haar toilettafel begon zij langzaam haar naakte scheenbeenen te wrijven, zij voelde zich prettig ontspannen na haar bad.

Een geluid op de gang deed haar opschrikken.

Het waren John's schoenen, die met een doffe bons op de gang neer kwamen.

‘John heeft erg onhebbelijke manieren,’ mompelde zij.

Hoeveel malen had John de afstand tusschen de vier wanden van zijn slaapkamer al op en neer geloopen, toen hij het spattend stroomen der waterkranen hoorde?

Zij was dus thuis gekomen. Leopoldine nam haar bad, als iedere

avond. Terwijl hij onwillekeurig luisterde stelde hij zich haar voor, hoe onder de heftige stralen der waterkranen haar hard vast vleesch glom als een aal, hoe zij met een haastige wellust zich hals, borst en heupen wreef.

'Ça m'embête', mompelde hij, wierp een blik op de wekker: 1 uur en hernam de rondgang door zijn kamer, de breede, behaarde handen nog dieper in zijn broekzakken geduwd.

Maar opeens onderbrak hij zijn loop, ging in een stoel zitten en verzonk, uitgeput, in een suizende stilte, die zoo luid werd in zijn ooren alsof hij het water van de badkamer nog hoorde stroomen...

'Ik ga naar bed', beval hij hardop aan zichzelf.

Het duurde echter geruime tijd voor hij zijn schoenen uit had. Met een vaart slingerde hij ze buiten de deur op de gang.

Daarna rolde hij zich verwoed in zijn dekens.

Hij is echter hel wakker.

Als zijn oogen gewend zijn aan het donker kan hij alle voorwerpen in de kamer onderscheiden.

Hij staat op, gaat op de tast naar de tafel, draait een nachtlamp aan, neemt zijn pijp uit het aschbakje, een kort moment vlamt het vuur van een lucifer over zijn handen, dan zakt hij in een stoel en slaat een boek open. Gooit het boek weer dicht, leunt achterover in zijn fauteuil en legt de handen tegen elkaar, de pijp met een onregelmatig wippen tusschen de tanden geklemd.

Om de gebeurtenissen van de afgeloopen dag heeft zich een nevel gelegd, pijnigend helder blijft alleen dit eene:

Ik moest hem tusschen ons wegslaan. Het moest. Zooals men zich de kleeren van de nek wegrukt in een ademnood: ik stik, ik stik. Ik stik als ik het niet doe. Men verscheurt zijn boord, zijn overhemd met matelooze rukken, maar men moet lucht hebben, tot elke prijs, men

vecht voor zijn leven. Het gaat niet eens meer om den ander, maar om de lucht die men noodig heeft om zelf te kunnen ademen.

John staat nu overeind, naast zijn stoel, hij ziet om zich heen. Buiten de lichtcirkel van zijn lamp voelt hij de doordringende eenzaamheid van zijn kamer. Hoe laat is het? Hij weet niets meer van tijd. Zijn oogen dwalen af naar de wekker. Het is reeds lang drie uur voorbij, zoo aanstonds zal het vier uur wezen. Schlusz! Het is genoeg!-

Met een woeste ruk haalt John de handrug langs de onderkant van zijn neus.

VI Wanneer reclamewijzers spreken

Het kleumige oude mannetje, wiens broekspijpen fladderen om de magere beenen, worstelt met zijn reclamewijzer, die hij gericht moet houden op een kapperswinkel aan de overkant van de straat, maar de wind slaat hem telkens uit de richting. De reclamewijzer is een enorme vinger boven op een paal, waaraan een bord hangt, in groote letters vermeldend: Kapper Dijker, Warenhuisstraat 8.

De vinger wijst juist weer op de deur van de kapperswinkel als Jacques er uit komt, in zijn slechtste humeur, geprikkeld en geërgerd. Hij steekt de straat over, recht op het mannetje aan, zoo recht, alsof hij van plan is hem omver te loopen.

Wellicht was hij dit ook van plan; maar vlak bij gekomen verandert hij van koers en passeert de reclamewijzer rakelings. ‘Wees geen idioot,’ hoort het mannetje den heer zeggen, niet wetend tegen wien en hij kijkt hem tamelijk verschrikt aan.

Jacques is woedend. Met de resoluutheid van iemand, die zichzelf te lijf gaat had hij gezegd: Na gisterenavond scheer ik me niet meer zelf. Als ik gisterenavond mijn kaken niet zoo rood had geschaafd bij het scheren, zoo dat ik de boel er bij neer heb gegooid, was ik uitgegaan, zooals ik van plan was. Ik was niet thuis geweest, de woedende heer was me misgeloopen en er zou niets gebeurd zijn. De eerste de beste keer, dat ik me laat scheren snijdt de sufferd me en buiten zie ik weer dien ezel staan, die me met zijn reclamewijzer heeft aangeraden me daar te laten japen...

Jacques is inderdaad niet in een al te best humeur. Al heeft hij dan de schuld aan het gebeurde van

gisterenavond weer op een nietige oorzaak kunnen afschuiven: niet waar, als mijn scheermes niet zoo bot was geweest? weet hij toch wel, dat hij zich driftig maakt om een reclamewijzer. Maar wat valt er naar hem te wijzen, wat bemoeit men zich met hem, nu hij het vage vermoeden heeft, dat iedereen het op zijn gezicht afleest, het dadelijk kan zien, dat hij op zijn gezicht een slag heeft zitten, die hij niet kwijt kan?

Vanmorgen: zijn hospita, als hij de trap afgaat naar zijn kantoor en haar tegenkomt. Zij kijkt hem vreemd aan?

'Dus dat jongetje is het, dat zich heeft laten slaan?'-

De wereld spitst haar muizen-oortjes.

Jacques is vanmorgen moedeloos opgestaan.

In de goten en op de dakpannen tsjilpten reeds vroegtijdig de luidruchtige musschen.

Wanneer men, na eenige uren

slaap wakker is geworden - want Jacques heeft wat hij altijd een beetje bitter het botte van zijn natuur noemt: het vermogen om onder alle omstandigheden te kunnen slapen, zelfs boven op een groote trom, die bespeeld wordt - en de musschen tsjilpen en er ligt vroege morgenzon op de daken, krijgt het voorval van een vorige dag de eerste oogenblikken iets ongeloofelijks, zoodat men zich zou kunnen voorstellen, dat het alles maar in een nachtmerrie gedroomd was en niet werkelijk gebeurd.

Het lichaam is wat uitgerust, de zenuwen zijn wat ontspannen.

Maar dan dringen de feitelijkheden zich met flitsen weer aan de werkelijkheid op, verschijnen aanvankelijk zonder samenhang, als verspreide punten volgens de indrukken, die van de feiten in de herinnering na bleven. Eerst langzaam laten zij zich ordenen, reconstrueert zich alles volgens de gang der gebeurtenissen: het afscheid van Leopoldine, dan thuis,

de vuistslag (gloeiend loopt Jacques' hoofd nu aan), dan de voortzetting van de serie dwaasheden: zich bedrinken in een bar en er toen alles uitflappen tegen Bertie, tegen dien ezel van een Bertie nog wel... En toen? Niets; weer naar huis, in bed. En opnieuw wakker worden.

Jacques is zijn dag begonnen zooals hij hem altijd begint: zijn serie lichaamsoefeningen, beëindigd met een diepe zucht en de vraag aan zichzelf: Is het zoo goed?

Zijn gezicht in de spiegel bekijkend, ziet hij dat zijn oog bijna weer normaal is, van de paarse vlek beneden het ooglid kan hij zeggen, dat hij zich gestooten heeft. Zijn uitstaande ooren smijt hij de gebruikelijke verwensching achterna: zij zijn te groot! Maar zijn niet gaaf geschoren wangen bemerkend herinnert hij zich hoe dat gekomen is en hij vindt nu een soort voldoening in de spitsvondigheid, dat dit eigenlijk de oorzaak van alles is, dat botte scheermes. En natuurlijk is het ook *mijn* schuld.

Waarom ben ik zoo zeurderig op mijn uiterlijk, de baard had werkelijk nog wel een dag kunnen wachten, ik had me vanochtend kunnen scheren, dat was best gegaan, zonder dat idee, dat een niet onberispelijk geschoren heer in het openbaar geen heer is. Ik ben een dandy; mijn overdreven zorg voor het kiezen van mijn dassen, voor alles wat mijn toilet-beslommeringen betreft, het precies bijknippen van mijn nagels, het passen van mijn schoenen bij de kleur van mijn sokken, is belachelijk. Maar zoo zijn ze nu eenmaal allemaal, zoo zijn de jonge mannen van tegenwoordig, daardoor lijken ze allemaal op elkaar, zij dragen hun kleeren en hun gezicht als een uniform.

Ondertusschen, dat heb ik er nu van.

Voortaan scheer ik mij niet meer zelf.

Het leek een oplossing. Wie houdt het uit tegen zichzelf te zeggen: Je bent een idioot geweest, je hadt terug moeten slaan?

Jacques zoekt naar een winkel-etalage om de snee in zijn kin nog eens te bekijken. In een hoedenwinkel opzij van een uitstalling van Stetson-hoeden en Borsalino-hoeden en nog andere hoeden, die als ‘de laatste mode’ worden aangeprezen, vindt hij een spiegel en na eenig heen en weer loopen staat hij zoo, dat hij zijn gezicht goed kan zien. Hij constateert, dat de snee niet meer bloedt, maar de wond schrijnt nog, niettegenstaande dat de kapper hem met een steentje had ingewreven en gepoederd. Tevens ziet hij achter zich in de spiegel de straat geprojecteerd en het mannetje met de reclamewijzer ontdekkend dat nog braaf op zijn post staat en de wijzende vinger met de wind mee laat draaien, mompelt hij, doorloopend: ‘Stom vee!’

Op zijn bureau neemt de gereed liggende post Jacques' gedachten maar korte tijd in beslag. De telefoon belt; met de linkerhand de hoorn aan het oor houdend maakt

hij met de andere aanteekeningen op een papier of trekt met zijn potlood cirkels en krassen.

‘Hoe is de beurs?’, die eeuwige vraag van de laatste tijden, die iedereen aan iedereen deed.

Als hij de telefoon weer op de vork legt is het zakengesprek tevens uit zijn gedachten gevaagd. Hij steunt het hoofd in de linkerhand, terwijl hij met zijn potlood in de rechter nog een cirkel rondtrekt, die niet gesloten is. Dan bedenkt hij, dat hij de chef is op dit kantoor. Een erg jonge chef, ja ja, het heele kantoor heeft ook maar één typiste, toch niettemin, hij is meneer de directeur, en onmiddelijk zet hij zijn hoornen bril op, die hij op zijn kantoor draagt, uit een welhaast kinderlijk besef van te moeten imponeeren. En met een vastberaden gebaar legt hij zijn hand naast het vloeiblad, heft de wijsvinger op om energiek op het belletje voor zijn steno-typiste te gaan drukken en bedenkt opeens, dat hij niets te zeggen heeft. Het is slechts

een aangewende beweging geweest. Hij houdt inderdaad zijn hoofd niet goed bij zijn zaken, vanochtend. Wat moest hij zeggen tegen zijn typiste, wanneer zij haar altijd wat krokodilachtige oogen zonder oogharen in afwachting naar de zijne opheft, het stenogrammenbloc op haar schoot? Het was eigenlijk heel rustig een typiste te hebben, die leelijk is, met een groote gele bril, twee vooruitspringende tanden in de bovenkaak, wat haar een oudachtig gerimpelde mond geeft als zij lacht, en een ivoren armband om de magere verbrande bovenarm (want aan zonnebaden doet zij ook in haar weekend)...

Het belletje voor de typiste komt niet.

Haar chef is in een ‘monologue intérieure’ handgemeen met zichzelven:

En als ik nu toch gegaan was? Dan nog niet: ik had deze afrekening niet in het bijzijn van Leopoldine kunnen laten geschieden. Veronderstel, dat Leopoldine was gaan gillen

(Jacques wist heel goed, dat Leopoldine niet zou hebben gegild, zoo een was zij niet, eerder had de strijd haar geweldig geïnteresseerd). De strijd! Jacques stelt het zich voor, dat zij gevochten hadden: de jassen uit en met gebukte ruggen, de handen met open vingers gereed voor de greep, als twee worstelaars op elkaar toe. Of als boksers: bom! het doffe bonzen van een leeren bokshandschoen op menschenvleesch, zwijgend en afschuwelijk, zooals op die boksmatch, die hij in zijn jongensjaren had gezien en waarin de beide mannen, als logge monsters opgezwollen van spieren, zeldzaam traag en loerend om elkaar heen draaiden, om opeens bliksemsnel elkaar een stomp te geven en dan duizelig als stomme beesten, die hun koppen tegen elkaar gestooten hebben, achteruit te wankelen. Brr! Een fraaie vertooning zou dat geworden zijn.-

En was de beleedigde eer dan gewroken?

Beleedigde eer, beleedigde eer! De

man maakt me dol met zijn beleedigde eer. Ik, ik ben beleedigd. Die ander maakt zich belachelijk met zijn opwinding over zijn beleedigde eer. Ik had het hem gisterenavond al moeten zeggen: Meneer, heusch, je bent uit de tijd, je bent hopeloos uit de tijd! Jammer, dat de juiste woorden iemand pas invallen als het reeds afgeloopen is...

En wat die man voor eer houdt heeft niets met eer te maken, dat is een zuiver dierlijk reflex van een jaloersche, van het ‘mannetje’, dat wild wordt als het bemerkt, dat het wijfje door een ander wordt gevrijd. Hij moest zich van de dingen niet zoo'n verheven voorstelling maken, het was alles au fond erg ‘terre-à-terre’ en uit de tijd.

Maar dat was juist het verduiveld moeilijke, concludeert Jacques, het was wel uit de tijd, maar wanneer die ander zich niet aan de opvattingen stoorde en het weer *in* de tijd bracht, welke houding moest men dan aannemen? Voor jongens onder

de tien jaar was het geen moeilijk probleem: je ging hem zoeken en gaf hem zijn pak slaag terug. Maar nette, volwassen heeren, die een positie in de maatschappij bekleedden en die wellicht, wanneer zij maar tijd van leven hadden, eenmaal nog met een voorzittershamer een vergadering van commissarissen van een levensverzekering-maatschappij hadden te leiden stond het verduiveld slecht voor hun prestige om elkaar als straatjongens te gaan afranselen. Maar hoewel veel aannemelijks in deze opvatting is, bevredigt zij Jacques toch niet heelemaal. En het wordt waarlijk een verlossing voor hem als hij zijn bureauklok twaalf hoort slaan en hij zijn jas kan aantrekken, zijn hoed opzetten en naar de tram gaan.

Jacques springt op een stampvolle tram.

- ‘Hei, meneer!’ roept er een.
- ‘Pardon’.
- ‘Geen pardon, meneer!’ De

ander is geweldig boos en laat zijn krant bijna vallen, waarin hij, zijn gezicht er tegenaan gedrukt, heeft staan lezen toen Jacques hem op de teenen trapte. Met een geirriteerd gebaar naar zijn schoenen: ‘Ziet u niet, dat u op mijn voeten staat?’ Houd u bedaard, houd u bedaard, denkt Jacques, en de tram binnen schuivend, veegt hij met zijn zakdoek zijn gezicht af.

De conducteur en de verontwaardigde heer oreeren nog wat door over het geval. ‘Raasdonders, meneer, rammelende erwten’, vindt de conducteur. Wanneer de menschen ruzie willen maken is het beste maar te doen alsof je neus bloedt.

Jacques heeft het niet kunnen hooren.

Als hij achter zich door de ruit naar buiten ziet. passeert de tram juist het reclame-mannetje, dat uit een krantenpapier zijn boterham eet.

Jacques wendt het hoofd af.

VII Respecteer de mannen

Des middags, tegen bittertijd, komt Jacques op straat Bertie tegen. Zijn eerste impuls is Bertie te ontloopen; maar reeds is deze de straat overgestoken en komt met zijn joyeuse jovialiteit op hem af:

‘Hallo, old boy!’

Na een poosje moet Jacques vragen wat hij niet langer voor zich kan houden sinds hij Bertie terug ziet.

‘Heb je het verteld?’

‘Wat?’ Bertie doet, als begrijpt hij niet dadelijk wat Jacques meent.

‘Van gisterenavond?’

‘Welnee, dronkemanspraat immers. Of? Neen, niet waar?’ Bertie lacht een beetje sluw: Jacques' houding verraadt zich. Hij heeft zich dus niet vergist!

‘Ga mee, dan pakken wij een borrel’.

Bertie is het café al binnen, Jacques volgt hem.

‘Luister wat mij vanmiddag is overkomen’, begint Bertie te vertellen als zij beiden gezeten zijn. Hij richt zich nu wat meer op in zijn fauteuil.

‘Ik heb nog nooit zoo iets gezien.. Je moet tegenwoordig oppassen met wat je zegt. Ik zat in een coupé met een heer, die van een zakenconferentie met mij mee terugreist. Tegenover hem een werkman, zoo een met een blauwen tinnen kruik, je weet wel. De heer - een keurige vent, hoor - praat op luide toon tegen mij over de kanker van het tegenwoordige bedrijf: de hooge loonen, en smaalt op de proletariërs, schreeuwers met hemdsmouwenmanieren! Ziet hij dien werkman dan niet? De man is zeker blind. Je kunt onraad anders bijna ruiken. Doch de ander raast maar door over prollen en proleten en hemdsmouwen-manieren, ik moet

zeggen, ik kreeg het er warm van en keek maar tersluiks naar dien ander in de hoek, die onbewegelijk een of ander blaadje zat te lezen. De trein stopt, de werkman opent het portier om uit te stappen en op het zelfde oogenblik draait de vent zich om en spuwt dien heer zóó vlak in zijn gezicht. Ik heb nog nooit zoo iets gezien. En weg was hij. Er vlogen nog een paar druppels op mijn jas...'

Bertie moet zelf hard lachen om het angstig-vieze gebaar, waarmee hij nogmaals de revers van zijn jas met de hand afveegt.

Jacques lacht heelemaal niet.

Hij knijpt zijn oogen krampachtig dicht, dan opent hij ze met een ruk. Wat beduidt dat trillen aan de linkerkant van zijn gezicht, waar de slag hem getroffen heeft? Een tic? Een zenuw geraakt?

Verroest! scheldt hij.

Waarom doet Bertie mij dat verhaal? Dat is boosaardigheid van hem; daar heeft hij een bedoeling mee. Wil-

len ze me gek maken, is het alles al niet vernederend genoeg?

Bruusk staat hij op, hij heeft een dringende afspraak, zegt hij. Een dringende afspraak heeft hij echter niet, hij wil alleen maar van Bertie afkomen, diens medeweten verdraagt hij niet langer.

Alfred Beumer!

Het kan niet anders, Jacques kan niet iemand vermijden, die hij te laat heeft opgemerkt en die nu binnen zijn gezichtskring aan het andere café-tafeltje tegenover hem zit.

Eigenlijk heeft Jacques het land aan dien Alfred Beumer. Met hem verbinden zich te onbehagelijke herinneringen.

Deze jongeman ‘in effecten’ is eens zijn mentor geweest in ‘de wereld der vrouwen’. Zij gingen toen beiden nog op het gymnasium en hij bewonderde dien langen cynischen donkeren jongen, van wien hij wist, dat hij veel tijd noodig had om zich aan te kleeden, zich lang-

durig waschte, zorgvuldig zijn nagels uithaalde en zich al schoor. Hij had, vertelde hij aan Jacques, een liaison met een getrouwde vrouw. Of het leugens waren wist Jacques niet, maar het imponeerde hem, zooals op de leeftijd van 15, 16 jaar de fantasie der puberteitsjaren wordt geïmponeerd door iedere kameraad, die zich de schijn weet te geven van successen bij ‘de vrouwen’, waar omheen hun aller gedachten draaiden. Hij stond toen geheel onder de ban van Alfred's nonchalant-intieme bekentenissen over diens ervaringen met vrouwen, er was aan hem iets geheimzinnigs, Jacques benijdde hem zijn zekerheid, zijn kalmte, zijn kennis van Engelsche verzen, auto's, paarden en vrouwen. Hij voelde zich onnoozel wanneer Alfred hem met zijn verbaasd lachje ‘een groen’ noemde, hij wilde spoedig niet meer zoo wezen, worden als die anderen. Naast deze ‘mannen’ wilde Jacques ook een ‘man’ wezen.

Als jonge blagen gingen zij in de

café's. Dan zaten zij aan een tafeltje en wees Alfred hem de vrouwen aan en waar hij op letten moest. Die, zei hij, die daar ginds, daar moet je van afblijven, daar krijg je wat van, maar die, met die bloote armen als een athleet, kan ik je recommandeeren. Dat was een meisje, dat er uitzag als een werkstertje op haar uitgangsdag, met een lichtzinnige pony over haar voorhoofd gekamd. Zij nam een sigaret uit een etui en op hetzelfde oogenblik stond Alfred naast haar, het vlammetje van een lucifer laaide op tusschen hun beider gezichten, een glimlach, een verlegenheid vol aandrang in de blik van het meisje. Jacques kreeg een kleur, met een raar gevoel in de maag en verborg zich achter de wijduit gehouden bladen van een krant. Alfred kwam terug, slenterend, met zijn handen puilend uit zijn broekzakken en een verbluffende kalmte op zijn gezicht. Waarop Jacques tegen zichzelf zeide: ‘Neen, ik zal nooit weten wat wèl wat niet. Dat

andere lange, aardig-magere meisje zou ik zeker gekozen hebben, maar dat zou juist een stomme keuze geweest zijn. Alfred heeft me gewaarschuwd. Ik heb geen talent voor vrouwen'.

Zijn kennis aangaande 'de vrouwen' had zich sindsdien nog maar matig uitgebreid. Of hoorde daarbij zijn eerste en eenigste ervaring met een hoer, in de voorstad? Het was de ergst denkbare ontgoocheling geworden. Vier kille kamerwanden, een afgrijselijk verkleurd gebloemd behang, het papier vertoonde een scheur dwars over de geheele lengte. Een mager, knokig lijf tegen het zijne in een knarsend ijzeren bed. Een meisje, grijs van de honger, had hem als een gier zijn buit meegesleept. En toen de treinreis terug naar de stad, hij was tot berstens toe vol walging van zichzelf en die vrouw. Hij haatte alle vrouwen, tot het onredelijke toe. Woedend belasterde hij in gedachten het jonge meisje, dat tegenover hem zat in de coupé, een heel jong meisje,

dat met beide handen een bundeltje gebreide wol omklemd hield, waar om heen haar handen breed spanden met het week-teedere van een kind, ontwaakt tot moederdier. Het meisje had het bundeltje omhoog tegen haar gezicht gehouden en drukte er zoo nu en dan het gezicht in met het snuffelend instinct van een beest, dat zijn jong likt. Twee voetjes, waarvan de sokjes wat waren afgezakt, hingen neer in haar schoot. Jacques had haar hoonend aangezien, hij dacht: dit meisje is misschien zestien, zeventien jaar, zij heeft natuurlijk haar ‘ongelukje’ gehad, want zij draagt aan haar vingers geen enkele ring. Welke reden kan zij hebben om zoo schuw-gelukkig te doen met een kind, dat niet eens een vader heeft? Zwijnen zijn het allemaal. En thuisgekomen had hij een bad genomen, om het klamme, gore kwijt te raken, dat hij nog aan zijn lichaam voelde kleven.

Alfred Beumer heeft ook Jacques gezien.

Hij weet het van Jacques. Bertie heeft natuurlijk zijn mond niet kunnen houden, hij heeft het hem zoo even verteld toen hij hem op straat tegen kwam.

'Jacques is knock out' had Bertie grinnekend verzekerd en daarbij zwaaide hij een vinger op en neer of hij de tijd uittelde, als bij een boksmatch.

Alfred Beumer kent John en hij kent Leopoldine. Niet hij, maar de ander was het geweest, de verkeerde keuze natuurlijk. Dat het mis moest gaan verwonderde hem daarom niet in het minst. De natuur liet zich niet dwingen. Moderne menschen verdragen elkaar niet meer alleen ter wille van de schijn. Maar Jacques moest zorgen, dat hij er tusschen uit bleef, in deze geschiedenis werd hij het aambeeld, waarop de slagen neer kwamen. Jacques was een ezel, al in hun gymnasiumtijd, maar hij mocht hem toch wel. Hij zou hem meteen maar waarschuwen.

Hij zit nu tegenover Jacques, een

beetje naar achteren geleund in zijn stoel. De wandelstok hangt met de haak in de bocht van zijn arm. Hij kijkt Jacques aan met zijn wat verbaasde blik; dan glimlacht hij welwillend met de tanden tegen hem.

Jacques zwijgt afwachtend. Hij voelt zich nooit heelemaal op zijn gemak bij Alfred.

De ander begint op zijn langzame manier:

'Ik weet, dat je vroeger wel eens naar mijn raadgevingen placht te luisteren. Welnu, laat mij je iets in vertrouwen zeggen' - en hij draait de hand opzij, alsof hij iets weg schuift - 'blijf die Leopoldine Cameron uit de buurt. Ik weet, je hebt wat met haar; ook: dat je wat met haar man hebt' (Jacques wordt vuurrood, hij werpt naar Alfred een blik als naar een tegenstander) 'maar heusch, je hebt geen menschenkennis. Met een vrouw als Leopoldine begin je niets. Ik ken haar.'

Jacques denkt: hij weet het dus ook al, hoe lang is het eigenlijk

geleden? Iedereen schijnt het al te weten.

Hij voelt een groote somberheid over zich komen.

Niet er aan toegeven, vermant Jacques zich. Kalm blijven.

Alfred haalt een sigaret uit zijn zak. Terwijl hij langzaam het lucifervlammetje uitwaait kijkt hij naar Jacques van terzij met een korte geknepen blik en gaat voort:

'Haar man is een erg ongemoedelijk heer. Leopoldine heeft een lastige man aan hem. Inplaats van met haar gunst tevreden te zijn heeft hij haar ook nog met alle geweld willen trouwen. Dat was zijn grootste stommiteit en hij heeft sindsdien geen rustig uur meer gehad. De aardigheid is er voor beide partijen onmiddellijk af als men zulke vrouwen trouwt, *jij* bent wel getrouwd, maar *zij* niet. Wil je een sigaret?'

Jacques bedankt. Laat Alfred ophouden, denkt hij. Ik vraag hem immers zijn meening niet? Waar bemoeien zij zich toch allemaal mee?

Verdomme, wat gaat het die anderen aan?

Zonder aan de onredelijkheid van zijn opkomende drift te denken moet Jacques opeens hard met de vuist op het tafeltje slaan. Met een kwasi-verschrikt gebaar legt Alfred zijn vlakke hand op het glas, dat rinkelend verspringt onder de slag.

'Goed, wij praten er niet verder over,' zegt Alfred gelaten. Hij denkt onderwijl: Het was voor zijn bestwil bedoeld. Hij moet het zelf weten.

Hij kijkt neer langs zijn jas, mikt met een knippende vinger een pluisje van zijn revers, dan staat hij op om onder een of ander voorwendsel afscheid te nemen.

Jacques haalt werktuigelijk een sigaret uit zijn etui.

Hij ziet zich die sigaret nemen.

Het valt hem op en hoonend constateert hij: de sigaret in de hand is de attitude van de 20ste eeuw. De sigaret dient voor alles, met de sigaret probeeren wij onszelf een houding

te geven, met de sigaret verbergen wij onze onzekerheid, onze domheid, onze onnoozelheid. Als wij verdrietig zijn, als wij blij zijn, als wij erg veel willen zeggen, als wij erg veel willen verzwijgen, bij alles nemen wij een sigaret. Wij klemmen ons, letterlijk, aan onze sigaret vast als aan ons laatste houvast om onze houdingloosheid te verbergen. Wij kunnen gewoon niet meer anders. Hoe hulpeloos zouden wij er uitzien als wij onze gezegende sigaret niet meer hadden...

Zoo komt Jacques er toe uit protest tegen zichzelf zijn sigaret onaangestoken weg te gooien op het terras.

Misschien heeft Alfred toch gelijk als hij me voor Leopoldine waarschuwt, denkt Jacques. Ik heb me ongetwijfeld wat verbeeld. Wat? De werkelijkheid van een droom? Wij mogen vroegtijdige cynici zijn, zonder respect meer voor de vrouwen: ‘In zijn onderbewustzijn is geeneen

man een heer', de vrouwen hebben meer macht over ons dan wij in onze voorgewende onaantastbaarheid onszelf verzekeren.

Men kan tegenover een vrouw zitten, die haar glas opheft tot aan de oogen, men kan denken: het is een alleraardigste vrouw, wanneer zij de vingers sluit rond de gewelfde onderkant van het glas zoo licht en behagelijk als laat zij deze onderkant in de warme holte van haar handpalm rusten. Met deze vrouw kan men 'Brüderschaft' drinken en, als de armen door en langs elkaar glijden bij het naar elkaar toe buigen van de hoofden, tegen zijn lippen de weeke stoot van haar lippen voelen: verduiveld, verduiveld, - dit is niet genoeg.

Hij wàs een romanticus. Droomen stammen uit de romantiek.

Waarom zoekt men een droom werkelijkheid te maken? Hij had het beter zoo kunnen laten blijven, zooals het begonnen was, die heete zomerdag aan het water met Leopol-

dine en haar zusters. Ja, philosopheert Jacques, geheele menschenlevens hebben zich gevuld met een droom, die zij droom lieten blijven, geheele menschenlevens hebben zich gevoed met een ideaal, dat zij nimmer onttroond hebben, gewaarschuwd door een instinct, dat hun ried nimmer een ideaal te verwerkelijken, om het niet te zien vervliegen, om het niet te ervaren als doelloos zoodra het bereikt werd. Ten slotte heeft ook hij de roekeloosheid begaan te willen bezitten. Maar wat was er aan Leopoldine te bezitten? Niets immers? Zoo zijn al die meisjes en jonge vrouwen van tegenwoordig: vroolijk, sportief, gezond, maar zonder hart. De liefde willen zij alleen om de sport van de flirt, als een soort gymnastiek, die het bloed verfrischt, als dansen en zwemmen. Dat is de wraak van eeuwen, die de eindelijk onafhankelijk geworden vrouw op den man van heden neemt. Mooi, vindt Jacques, uitstekend gevonden! Maar als hij dat nu eenmaal wist?

Het is verdomd waar: wij willen toch dat de vrouw een hart heeft, dat zij ons kan zien met een geamuseerdheid zonder wreedheid, dat zij ondanks haar ongedurigheid, haar grilligheid toch gevoel heeft en verdrietig kan wezen, omdat een man ook verdrietig is, een vrouw, die begrijpt wat er in mannen omgaat. Was dat ouderwetsch, een hart? Was het ouderwetsch te hopen, dat een vrouw als Leopoldine haar melancholieke oogenblikken kende? Zij mag hem bij het afscheid nemen met een even knippende beweging van de vingers nawuiven: ‘So long’, zij mag, wanneer zij aan haar voeten haar kleine zwarte pincher ziet zitten, die haar met een dwaze hunkering aanstaart, denken ‘Net als Jacques’. wanneer zij dat maar met iets van verteedering denkt en niet meer koel bewust van die afschuwelijke wil van het moderne vrouwenhart: niet sentimenteel wezen, die haar lachend de hond met de voet doet wegstooten en zich met een sigaret

en een boek op haar divan neergooien...

Terwijl Jacques nog aan zijn tafeltje zit hollen buiten jongens voorbij, zwaaiend met extra-edities van een krant.

Hij hoort hen roepen: Leest het laatste nieuws! De algemeene staking voor morgen afgekondigd!

Heeren komen het café binnen, lezend in de bladen.

Het onderbreekt slechts een oogenblik Jacques' trieste gedachten.

VIII Het bezoek aan de giraffe

Het was Jacques zelf niet heelemaal duidelijk wat hem eigenlijk er toe dreef op die late namiddag nog te doen wat hij sinds lang zich voorgenomen had te doen: de nieuwe giraffe te gaan zien, die in de dierentuin was gekomen.

Maar hij ging.

Zijn zwak voor giraffen was overigens verklaarbaar, die stamde uit zijn kindertijd. Het wonderlijke gevlekte gevaarte op stelten met zijn meterlange hals en zijn glijbaantjesrug herinnerde hij zich nog als het pronkstuk uit zijn kleine dierenverzameling, in speelgoedhokken met tralies ondergebracht, de menagerie, een geschenk van zijn grootmoeder.

De wolf en de leeuw zaten in lage donkere hokken, geheimzinnig verborgen achter hun tralies, maar de giraffe, van klein formaat overigens - een jong beest, zei zijn grootmoeder - stak met zijn onnoozele lengte ver boven het hok uit, waarin hij naast de wolf en de leeuw was geplaatst wegens gebrek aan ruimte.

- Ik moet een gulden entree betalen, maar dat is de aardigheid wel waard.

De giraffe stond buiten in zijn hok, hij was geweldig hoog en lang en Jacques had zich nimmer gerealiseerd hoe hoog en lang een giraffe eigenlijk wel was. Hij stond er te dicht op, hij zag alleen de witte pooten en de knobbeljicht-knieën en hij zag ook, dat de hoef aan de linkerpoot vergroeid was en dat het beest scheef op die hoef steunde. Als het zich verplaatste sleepte het met de zieke hoef, die vreemd bengelde aan de dunne poot als een te zwaar gewicht.

Toen het beest zich weer naar

hem toekeerde begon Jacques langzaam tegen hem op te kijken zooals men tegen een hooge paal opkijkt, verbaasd over het eindelooze van de lengte, en boven aan de lange hals zag hij de onbeweeglijke kleine kop met de driekante smalle snuit. De kaken maalden onverstoorbaar horizontaal over elkaar, het leek iets op het pruimen van oude mannetjes die ook zoo met hun kaken maalden en toch niets in hun mond hadden. Waar kijkt hij naar, zoo hoog boven alles uit? Het is eigenlijk komisch, dacht Jacques, te bedenken, dat het beest feitelijk in zijn eigen uitkijktoren staat als hij de wereld wil verkennen. Ik zou willen zien wat hij zag; maar er is natuurlijk niets te zien en het beest staat daar enkel voor zijn eigen decorum, zooals wij allemaal doen als we niet willen bekennen, dat wij volmaakte nullen blijken op deze wereld...

'Jij slungel van een giraffe', vroeg Jacques, tegen hem lachend met een bête lach van glanzende tanden,

‘heb jij wel eens een oplawaai gehad van een andere giraffe en het probleem gekend van die te moeten teruggeven?’

Het dier bleef onverstoorbaar boven hem uitkijken.

‘Juist,’ hoonde Jacques. ‘Men moet het niet willen zien. Stel je er boven. Mijn vraag is ook stom, jouw idiotisme is beter. Maar ik heb ook niet zoo'n lange nek meegekregen om over alles heen te kijken zooals jij. Jij bent groot en ik ben klein. Mij zie je niet, maar ik zie jou wel. Dat is een verschil van verhouding. Jij bent groot als mijn probleem en ik ben klein als Jacques. Toch moet ik leeren ook jou niet te zien. Maar hoe doet men dat?’

Jacques vond de giraffe opeens een leerrijk beest. De lust tot het maken van vergelijkingen kwam in hem op en hij ging op een bank tegenover het giraffenhok zitten en er op letten hoe andere menschen zich tegenover ‘hun probleem’ zouden gedragen. Er

kwamen nu een heer en een dame voor het hok staan.

De heer naderde bijziende, zette een lorgnet op om de giraffe te zien, draaide vervolgens het beest de rug toe en vergenoegd om zich heen kijkend constateerde hij:

'De tuin is heel aardig aangelegd, vindt je niet?'

Hij trok de dame mee, die een eind achterover helde in haar poging de giraffe heelemaal te zien.

Toen kwam er een klein meisje aan de hand van een kindermeid. Het kind zag de giraffe niet, maar een wit steentje op het pad erlangs en dat raapte het op, roepend: 'Kijk eens, juf, wat een leuk rond steentje!'

Natuurlijk, dacht Jacques, nog altijd op zijn bank zittend, men kan de giraffe ook heelemaal niet zien. Misschien is dat wel zoo goed. Waarom zou men eigenlijk over de giraffe prakkizeeren wanneer het zoo gemakkelijk is hem niet te zien, maar eerder een steentje, dat op onze weg ligt en dat we kunnen oprapen?

Toen had Jacques genoeg van de philosophie, hij stond op en besloot de proef te nemen en heen te gaan zonder nogmaals naar de giraffe te kijken.

Maar het is zoo gemakkelijk niet een giraffe niet te zien wanneer men hem eenmaal gezien heeft, dat lukt alleen maar een kind en hoewel Jacques vastberaden voortliep zonder op te kijken zag hij toch heel duidelijk de giraffe voor zich zonder hem te zien.

Waaruit Jacques alweer afleidde, dat hoewel een heeleboel menschen voorwendden iets niet te zien, dat zij gezien hadden, zij achter in hun hersenen een vakje moesten hebben, waarin het geziene toch opgeborgen bleef om er op de meest ongewenschte oogenblikken, als de duivel uit het doosje, met hatelijke hoera-armpjes uit te voorschijn te springen.

Met welke moedelooze ervaring, die Jacques sarcastisch: zijn les van de giraffe noemde, hij afscheid nam van het beest, dat hem ongewild

aanleiding was geweest om zijn eigen geval met Leopoldine als noodlottig-onveranderbaar in te zien en dat het verlangen in hem deed opkomen liever een schoone herinnering ongeschonden te bewaren door een vlucht voor de mistroostige werkelijkheid.

IX Spel met waternymphen

Zijn vlucht in de schoone herinnering is voor Jacques een koelte, verwant aan dat lauwe waaien der platanen langs de waterkant, in wier schaduw hij gelegen had, behagelijk gestrekt in zijn badpak, met rondom zich het brooze decor van boomen en torentjes langs de einder van het wijde, dampige meer; en midden op het meer lag een ontzaggelijke zon op het water, een zon, die verblindend zeer deed aan de oogen als een te snel gezwaaid zwaard. Toen, terwijl hij onder de beschuttende hand uitzag langs het steigertje over het water, kwam, als een vizioen van zichzelve, het meisje in de cano. Een bruin, rank meisje in een kanariegeel badpak, snel en behendig in

een smalle cano aanpagaaiend, naderde met de wit-gloeiende zon op haar achterhoofd, stralen schietend, die een voortzetting schenen van de wolk van goudkleurig haar in de nek, weeldrig van kleur tegen de gebronsd-donkere huid. Met slanke armen haalde zij de pagaai krachtig en regelmatig door het water, haar lichaam gaaf afgeteekend in het glanzende licht, glad als een edelsteen uit zijn schrijn genomen, glad en koel glanzend als parelen om de huid van een hals.

Het meisje was aan land gekomen en had zich neergezet bij twee andere meisjes, die daar reeds wachtend en uitziend lagen in de zon, nadat zij in het water, vlak voor hem, een groote ballonvormige medizin-bal met gele en blauwe banen hadden heen en weer geworpen; één keer was de bal naar Jacques toegevlogen, ijverig stiet hij hem met de schouder af.

De jonge meisjes hadden een kleine koffer-grammofoon in werking ge-

zet, uit de trechter klonken allerlei aardige wijsjes en Jacques, voorover liggend in zijn badpak, de handen tegen de wangen gesteund als een vroolijke namiddag-faun, die een partij nymphen bespiedt, had iets van de wijsjes gezegd. Onderwijl tuurde hij gretig naar het meisje met het goudkleurige haar, naar haar sterke, zelfbewuste voeten, die zij voor zich uit stak, naar haar verrukkelijke rug met de prachtig verzadigd gebruinde huid, zacht overwaaid met een glanzen als van een rijpe vrucht. Hij lag zoo dicht bij, dat hij de korte witte haartjes kon zien, die op haar sterk verbrande arm overeind stonden. Wat was het leven aangenaam! Jacques liet iets uitgelatens over zich komen, hij voelde zich licht en plezierig. Hij hoorde zichzelf spreken, hij moest iets zeggen, door iets deel hebben aan de vroolijkheid van het drietal. De langzame blik, die de twee anderen elkaar toewierpen, met de verstandhouding van begrijpende

vrouwen, schrikte hem niet af. Het kon hem zelfs niet schelen, dat zij niet zoo jong waren als zij aanvankelijk hadden geleken: door een prachtig getraind lichaam hadden zij de figuren van nog heel jonge meisjes en ook die met het goudkleurige haar was nu niet meer zoo jong als daareven in de cano; aan haar rechterringvinger glom een trouwring, maar wat deerde het hem in deze zomersche dag met veel licht en een opkomend zoel windje, streelend over de naakte huid?

Vol geestdrift vroeg Jacques, in gesprek gekomen:

'Hoe heeten jullie?'

- 'Anka, Branca en Leopoldine', klonk het in koor. Als een wijsje uit een operette, half geroepen, half gezongen. De meisjes lachten.

'Ik heet Jacques'. En steeds overmoediger wordend, in een behoefte iets te doen: 'Kunnen jullie op je handen staan? Ik kan op mijn handen staan.'

'Doe het' lachten de drie, de

hoofden zonder te veel haast naar hem omwendend.

Jacques sprong op, tuimelde voorover op de handen, hief, tors en lendenen onbewegelijk, niet zonder inspanning het evenwicht bewarend, de beenen tot aan de teenpunten rechtstandig in de lucht. Daarna stond Leopoldine op, sloeg bijna achteloos met een gracieuze lichte val de handen plat op de grond, verrees in omgekeerde stand in de lucht, van de voetspitsen tot het hoofd één gespannen boog, sprong weer op de voeten en veegde de handvlakken tegen elkaar af.

Wat is dat voor een wezen? dacht Jacques, inderdaad naief-verbluft. Vervolgens ging het drietal te water, er werd gezwommen, gedoken en geplast, Jacques lag tusschen de meisjes in met veel gespartel en geschuim en roeide met breede armslagen achter hen aan naar het steigertje, de meisjes verdwenen in haar cabines, zij lieten Jacques korte tijd alleen bij haar

natte voetsporen op het steigertje, toen kwamen zij weer tevoorschijn, verkleed in wijde gele pyjama-broeken, breede Mexicaansche zonnehoeden met afhangende franjes en de schouders gehuld in badmantels. Zij waren nu lang en slank in de omhulling van de met strakke armen dichtgehouden badmantels. Doch nadat zij een wijle zoo gestaan hadden als standbeelden in de zon, wierpen zij de mantels af, zij bestelden thee, draaiden opnieuw de grammofoon op en de beide zusjes begonnen te dansen. Jacques kwam op de goudharige toe en danste met haar. Zij liet met zich dansen als een pop, lusteloos liet zij zich in zijn armen om en om draaien, alleen haar beenen volgden zijn bewegingen. De zon viel al schuin over het water, het geheele landschap in een paars coulissen-spel herscheppend, toen zij zich gingen aankleeden. Leopoldine heesch de beide zusjes bij zich in de auto. Bij het afscheid keek zij Jacques met haar lange bruine oogen

aan, onderwijl de sigaret uit de mond nemend en de rook zijdelings uit een mondhoek wegblazend; dan, langzaam, haar stem:

‘Tot weerziens’-

‘Zij bevalt mij!’ had Jacques bijna hardop geroepen, terwijl hij zich met de hiel tegen zijn achterste sloeg en staande temidden van een stofwolk met zijn hoed vele malen de wegrijdende auto nawuifde.

Driemaal kwam Jacques in het badhuis aan het meer terug. De vierde keer was Leopoldine er.

X Ik ben ook een mensch!

Als het noodlot heeft door John's leven een paard gegaloppeerd.

Het is Leopoldine's paard, het jaagt dat andere achterna, dat ruiterloos, los van de teugel en op hol geslagen in galop zich voortbeweegt langs het boschpad. Beiden omhult een stofwolk, die als dunne rook optrekt over de weg. De twee paarden naderen als honden, die, in volle ren naast elkaar voortjagend, elkaar onderwijl speelsch aan springen. Hij hoort hoe de galoppeerende hoeven met een doffe regelmatige cadans op het mulle zand neerploffen. Voorover hellend, tot het uiterste gespannen naar een felle bereiking, het doel, de vluchteling flank aan flank te komen, grijpt het

meisje zich vast in de teugel van het andere paard; zoo bruusk brengt zij het tot staan, dat bij het draaien de beide dieren kop aan kop in elkaars verlengde komen. Met triomfantelijk verwaaide haren zwenkt het meisje om met haar buit, die sidderend briescht en met glanzende huidtrillingen een korte nerveuse staart zwiept. Bravo! Goed gedaan!

Niet bravo! Het noodlot. De ruiter, die zijn paard verloren heeft, is Alfred Beumer, 'in effecten.'

John heeft hem eerst niet herkend, zoo verdiept was hij in het beschouwen van de kranige Amazone. Niet groot, maar recht rijst zij overeind uit de smalle dijen, die zich spannen om de flanken van haar paard bij het schrijlings zitten, een ferme hand op de heup, een witte pikeursdas met de slippen om haar hals gespeld en een zwarte calot scheef tegen de zijkant van haar gezicht getrokken.

Noodlot!

Hij, zoo onromantisch en zakelijk, had zich als blind laten gaan in een

romantische bevlieging om een kranige daad.-

Het noodlot brengt hem in een milieu van een volslagen decadence, in een omgeving van versleten erfstukken, waar niemand meer naar leeft en zeker niet de drie blonde sportieve meisjes, die hier bijeen zijn met haar moeder, een weduwe: haar man viel in een finantieele catastrophe, waarin hij behalve zichzelf ook zijn fortuin meesleurde. Het noodlot is onafwendbaar. Leopoldine heeft niet lang geaarzeld als hij haar ten huwelijk vraagt en zij zijn getrouwd, het huwelijk op onderlinge afspraak.

Zoo was het gebeurd.

Maar hoe moest hij dit alles nu vereenigen met die ouderwetsche huwelijksprent, die nog altijd achter in zijn verbeelding bewaard was gebleven: de verschijning van een heel blond meisje in het wit tusschen het licht van twee lange waskaarsen, het bruidje, dat hij als jongen in de huiskamer thuis had zien hangen?

Niettemin waren de gevoelens, die hem tot dit huwelijk hadden gedreven, zeer werkelijk geweest. Het had hem niet eens verwonderd. dat Leopoldine zoo spoedig ‘capituleerde’, het versterkte slechts zijn gevoel van eigenwaarde en vleide zijn bezitters-instinct. Hij had er niet erg veel aandacht aan geschonken, dat zij hem accepteerde met een voorbehoud, dat in werkelijkheid een valstrik was geworden en een eigenlijk huwelijksleven uitsloot: Ik wil niet gedwongen worden; als ik kom, moet het uit vrije wil wezen. Meisjesschaamte, had hij geglimlacht; moest men met vrouwen niet een beetje toegefelijk wezen? Meisjes-schaamte bij Leopoldine? heeft hij zich later wel moeten verwonderen. Slechte tweederangs-romantiek, moest hij van zichzelf grimmig constateeren. Inderdaad, hij had het te licht genomen, hij was wel gedwongen geweest het te begrijpen: zij was nooit gekomen.

Waar had hij eigenlijk al die jaren nog op gewacht?

Jawel, maar het was een monsterlijke afspraak geweest. Het was niet menschelijk meer zulke dingen af te spreken. Zooals hij moest Leopoldine toch ook lijden onder een volkomen onnatuurlijke toestand, waarin de conflicten kwamen zooals zij gekomen zijn? Begreep zij zichzelf wel, was zij eigenlijk niet een groot kind? Had hij in zijn hart toch nog geloofd, dat het niet meer dan een frase kon wezen, wat Leopoldine bij die fameuse onderlinge afspraak had gezegd? Dat ook zij het zou begrijpen, inzien? Maar zij, had zij ooit zelfs maar een schemer van een besef getoond, dat zij begreep wat een man als hij tekort kon komen ook al was alles zakelijk van te voren vastgesteld?

Als John nu de breede marmeren trap opgaat naar de kamer van zijn bureau, den gegalonneerden portier voorbij, die de hakken tegen elkaar slaat en als een automaat de hand aan de klep van de pet legt, heeft

hij niet meer dat vroegere zelfbewuste gevoel, wanneer hij het oude heerenhuis van zijn bankzaak binnenkomt, van naar zijn arbeid te gaan. Alles is hem opeens zinneloos leeg geworden, hij heeft niet eens meer de wil aan zijn houding te denken, aan zijn eigen rol van ‘Meneer de directeur’ in dit groote complex van vertrekken met telefoontoestellen, schrijfmachines, cassa's en bedienend personeel.

Wat doet hij daar nog achter zijn bureautafel? Een machtelooze doffe veldslag levert hij tegen de finantieele crisis, die waanzin, die als uit het niets losgebroken na jaren van voorspoed, het geheele economische leven ontwrichtte, de handel, het bedrijf, het zakenleven lam sloeg en het initiatief doodde. Waar kwam die waanzin toch vandaan? Maar intusschen, hij is er, en hier zit nu John, die met een vertrokken voorhoofd zijn becijferingen maakt, terwijl zijn pijp onregelmatig op en neer wipt tusschen zijn bijtende tanden.

Hij trommelt nerveus met de knokkels van zijn vingers op het plat van zijn bureautafel. Hij geeft de becijferingen aan den procuratiehouder terug. Dus: berichten, dat de credieten binnen tweemaal vier en twintig uur moeten afgelost zijn of anders faillissementaanvrage.

‘De anderen zullen het geld ook niet los kunnen maken. U weet toch zelf...’ meent de procuratiehouder zachtjes te moeten opmerken.

Ja, John weet het zelf wel.

Hoewel met gebalde vuist uitgevoerd: schijnslagen in de lucht.

‘Wij zullen nu eens zien of dreigen met faillissement niet helpt.’ Het moet, hij kan het zelf niet langer houden.

Als de procuratiehouder is heengegaan ervaart John een staat van volslagen gevoelloosheid. Mijn zenuwen begeven mij langzamerhand, constateert hij. Ik kan het niet langer aan, die zorgen naar twee kanten. Met Leopoldine gaat het zoo ook niet langer. Zij haat mij, ik voel het

aan alles. Zij heeft nooit veel om mij gegeven, maar nu haat zij mij. Ik moet een uitspraak met haar hebben, hoe eerder hoe liever. En als het niet anders kan: dan maar erop of eronder.

Maar hij knippert met de oogleden. Innerlijk schrikt hij terug van het idee: een scheiding van Leopoldine. Waarom eigenlijk? Waarom liet hij haar niet los? Was het zijn bezittersinstinct, waarom hij niet los kon laten wat hij eenmaal had? Hij kon toch waarlijk niet voortgaan zich nog iets wijs te maken.

Hij wist het nu wel: die geschiedenis met Jacques, daar ging het ten slotte niet om, wat dat betrof mocht hij zich niet langer misleiden. Het was langzaam aan een zwijgend, maar hard gevecht geworden tusschen een man en een vrouw, een Strindbergsch gevecht, dacht hij hoonend. Want hoewel hij weinig las en vooral geen romans had hij door een toeval een boek van Strindberg in handen gekregen, dat Leopoldine

beneden, in de muziekkamer had laten zwerven. Hij las het boek, plotseling geboeid door iets wat hij begrijpen kon. Hij wist zakelijknuchter, dat zulke romanschrijvers zich aan een schel gekleurde overdrijving van de werkelijkheid schuldig maakten (daarom las hij ze ook niet), maar dit hier, deze haat voor de vrouw, had iets aanverwants, deze verbittering, die tot manie werd, kon hij meeleven. Was dat ouderwetsch? Hij was immers ouderwetsch, een ouderwetsch man? Ja, maar hij meende, dat er grenzen waren, de man had hier rechten en de vrouw ging te ver. Leopoldine kon tenminste de schijn bewaren zooals hij dat ook deed, zij behoefde het niet aan de heele wereld uit te schreeuwen, dat hij geen vrouw meer had. Zij had hem toch aanvaard, zij had hem kunnen weigeren, voor haar zou dat nooit een beweegreden mogen zijn om hem ongelukkig te maken? Het was toch immers een mariage de raison wat zij gesloten hadden? Zij héét mij

toch om mijn geld genomen: de voorwaarden waren immers mondeling, naast het huwelijkscontract, vastgesteld, wat meende hij zich nog illusies te mogen maken, hij wist het toch? Hij liet haar vrij, zij liet hem vrij, hij had zich ten slotte toch geschikt in een huwelijk, dat geen huwelijk was: gescheiden slaapkamers, geen kinderen. ‘Madame ne veut pas d'enfants’ luidde de hatelijke titel van een Fransch boek, dat hij eveneens bij haar had gevonden. Welnu? Zij hadden er immers nadrukkelijk opgestaan ieder hun eigen leven voort te leven, hij toch ook?

Hij had het tot nu toe vol kunnen houden, geabsorbeerd als hij was door het overstelpende werk van zijn ingewikkelde en uitvoerige zaken, hij was vaak tot 's avonds laat blijven doorwerken op zijn bureau, mankeerde de maaltijden met haar - het drong toen nog niet eens tot hem door, dat hij die intiemere ontmoetingen eigenlijk met vreugde ver-

meed - en kwam met werk thuis, waarmee hij zich in zijn werkkamer opsloot. Zoo leefden zij ook thuis ieder hun apart leven voort.

Maar hij had zorgen, zware zorgen. En hij was er mee opgesloten, alleen. Hij ervoer hoeveel het hem in zijn hart waard zou zijn geweest als hij nu een thuis had kunnen vinden, waarin hij uit kon rusten, een vrouw waarmee hij spreken kon over zijn moeilijkheden, een vrouw, die niet alleen kalm het geld aannam, dat hij haar iedere maand gaf, maar die ook begreep hoe hij het voor haar gekregen had, met pijnigende berekeningen, zorgen en zelfs wreedheid tegenover anderen. En het einde was nog niet eens in het verschiet; integendeel, het viel hem steeds zwaarder dat geld iedere maand voor haar neer te leggen, hij moest het van zijn kapitaal afnemen en zijn kapitaal slonk ook, spookachtig als een schim, als iets, dat eigenlijk niet bestond, dat met duizenden en duizenden wegsmolt door de ontwaarding der pa-

pieren. Maar wat zou Leopoldine daarvan ook begrijpen? Evenmin als zij er iets van begreep, dat hij een recht - ja, een rècht - erop had van haar te eischen, dat zij hem in de zwaarste oogenblikken van zijn leven moest steunen, zij, de vrouw in hun gemeenschap, inplaats van hem nu in de rug aan te vallen en zijn laatste kracht te vernielen.-

Hij merkt, dat hij met zijn armen, zijn vuisten zit te schudden, als een overspannen kind, driftig om geleden onrecht.

Mijn God, en dit hoofd werd steeds leeger, steeds doffer, zijn kracht sloeg met krampachtige uithalen om zich heen, zijn woede stapelde onrecht op onrecht, langzaam maar zeker zou hij gek worden...

Als een schreeuw breekt het uit hem:

‘Ik ben óók een mensch!’-

XI Vergeefsch gesprek

Daniel Cameron spreekt met zijn broer John.

Hij weet, dat het moeilijk is met zijn zwaarmoedigen, zwijgzamen en recalcitranten ouderen broer te spreken. Hebben zij eigenlijk wel ooit makkelijk met elkaar gesproken?

John zit in zijn stoel achter zijn bureautafel, met de roerlooze oplettendheid van een man, die een aanval verwacht en zich op afweer voorbereidt. Daniël voelt het. Toch raapt hij al zijn moed bijeen en begint te spreken.

‘Ik meen, beste John - aanspraaktoon, beseft Daniël; is hij al mis? - dat er langzamerhand iets scheef gaat met je. Ik heb zorgen over je. Ik weet, dat Leopoldine niet

in de laatste plaats schuld heeft aan wat Anka mij vertelde. Je weet hoe ik over dat huwelijk van jou steeds gedacht heb: een dwaasheid. Maar een buitenstaander kan nooit heelemaal oordeelen over de kansen, die twee menschen in een huwelijk krijgen. Ten slotte is er bij jou toch een gevoel geweest voor Leopoldine, het was mogelijk, dat er dingen in het leven konden gebeuren, die jullie eindelijk toch nader tot elkaar brachten. Zij gebeurden echter niet, in tegendeel. Laat mij als je broer - soit, alweer, denkt Daniël - je een raad geven waar je naar luisteren moet: erken het failliet van jullie huwelijk, ga van haar af.'

John werpt een schichtige, maar tegelijk booze blik naar Daniël.

Scheiden? Nogmaals staat het voor hem. Het is mijn noodlot, ik kan zonder Leopoldine niet leven.

Maar dit nu, hoe wil hij dit nu noemen? Gaat hij soms nu niet onder? Toch, denkt hij, het moet eens een keer nemen. Als het voorbe-

schikt is, moet het eens een keer nemen.

Vanwaar dit bijgeloof? Zoo is hij toch niet, hij, die altijd met twee voeten in de werkelijkheid wil staan?

Hij wendt zich naar Daniël toe en begint te spreken:

'Wanneer zij het maar begrijpen wilde? Ik ben toch ook een mensch. Waarom moet ik juist zonder pardon tot het uiterste gekweld worden? Ik ben haar niet goed genoeg geweest, een ander was haar beter, goed. Alles toegegeven. Maar ik dan, heb ik soms in mijn huwelijk de bevrediging gevonden, die ik er redelijkerwijs van mocht verwachten? Ik toch evenmin? Maar is dat ooit een reden voor mij geweest om haar te gaan beleedigen? Er behoort toch redelijkheid te wezen, er zijn in een huwelijk behalve een man en een vrouw toch ook twee menschen?'

Daniël legt in een opwelling van medegevoel zijn hand op die van zijn broer. Maar John onttrekt zich hem.

Daniël denkt:

Neen, John kan het niet begrijpen. Hij is niet een man, die het kan begrijpen: dat in een huwelijk een man en een vrouw niet twee neutrale redelijke wezens zijn, door de burgerlijke stand tot een huwelijk vereenigd, maar op dat oogenblik de man en de vrouw zelfs al sluiten zij een mariage de raison, zooals dat bij Leopoldine zeker het geval is geweest. Dat zij twee wezens blijven van vleesch en bloed: de natuur laat zich niet dwingen, die zoekt op een goede of liever op een kwade dag zijn weg, zijn uitweg. De tijden zijn niet meer zoo, dat men het bedekte bedekt laat. John gelooft nog aan die ouderwetsche huwelijkstrouw, toen onze ouders lange kleeren droegen en onze moeders rokken hadden tot aan de voet: zoo verstopte men zich vroeger voor elkaar. Maar tegenwoordig onderwerpt men zich niet meer, doet men zich geen geweld meer aan. Zelfs zoo te leven als John en Leopoldine doen, eindigt

vroeger of later in een catastrophe. Maar John kan dat niet begrijpen en wat de een nu door de ander lijdt noemt hij onrecht...

'Leopoldine mag gedupeerd zijn. Maar mij dupeert zij op haar beurt toch ook?' gaat John voort.

'Ja, John, ik weet het, dat je het niet verdragen kunt, het nooit zult kunnen verdragen, een man als jij bent niet geschapen voor de houding van den wijzen man, die afstand doet van wat hij zijn recht noemt. Zoo ben je nu eenmaal gemaakt. En daarom, nogmaals: ga van Leopoldine af. Hecht toch niet aldoor aan een soort bijgeloof, jij, die altijd zoo graag nuchter-zakelijk in de werkelijkheid wilt leven, zet je oogen eenmaal wijd open en zie in, dat ik gelijk heb, dat ik je het beste raad...'

Het gesprek tusschen John en Daniël vindt geen oplossing.

John verheft zich zwaar en onwillig uit zijn stoel. Een oogenblik houdt hij met een vertrokken voor-

hoofd de oogen voor zich op zijn bureautafel gericht.

Werktuigelijk wat asch van zijn vloeiblad vegend zegt hij:

‘Wij praten er niet verder over’.

Als Daniël is heengegaan - zij hebben met elkaar toch een warme handdruk gewisseld - kan John niet nalaten over hun gesprek na te denken.

Het was inderdaad het fatum van zijn karakter, dat hij nooit buigen kon, alleen breken. Daar lag de bron van zijn kracht, van zijn energie waar het zijn werk betrof, daardoor had hij in de goede jaren van voorspoed zijn fortuin vermeerderd en was zijn gevoel van eigenwaarde gegroeid. Maar met diezelfde kracht en energie kon hij niet een mensch dwingen van hem te houden, kon men een mensch niet tegen zijn natuur dwingen tot overgave, tot onderwerping en zeker niet een vrouw als Leopoldine.

Kon hij maar met haar spreken.

Was het maar mogelijk, dat zij een weg tot elkaar vonden.

Ondanks haar felle houding van afweer: kon hij haar maar duidelijk maken, dat hij geen onmensch was. Zij was toch zijn vrouw in hun gemeenschap, had hij niet recht op een uitspraak met haar, had hij niet het recht te vorderen, dat zij naar hem luisteren zou?

Leopoldine hoort het kraken van de deurknop, haar kamerdeur gaat open.

Zij staat voor de spiegel, zij is bezig zich uit te kleeden om naar bed te gaan, zij ziet achter haar beeltenis John naderen, zijn schouders groeien boven haar uit, zij staart er naar met groot getrokken oogen, zij voelt, dat zij onwillekeurig de adem inhoudt.

Bliksemsnel schiet het door haar heen: Zou hij me durven slaan? En wat dan? Haar oogen worden troebel: dan neem ik hem, breek hem in tweeën en werp hem weg. Fut! Voilà!

John staat stil, hij beweegt niet, er is geen geluid in de kamer, het duurt een eeuwigheid. Zij begint juist te denken: nu houd ik het geen seconde langer uit, dan zegt John met een haar onbekende stem:

'Ik heb met je te spreken.'

Met een ruk heeft zij zich omgewend, zij gooit zich overeind in haar schouders, zij staat nu volkomen en face van hem. Zij staat daar trillend en driftig als het te groot ontwikkeld kind, zooals hij haar in de verbeelding reeds gezien heeft.

Meteen kruist zij woest de armen voor de borst, als een slagboom tusschen hem en haar. Met haar oogen onbewegelijk in de zijne: alleen haar zeer dunne, eenigszins te hooge wenkbrauwen trekken zich ongelijk op in het ovaal van haar gezicht.

Het onbeschaamd-uitdagende in haar houding dreigt een moment John's voornemen weg te slaan: zich niet driftig te maken, niet bij voorbaat door onaangename woorden de verhouding tot vijandigheid toe te spitsen.

Zwaar ademend heeft hij zich op de armleuning van haar fauteuil laten neerzakken.

Hij bekijkt zijn pijp, die hij in zijn hand houdt:

'Verdomd, wat is het moeilijk met Leopoldine te spreken.'

Als hij kalm blijft weet hij eigenlijk niets te zeggen.

Hij komt overeind. Leopoldine misverstaat zijn houding echter geheel.

Zij meent, dat hij zich langzaam op een verhoor voorbereidt, als een inquisiteur. Zij is tot afweer gereed. Zóó verbijt zij zich in haar afweer, dat zij geluidloos lacht, met rond de tanden krullende lippen, wat de expressie van haar mond iets wreeds geeft. De wimpers van haar oogleden liggen nu bijna op elkaar; maar daarachter bewegen haar harde bruine pupillen met een waakzame nieuwsgierigheid. Dan zegt zij tergend kalm iets wat in zijn cynisme voor John op dat moment van een verbijsterende grofheid is:

'Wat ik je verzoeken mag: wil

je voortaan je schoenen niet meer op de gang smijten. Je onhebbelijke gewoonten slaan me op de zenuwen.'

John kijkt haar aan, knijpt de oogen dicht alsof hij er een slag op heeft gekregen, dan opent hij ze wijd.

Zijn hand, die zich reeds in een toenaderende greep om haar naakte bovenarm heeft gelegd, krampt samen, dan laat hij los:

Wat haat zij mij, zoo heeft zij mij nog nooit gehaat.-

Leopoldine ziet neer op haar bovenarm, waaruit de witte plekken van zijn greep langzaam wegtrekken.

Dan zegt John met een stem, iets hooger, iets metaalachtiger dan anders:

'Goeden nacht.'

Dit weet hij nu en voorgoed: dit nooit weer.

Als zij het niet anders wil zal hij hard wezen, staalhard.

Zij moet dan maar zelf ervaren wat het gaat worden.-

En met de langzame zware stappen, waarmee hij gekomen is verlaat hij haar kamer.

XII Promenade

Van de politieke toestanden, in de krant gelezen, merkte Jacques eerst iets toen de trams niet meer reden, omdat de staking was uitgebroken. Zoodat hij naar zijn kantoor loopen moest.

Hij was die morgen voor het eerst tevredener opgestaan, bij zijn lichaamsoefeningen had hij zich zelfs een kletsende slag op de dij gegeven en nu liep hij de marsch uit een ouverture van Rossini tusschen de tanden te neuriën.

Het bevreemdde hem alleen, dat het verkeer in de straat zulk een leeg, uitgestorven aanzien had, dat wanneer hij een hoek om kwam iedere straat daar lag in de vochtige neerslag van de morgenmist als was zij

in paniek verlaten. Hij realiseerde zich niet hoezeer een stad zwijgt wanneer het verkeer opgehouden heeft haar met stroomend bloed te doorbruisen.

Hij kreeg plezier in zijn wandeling. Het was aardig zijn eigen stappen op het asfalt te kunnen hooren. Hij verlangzaamde zijn stappen wat, hij had een gevoel of ook hij geen haast meer had, of ook hij op zijn eentje zou kunnen blijven voortwandelen, alsof het kantoor hem niet meer aanging. Wanneer hij het nu toch deed: zijn kantoor voorbij loopen, verder, verder, er zelf eens een vrije dag van nam? Zooals alle anderen...

De Steels mogen kelderen, de beurs mag slecht zijn, wat kon het hem schelen?

Inderdaad wandelde Jacques zijn kantoor voorbij. Hij had het ondeugende plezier van een schooljongen, die van school wegblijft, de lichtzinnige overtuiging: wat doet het er toe of ze het merken? Op zijn kantoor zou de telefoon bellen, zijn typiste

zou antwoorden: ‘Meneer is er niet.’ ‘Waar is meneer?’ ‘Ik weet het niet.’ Vermakelijk zou dat wezen. Meneer was hier wandelend door de straten, nam een vrije dag.

Wat zijn boomen eigenlijk? dacht Jacques. Hij zag voor het eerst boomen. Wat is water, wat zijn wolken? Het was merkwaardig, dat je eerst plezier in de dingen kreeg als je ze heimelijk deed, met een geweten, dat wist dat het eigenlijk niet te pas kwam.

Hij wandelde maar voort, regelmatig en behagelijk gingen zijn stappen. Waar zou hij heen gaan? Heelemaal geen doel te hebben leek in het begin wel aardig, maar verveelde spoedig. Het viel hem echter moeilijk iets te bedenken, zijn wandeling was hem als plan te impulsief ingevallen. Hij besloot door de voorstad naar buiten te gaan.

Toen Jacques lang genoeg op de buitenwegen had gewandeld en zich verlustigd in groene weiden, koeien

en wat het leven buiten de stad verder biedt, toen hij in een boerencafé zijn koffie had gedronken, zijn brood gegeten, groot wit, ruig brood, met boter, die smaakte of zij uit verzuurde tonnen kwam; toen hij nogmaals een tijd had geloopen, in een ander boerencafé zijn roode limonade had gedronken, onder een afdakje in een tuintje, omzwermd door de gele wespen, die met hardnekkigheid zich in zijn glas probeerden te storten, en toen de vrije dag hem lang genoeg had geleken en hij naar de stad terug begon te verlangen, richtte Jacques zijn schreden weer derwaarts.

Op de terugweg reed hem een troep paardenvolk achterop, marechaussee, die de politie in de stad ging versterken. De sabels, de zadeltasschen dansten op de flanken der paarden, de ruiters hadden een ingehouden bewegelijkheid als gereed voor den strijd. Er werden dus opstootjes verwacht? Waar diende toch al die herrie voor? Ook de

taxi's zouden in staking gaan en al het particuliere arbeidersbedrijf... Het ging er inderdaad plezierig uitzien.

Het lag nu eenmaal niet in zijn aard zich ernstig met sociale problemen op te houden.

Werkeloosheid, armoede, loonsverlaging. Het waren woorden voor hem. Hij begreep die volksmenschen niet. Wonnen zij er iets bij als zij de boel nog meer gingen ontwrichten dan hij reeds was? Aten hongerlijders meer, als niemand meer werkte? Er zou nog minder voor hen te eten zijn, er zou nog meer wrok, verzet, revolutiegeest komen. Moest dan absoluut alles in de soep gereden worden terwille van phrasen, zoo eindeloos herhaald, dat zij gingen rammelen van de leegheid? Wat hij er van gelezen had: Aldoor diezelfde termen, woorden vol dreigende schuddingen, slotzinnen als beukende slagen. Hij vond dat gescherm met woorden en die eeuwige tegenstelling: kapitalist - arbeider reclame-

achtig en goedkoop. Waarom steeds die gezwollenheid van voorstellingen, die leugens waren: er was geen armoede in dit land, geen uiterste nood, die tot vertwijfeling bracht. Hij had nog nooit een werkelijken, eerlijken hongerlijder gezien. Bij de communisten zeker niet, die liepen des Zondags met groote sigaren in het hoofd, hij rookte ze zelf niet eens van een dubbeltje. Honger leden misschien alleen die tallooze kantoorklerkjes en type-juffrouwen, die op de handels- en geldkantoren ontslagen werden wegens sluiting of inkrimping van zaken door de heerschende malaise. Maar dat waren niet de communisten, neen zeker niet. De communisten hadden het waarlijk niet zoo slecht. Hun leven leek nogal aangenaam. Alleraardigste meisjes had hij gezien bij hun 'jeugdbond'-afdeeling, met naakte beenen, de voeten in sandalen met een leeren riem vastgesnoerd, een kort zwart geplisseerd rokje, een hemelsblauwe blouse zonder mouwen, die de kor-

date, vigoureuse armen bloot liet en een helroode das om de nek. Jammer, dat al die frissche kinderen kunstmatig gevoed werden met brochures, redevoeringen, meetings en groote gezamenlijke opmarschen in de natuur. Dat laatste was nog zoo kwaad niet, al was het au fond ook weer een navolging van de openlucht-cultuur-razernij der ‘kapitalisten’. Luid zingend trokken de colonnes jongens en meisjes van het groote-stadsproletariaat, allen in hemelsblauwe blouses, met roode dassen en marschvaardig zwaaiende armen des Zondags er op uit, naar buiten, hij had ze zien samendrommen op de perrons met hun vlaggen en rugzakken, wachtend op de treinen, en zingend vertrekken, terwijl zij puilden uit de raampjes der wagons. Het was in ieder geval een gezondere ontspanning, zoo'n dag in het vrije veld, dan zich doodrennen in auto's, met een geforceerde rechterarm meppen naar tennisballen en zijn huid verschroeien op wherry-

wedstrijden, zooals de rijken deden.

Al werd er dan voor de gelegenheid de Internationale bij gegalmd. Jacques voelde bijna sympathie voor de communisten. Maar zij eischten te veel en te gauw, alles had zijn tijd, de dingen gebeurden vanzelf al zooals zij ze die wenschten. Als zij maar geduldig wachtten zou het kapitalisme zichzelf wel vermoord hebben. Waren John en Jacques, twee van die z.g. kapitalisten al niet slaags met elkaar geraakt, terwijl de anderen het toezien hadden?...

Dit was niet verstandig van Jacques, nu bracht hij zijn gedachten weer op gevaarlijk terrein, want nu moest hij weer aan Leopoldine denken, die hij de geheele dag vergeten was. Daar gingen zijn voornemens, zijn les van de giraffe, om zijn probleem niet te zien. Als een bliksemflits dwars door zijn pastoraal gestemde vrede beleefde hij nogmaals Leopoldine, John, de vuistslag. Ditmaal schoot zijn woede uit, bleef als een onmachtige zwaai in de lucht

hangen. Hij voelde een hevige wrok tegen vrouwen van het slag van Leopoldine, ja, hatelijke, verwaten wezens, manlijk, heerschzuchtig en dom, die vrouwen van een nieuw ras, zonder hart! En pervers: dat onbeschaamde exposé van naaktheid van Leopoldine in haar laag uitgesneden kanarie-geel badpak, geraffineerde tegenkleur van haar gebronsd donkere huid! Hij had het toekijken. Hij wilde het nu liefst zoo leelijk mogelijk zien: zij had hem verleid, het was een verwarring zonder eind geworden, het verstoorde zijn leven. Ongecompliceerde vrouwen, zoo'n volks-meisje b.v., waren veel beter. Met zóó een...

‘Handen af van de dochters der proletariërs!’ hoonde Jacques grimmig zichzelf.

In het stamcafé van Alfred moest hij ook onvermijdelijk Alfred ontmoeten.

Nu zaten zij samen weer aan één tafeltje, als gisteren. Maar toch weer

anders. Jacques was niet van plan hem te vertellen op welk een onbehoorlijke wijze hij zijn dag had doorgebracht, hij voelde zich tegenover Alfred niet meer de mindere, de aarzelende, de kleine jongen.

Alfred was zwijgzamer dan anders, hij gaf zichzelf met zijn wandelstok zachte klapjes tegen zijn hielen, hij had iets wat hem hinderde, blijkbaar. Midden onder het gesprek bekeek hij soms met een zwakke glimlach de nagels van zijn hand, dan hief hij langzaam zijn altijd wat lichtelijk verbaasde blik naar Jacques op. Jacques merkte het. Na eenige tijd vroeg hij:

'Wat heb je?'

Alfred begon hem toen op zijn ongenuanceerde, langzame manier te vertellen, dat het hem slecht ging. Hij stond op springen. Hij ging zijn zaken aan kant doen, hij werkte op zijn kantoor steeds meer met verlies. hij kon dat getol van de koersen niet meer bijhouden, hij kon zijn ver onder peil gezakte effecten niet meer

dekken. Maar dat hinderde hem nog niet eens het ergste, zei hij. Er was een klein vrouwtje - hij glimlachte, terwijl hij de oogen een kort moment sloot, - een klein allerliefst meisje. Een zieltje - weer glimlachte Alfred met dichte oogen - zijn typistetje. Een paar maanden geleden had hij haar wegens de malaise moeten ontslaan. Jammer. Superbe anders. Op zijn kantoor steeds volmaakt in stijl. Een leuk, buigzaam lichaam, een figuur als van een halfwassen jongen. Alfred modelleerde haar lenigheid met de handen. Terwijl hij sprak zag hij de scène van gisterenavond weer voor zich:

Een met tranen overstroomd bleek, ondervoed gezicht, met fijne lange wenkbrauwen, een driest neusje en een wat onbehouwen mond. Zij stond in de lichten van zijn auto, vlak er voor, zij wilde niet weg, wilde hem niet laten wegrijden. Maar hij ook, hij wilde niet meer aan zich laten komen. Wat moest hij met deze hier aanvangen? De straat was gehuld

in een grijze damp. Er gingen maar weinig menschen voorbij, maar lang kon het niet duren, zoo aanstonds moest het opvallen, zou er een oploopje ontstaan, ongure lieden zouden zich er mee bemoeien, het vele kwade ontevreden volk, dat nu over straat liep, opgeruid, verbitterd. Wat wil je met dat kind, meneer?! Laat los, bloedhond! Verdraaid. Hij kon toch niet over haar heenrijden? Hij hield haar magere pols in zijn greep, hij zag aan de slap neerhangende pols het braceletje van nikkelen munten. Zij klemde zich met de andere hand vertwijfeld aan een koplicht van zijn auto vast, zij liet zich niet wegtrekken. Zoo kon het niet voortduren. Hij spreekt haar met een zachte, vriendelijke stem toe: Nog steeds geen betrekking, vergeefs gesolliciteerd, nergens meer een plaats over? Ja, het is beroerd tegenwoordig. Hij bezweert haar: op het oogenblik heeft hij geen tijd. Morgenavond zal hij met haar gaan eten in Concordia, zal hij verder met haarspreken,

zien wat hij voor haar kan doen.

Of Jacques iets voor haar heeft? Niet? Jacques ook niet, geen enkele plaats meer op zijn kantoor? Bruikbaar anders en heel gewillig. Inschikkelijk. Als hij soms wat met haar wil, de ellende heeft haar murw gemaakt...

Jacques trekt de wenkbrauwen op.

Hij heeft geen plaats. Zijn eigen typiste is alleszins geschikt voor haar werk, hij kan zich op haar verlaten als hij niet op kantoor is. Neen. Haar broodeloos maken om die ander? Neen. Het is zoo rustig een typiste te hebben, die leelijk is, met een groote gele hoornen bril, en twee vooruitspringende tanden in de bovenkaak... Neen.

Jacques speelt met het lepeltje van zijn thee, hij voelt Alfred's blikken op zijn gezicht. Hij schudt nogeens ontkennend het hoofd.

Wat is er voor verleidelijks, aanstekelijks in de voorstelling, die Alfred hem van het meisje heeft gegeven? Waarom denkt hij aan haar,

ondanks het feit, dat hij niets voor haar kan doen? Hij heft de oogen op, de eene wenkbrauw iets hooger dan de andere. Hij heeft zoo dikwijls gedacht: wat wist je eigenlijk van het particuliere leven van zulke meisjes af, wanneer zij na afloop van haar kantoortijd ontwaakten in het leven van de groote stad? Zelfs zijn eigen typiste: hoe zou zoo'n meisje zich gedragen in het grootestadsleven als hij eens met haar uitging? Alfred heeft geen zin in het afgesproken diner, dat was duidelijk. Maar hij? Het zou een waardig besluit zijn aan zijn toch al zoo onbehoorlijk begonnen dag. Het zou ook een goede manier zijn om zijn lamlendige gedachten de terugkeer te beletten, het nieuwe en avontuurlijke zou hem prettig bezig houden, zeker, er zou iets voor te zeggen zijn een enkele keer voor den weldoener te spelen.

Sigaretten en lucifers uit zijn zak halend zegt hij, met voorgewende achteloosheid:

‘Ik kan niets voor haar doen.

Maar ik zou met haar kunnen gaan eten.'

'Het idee is niet kwaad,' meent Alfred. In zijn hart zou hij het zeer aangenaam vinden het karweitje aan Jacques over te dragen.

'Hoe laat komt zij in Concordia? Wat heb je met haar afgesproken?'

De sigaret en de lucifers houden Jacques bezig.

'Om 6 uur,' antwoordt Alfred. En preciseerend:

'Tafeltje nummer 5.'

Jacques maakt een onzeker gebaar met de hand. De rook van zijn sigaret gaat steil omhoog naar de zoldering en hij kijkt hem na.

'All right,' bromt hij.

Alfred staat werkelijk iets te vlug op, vindt Jacques. Zoo blij, dat hij er af is? Een veeg teeken...

Maar hij haalt de schouders op. Ieder avontuur heeft zijn risico. Waar bleef anders de aardigheid?

XIII Honger en muziek

Weet men wat angst voor de honger is?

Jacques weet het niet, Alfred niet, John niet, Leopoldine niet.

Paula weet het.

Een meisje uit het volk, ontworteld aan haar milieu, tot een 'betere' stand gekomen, want kantoormeisje, typster geworden: een beetje meer aandacht voor goed zittende kleeren, schoone handen, belangstelling gekregen voor romannetjes uit een leesbibliotheek, een beetje meer zorg voor het uiterlijk, nu men in een 'betere' stand ook 'betere' mannen tegenkomt op de trappen der kantoren, op straat, in de bioscopen, in de dancings. Maar hoewel zij op een eigen kamer woont heeft zij de laatste

aarzeling voor ‘het leven’ nog niet overwonnen.

Het leven is echter moeilijker geworden, wanneer men broodeloos is, uit zijn betrekking gegooid door de malaise, vruchteloos solliciteert naar een andere, omdat overal malaise heerscht en de kantoren eerder typisten afdanken dan aannemen en men eigenlijk ook niet veel anders kan dan typen en stenogrammen opnemen, die je chef je dicteert. Het beetje geld, dat je bij je ontslag als salaris hebt meegekregen raakt ook op, je wordt steeds moedeloozer, je schrijft geen sollicitatiebrieven meer, die niet beantwoord worden. Je vier kamerwanden krijgen iets spookachtigs, je voelt je er in als in een gevangenis - die je toch niet graag verlaten wilt, want waarheen als het behang al zoo van vocht doorweekt is en verschoten en je heele ameublement bestaat uit een bed met grove lakens, twee houten stoelen met een gerafeld groen pluche overtrek en een tafel, waaraan je zit met

een hand tegen het voorhoofd en met het besef: geen geld, geen eten. Je hebt zelfs de moed niet meer om jezelve te beklagen, je opsluitend in je eigen ellende.

Dan houdt opeens het denken op. Het wordt inwendig stil, dof alsof men droomt.

In de kamer heerscht een grijze schemer. Tegen het raam alleen teekent zich nog het mistige silhouet af van de boomtoppen van een park. Stappen zijn hoorbaar van late wandelaars die beneden langs de stammen der boomen voorbij gaan.

Dan begint ergens vandaan een kleine grammofoonmuziek.

Het is meer een fluisteren van muziek, dat loopt langs een zangerig trillende draad, schor stoppend aan het eind, als in een gesmoorde snik. Het is muziek als in een droom gehoord, midden in het blauw van een sterrenlucht, op het zilver van een maneschijnvijver. Ook de melodie die klinkt, is klein, als gekir van lachen. Zij zingt een simpel lied,

dat vele menschen op straat fluiten. Het lied komt als een huppelend meisje, dat de armen boven het hoofd zwaait, ontwaakt in een licht geworden wereld...

In de kamer heft men de dikke beschreide oogen op.

Als de muziek daarbuiten stil is geworden zingt zij binnen voort:

So glücklich
So glücklich...

De melodie wordt steeds schorrer, de stem, die zingt, trilt al lager en lager.

Er ligt er een in zijn eigen armen te schreien.

Met zijn radeloosheid en zijn angst voor de honger.-

Zij vlucht voort door de nachtelijke straat, blindelings, alsof zij door de leegte valt. Alsof zij slechts behoeft te struikelen en zij heeft niet meer de kracht op te staan. Maar nog verplaatsen de vluchtende voeten het lichaam, nog altijd loopen de voeten voort, onbewust, zonder te

weten waar, de hoop op uitkomst achterna. Mannen voorbij, vrouwen voorbij, tegen de stroom in.

Zie, plotseling op een trottoir, in het schemerlicht van een lantaarn, een bekende figuur, staande bij een auto, gereed om in te stappen. De voeten snellen er heen, het lichaam volgt...

De auto van Alfred, van een mensch, van haar chef, een mensch, dat beteekent: helpen. God kan toch zoo hardvochtig niet wezen deze mensch op haar weg te sturen en haar niet te helpen? Hij moet helpen. Mannen zijn langs haar heen gegaan, hebben haar aangestooten, maar een mensch, die helpt, is er nog niet geweest.

Maar deze mensch wil ook niet helpen, hij staat naast zijn auto, ongeduldig, dat zij hem niet laat vertrekken, dat zij hem haar ellende in het gezicht snikt, spreekt, aldoor maar spreekt en dan opeens zwijgt, zwijgt als is al wat woorden heeft nu dood in haar: zij kan zich alleen

nog maar aan deze auto vastklemmen, die weg wil rijden, die ook over haar heen mag rijden als er geen enkele hoop meer is.

Dan kan het zelfs een meisje, dat ‘fatsoenlijk’ wilde zijn, niet meer schelen op de straat te roepen, te schreeuwen, te huilen als een slet, oploopjes te veroorzaken, geen ‘fatsoen’ meer te hebben. Als de mensch niet vermurwd wil worden...

De mensch zit in de auto aan het stuur, met de hand aan de versnelling. Maar de hand haalt de versnelling niet over, de wagen schiet niet uit, springt niet tegen haar op als een roofdier, dat dooden wil. De mensch aan het stuur buigt zich naar haar toe, hij komt uit de wagen, pakt haar pols, nogmaals rukt hij, maar zij laat niet los.

Dan zegt de mensch eindelijk menschelijke woorden tegen haar, zegt iets van: morgenavond eten in Concordia, zien of hij haar helpen kan.

Duizelig laat zij los.

De auto snelt snorrend weg.

Zij staat alleen.
Morgen, morgen...

Morgen, morgenavond 6 uur. Een heele dag nog.
Niet meer wanhopen.
Nog een nacht, nog een dag.
Dan trekt Paula haar goede blouse aan, haar witte kunstzijden, zonder mouwen, met de lange slipdas.
En gaat op weg.

XIV De ontmoeting met John

Jacques is in Concordia. Hij zit aan tafeltje nummer 5.

Hij ziet op de klok, het is pas half zes. Zoo aanstonds gaat mijn typiste weg, denkt hij, sluit mijn kantoor.

Hij staat op van zijn tafeltje en gaat naar de telefooncel: haar nog even opbellen, haar een of andere bedachte uitleg van zijn wegblijven geven en zeggen, dat hij morgenochtend komt. Als hij op een kalme zakelijke toon zijn leugen debiteert voelt hij zijn ooren gloeien, maar zijn typiste heeft niets gemerkt, haar stem heeft volkomen ‘in dienst’ geklonken.

Als Jacques terug komt aan zijn tafeltje, ziet hij tegen de rug van

een heer, die met aandacht de krant leest, schier onbewegelijk. Jacques ziet alleen de grove, forsche nek, gekneld in het linnen boordje. Opeens krijgt hij een schok of er een pistool à bout portant in zijn gezicht wordt afgevuurd. De schouders van den heer groeien voor zijn oogen aan tot een uitdagende roerlooze massa, ook de breede behaarde handen, die de krant openhouden, zijn hem maar al te bekend: hij!

Jacques voelt zich in zijn stoel opspringen, hij voelt de doodelijke bleekheid, het wegtrekken van het bloed uit zijn gezicht en daarop vliegt het met een geweldige druk door de aderen van hals en slapen omhoog, zwellend alsof zij uit de huid barsten! Met moeite dwingt hij zich weer te gaan zitten. Maar zijn vuisten worden twee levende, bewegelijke dingen, zijn vuisten worden twee gereede, compacte massa's, roepend om wraak, om recht. Daar is hij, de ellende van alles. Jacques voelt, dat hij zijn vuistslag nu in

handen heeft. Onophoudelijk mokert het bloed, maar iets is er nog wat hem tegenhoudt, dat zich aan de teugels van zijn vaart hangt als bij een paard, dat op hol wil slaan: hij kan zijn tegenstander niet in de rug aanvallen, hij voelt, dat zijn slag oneerlijk zou zijn als die van den ander geweest was, die hem in zijn zwakke moment overrompelde...

De heer leest, leest aandachtig de krant. Hij volgt de misère der koersen, rekent snel in zijn hoofd uit, hoeveel hij verliest, hoeveel het hem op zijn inkomen gaat schelen, hoeveel hij minder zal hebben voor de kostbare caprices van Leopoldine, wetend, dat hij een idioot is zijn zenuwen te laten vernielen door de angst haar zonder zijn geld niet meer te binden, in slapelooze nachten heeft hij wakker gelegen, met doffe hersenen cijferend, □, ½, 1, 10, 16... Het is waanzin voor deze vrouw nog langer te lijden, hij heeft zich toch voorgenomen hard en zakelijk tegenover zichzelf te zijn ook in

alles wat Leopoldine betreft. Heeft hij zichzelf al niet reeds lang de bekentenis ontwrongen, dat wat hij met Jacques Aymes gedaan had slechts een laatste opvlammen van zijn verzet is geweest, dat niet de woede of de verontwaardiging de eigenlijke aandrift tot zijn daad is geweest, maar een wraak op Leopoldine? Wat maakte hij zich wijs, dat hij alles resoluut kon vereffenen? Zijn ware verhouding tot Leopoldine heeft hij er niet door kunnen veranderen. Hij weet, dat de jongen niet meer komt, maar hij weet ook, dat Leopoldine sinds dien nauwelijks twee woorden meer tegen hem spreekt, meer dan ooit gaat zij haar eigen gang, meer dan ooit is zij uit, eet hij alleen aan tafel als hij van zijn bureau thuis komt. De eenzaamheid is niet het ergste, hij is al zoo lang eenzaam, zij heeft nooit iets met hem gedeeld. Dit is het ergste niet die eenzaamheid, die hij met een grimmige verbittering zonder melancholie heeft geconstateerd,

want tot melancholie is hij allang niet meer in staat. Hij heeft het trouwens zelf niet anders gewild: niet meer praten, zooals zij hem heeft afgestooten die nacht op haar slaapkamer, ook hij heeft zijn trots, zijn koppigheid! Maar aldoor woelt de onrust, de kwellende onrust: waar is zij, wat voert zij uit? Is het alweer een ander? Hij kan haar nimmer meer vertrouwen. Verd... waarom ben ik jaloersch? Kon hij er maar volmaakt onverschillig onder blijven. Maar het is sterker dan hij, hij heeft er geen macht meer over...

De heer legt de krant neer, veegt snel aan een zakdoek zijn handen af; verstrakt en recht, roept hij den kelner met de harde scherpe tik van een geldstuk op de tafelrand en staat op.

Zoo aanstonds moet hij Jacques passeeren, hij moet hem voorbij op zijn weg naar de uitgang. De heer nadert zonder op te zien, als verstrooid.

Jacques denkt: Ik zet mijn voet op zijn weg, zoo nadrukkelijk, dat hij, wil hij er niet op trappen, er

over heen moet stappen en dan zal hij naar mij opzien. Als hij mij aankijkt, zullen zijn oogen, de uitdrukking van zijn blik, die mij ongetwijfeld moet herkennen, mij van het laatste restje weerstand bevrijden, ik zal opstuiven en eindelijk... Goddank, het zal geschied zijn. Hierna mag komen wat komen wil.

Jacques knijpt zijn vuisten ronder en vaster. Zijn lichaam, zijn beenen beginnen te trillen, zijn bloed dreunt in zijn lijf met de zware stooten van een aangezette machine. De heer nadert, met wat voorover hellende schouders, het hoofd iets gebogen, maar met zijn bekende resolute stappen. Hij nadert. Jacques' voet plant zich onverzettelijk op zijn doorweg. De heer ziet de voet; maar blijkbaar is hij zoo in eigen gedachten verdiept, dat hem er niets bijzonders aan opvalt en hij stapt bedaard er over heen, zonder op te kijken...

Jacques denkt nog een oogenblik: nu snel mijn been opheffen, dan struikelt hij.

Maar hij doet het niet.

XV Escapade

Een meisje nadert tusschen de tafeltjes met vlugge, lichte stappen, van een haastige beslistheid. Haar goedkoop kort manteltje hangt van voren open.

Zij nadert zijn tafeltje: Paula. Van schrik blijft zij staan: het is Alfred niet. Zij heeft zoo vast op hem gerekend zonder een oogenblik te denken dat hij niet zou komen, zij heeft hem zoo vast geloofd, met de wanhoop van een laatste kans, dat zij in haar ontzetting hulpeloos blijft staan. Zij stopt een slip van haar lange zwarte das in haar mond. Het is een allerliefst gebaar, maar Jacques merkt het nauwelijks. Hij is nog gansch star en verstijfd. Hij aanvaardt de aanwezigheid van Paula

met een zwaarmoedige fataliteit, hij staat langzaam op, gaat haar tegemoet, geeft haar uitleg, noodigt haar uit tegenover hem plaats te nemen. Hij wil zien of hij iets voor haar kan doen; van Alfred weet hij haar omstandigheden, zegt hij zonder veel warmte. Paula laat zich op een stoel neer, zij begint geluidloos te huilen, voorovergebogen, een hand tegen de mond, zij kan Jacques eerst heelemaal niet onderscheiden door de tranen, die als dikke druppels onder haar oogleden uitpuilen en haar blik vertroebelen. Zij is doodsbleek en bepaald leelijk nu, de ontbering heeft haar huid grijs gemaakt. Jacques denkt onwillekeurig aan dat andere gezicht, uit zijn jongensjaren, het gezicht van die hoer, die hem toen heeft mee genomen en dat ook grijs zag van de honger.

Er komt verzet in hem op bij die herinnering.

'Ik had het niet moeten beginnen,' denkt hij somber. Maar als hij het figuurtje tegenover zich ziet

zitten, zoo terneergeslagen, zoo ongelukkig en zoo verlaten, krijgt hij medelijden. Hij begint haar toe te spreken, haar op te beuren. Als het eten komt, schenkt hij haar in: drink toch eens. Eten, drinken. Paula schaamt zich niet dat zij met zoo'n onbehoorlijke haast eet, met zoo'n niet meer te verbergen gretigheid zich bedient. Jacques kijkt naar haar en glimlacht. Hij ziet haar opfleuren, kleur krijgen. Wat heeft zij een leuk gezicht: een jongenskop, een golf licht blond haar valt schuins over haar voorhoofd, op haar achterhoofd springen een paar weerspannige haartjes overeind. Haar mond is te groot, te forsch, maar haar lippen zijn week, lief. Zij kan haar handen, haar voeten niet stil houden, druk is zij in de weer met eten. De wijn, die zij drinkt is eerst met een gloeiende pijn door haar geheele lichaam gegaan, maar nu doortrekt het haar met een warmte als in een heet gestookt vertrek. Paula voelt een bespottelijke uitgelatenheid over

zich komen. De laatste beklemdheid, de laatste onzekerheid valt van haar af: het dier in haar is gelukkig, dat het eten en drinken mag en zijzelf is gelukkig dat er een mensch tegenover haar zit, die het werkelijk goed met haar meent. Het deert haar niet eens meer, als Jacques haar zegt, dat er voorloopig op zijn kantoor geen plaats meer is, maar dat hij aan haar zal denken als er een plaats openkomt. Wat praat Jacques toch? Wat is hij ernstig? Het kan haar immers niets schelen wat er hierna zal zijn. Hier is het goed, hier is zij eindelijk weer gelukkig. Zij wacht niet tot Jacques haar inschenkt als hij vergeet haar glas te vullen. En haar overmoedigheid wordt zoo roekeloos, dat, als zij na het eten een tijdlang gezwegen hebben bij een kopje koffie en een sigaret, zij opstaat:

'Nu, wij gaan immers naar de Etoile, niet waar?'

Dat was een beroemd varieté in de stad.

Jacques vindt het in zijn hart stom vervelend, maar hij gaat.

Paula vindt het echter zeer vermakelijk.

Zij zit vlak vooraan.

Zij geniet van de geluiden als in een dierentuin. Aan dieren herinneren zij haar ook.

Zij ziet een zwerm vuurvogels vliegen uit de schetterende mond van een trompet, de saxophoon zucht als een zacht brullend leeuwtje, op de groote trom davert het stampen van een olifant en achter de lessenaars klinken neusstemmen als van papagaaien, die aan elkaar telefoneeren...

Ik ben een beetje tipsy, denkt ze.

Opeens wordt op het tooneel het licht half neergedraaid en in de wemelende cirkel van de schijnwerper ontluikt, als een papieren waaier, het rokje van een danseuse, die op de vingerspitsen springt en tuimelt. Paula ziet rondom zich kelners met druipend ijs aandraven en voor haar staat een vruchtencobbler, waaruit

als een lans recht omhoog een rietje opsteekt.

‘Is het leven niet aangenaam, juffrouw Paula?’ hoort zij Jacques' stem naast zich.

‘O! Héérlijk!’ Met zulk een intensiteit in haar blik, dat Jacques hardop lachen moet. De naïvieteit van het kind is verrukkelijk, hij voelt zichzelf ook in de stemming komen. Het is zoo natuurlijk, dat zij samen genieten, dat zij hun schouders nu tegen elkaar aandrukken, samen vereenigd in het zelfde aangename gevoel. Hij ondergaat het lichaam van het meisje tegen het zijne, het bewegen van de spieren van haar naakte bovenarm voelt hij door zijn jas heen, de warmte dringt door tot op zijn huid. Hoe gloeit Paula! Haar oogleden worden zoo dik, zoo zwaar, dat zij de oogen schijnen toe te drukken, meer en meer sluit zich haar vochtige blik. Jacques ziet Paula aan, met smal geknepen oogen in de rook van hun beider sigaretten, hij voelt een vreemde sombere ontroe-

ring in zich ontwaken, hij voelt hoe het door zijn huid trekt met een rilling als kreeg hij het koud. Het is een aandoening als woei er buiten langs hem een koude wind. Wellicht is het juist deze aandoening, die hem in een dierlijke warmte bij Paula doet vluchten. Zij ook denkt, wanneer hij de arm om haar heen slaat: Het is heerlijk, wanneer hij mij zoo tegen zich aandrukt. Zij hoort niet meer, dat zijn stem veranderd is, schor, heesch klinkt, als hij zegt:

'Kom!'

Zij voelt zich langzaam en zachtjes opstaan, met een hoofd vol muziek, waarvan zij het refrein meeneuriet, dat de tanden naakt tusschen de lippen bloot komen. En haar oogen loopen ongemerkt vol tranen, tot de lichten aan de zoldering barsten en lange stralenbundels worden, veelkantige sterretjes en kringen...

Als zij op de kamer zijn gekomen, sluit Jacques de deur af.

Zwijgend ziet hij toe hoe de hand

van Paula, met dunne opgezette aderen kronkelend over de strakke spieren van de magere handrug, zwakjes aan de deurknop wringt, dan loopt hij de kamer op en neer, de oogen van Paula afgewend, die in een lage stoel is neergevallen, het gezicht in de handen gesteund, de lippen vooruit geperst, op de ellebogen leunend. Hij hoort alleen nog het ritselen van haar bewegingen en een gesmoord, onwezenlijk gichellachje. Als hij zich omwendt ziet hij hoe een klein heidensch meisje haar blouse langs de schouders omlaag heeft gehaald, hoe het dier in haar met een eigenaardige klokbeweging in de hals strak neerkijkt op haar kleine, naar buiten gesprongen borsten, als verdiept in een ontdekking. En ook het dier in Jacques kijkt er naar.

En Jacques laat zich in twee armen trekken, waarin naast het geluk van te leven ook het verlangen naar den man is ontwaakt.

Dit was het niet.

Jacques betaalt Paula veel geld. Maar zij moet weg. Paula begrijpt het niet. Zij ligt, ontwaakt, achterover gestrekt, lui de handen achter om de nek gevouwen, zij voelt zich kalm, in een stroomend weldadige ontspanning. Denkt hij dat hij haar wat heeft aangedaan? Zij kijkt naar hem met twee harde welbewuste oogen, zij heeft uit deze nacht een zakelijke opvatting van het leven gewonnen, zij weet, dat het leven aan de andere kant van de misère ligt en dat het zaak is vast en helder uit de oogen te zien en alle meisjes-sentimentaliteit achterwege te laten.

Maar Jacques kan haar aanblik niet langer verdragen. Wil zij nog meer geld, is het niet genoeg? Hij geeft haar nog meer bankbiljetten. Paula vouwt ze op en steekt ze voor in haar blouse. Geld is geld, denkt zij nuchter. Zooveel geld doet haar plezier, zij bedankt hem zelfs.

De volgende morgen.

De communisten-relletjes zijn het eenige vertier in de doodsch-leege straat. Geen geraas en gebel van rijdende trams, geen getoet van auto's geen geratel van vrachtwagens...

De politie dringt blijkbaar een leger van stakers op. Als een zwarte stroom buigt het de straat in, waar Jacques zijn kantoor heeft, stuwt langs de huizen, rumoerig golvend.

Jacques leunt uit het raam. Hij is alleen. Zijn typiste is weggebleven. Bang voor het aangekondigde oproer? Hij is van plan van ochtend niet meer te werken, zelfs de telefoon functionneert niet meer goed, al tweemaal heeft hij de verbinding niet gekregen, die hij aanvroeg.

Hij ziet beneden zich de opeenhooping van de vele menschen, die halt houden op geruime afstand van het politiecordon, dat de achtergrond afsluit. Hij hoort een schril gefluit en opeens schieten in zwerm de politiemannen uit, de gummistok zwaaiend in de hand.

De menigte begint te rennen, hollende voeten daveren over het asfalt. Twee agenten maken jacht op een man, die te veel achter is gebleven. De vluchteling werpt zijn hoed weg, alsof dit zijn vervolgers kan tegenhouden, maar pats, pats, heeft hij al van de twee gummistokken een klap op het hoofd beet. Hij gilt van pijn, voorover vallend.

'Dat is gemeen!' roept Jacques ondanks zichzelf. En als hij een der steigerende paarden van de bereden agenten op het trottoir ziet uitglijden verheft hij spontaan zijn stem mee in het hoon- en fluitconcert, dat uit de menigte opstijgt.

Woedend gooit Jacques het raam dicht. Ik lijk wel gek, wat heb ik er mee te maken. Straks schieten ze nog naar boven, omdat ik geroepen heb. Bemoei je er niet mee!

Hij hoort buiten het knallen van revolvers. Hij kijkt niet, hij trekt zich ijlings terug achter in zijn kantoorvertrek, met de rug tegen de wand gedrukt. Eerst als het rumoer

verstomd is en de straat stil wordt, schuift hij weer naar het raam. De straat is nu geheel verlaten en Jacques ziet hoe tegenover hem, in de groote spiegelruit van een winkel, een kogel een klein rond gaatje heeft gemaakt, waar rondom, als middelpunt, lange barsten zich over de geheele ruit verspreiden als stralen van een primitief geteekende zon...

Ik zal Paula weer bij mij nemen, denkt hij.

Haar schuld is het niet.

XVI Hamlet doodt Polonius

Er werd naar de af en aan rijdende auto's met steenen gegooid.

Door de inrij beginnen de auto's te zwenken met knarsende remmen, de dansende, verleidelijke galop van bereden politie begeleidt de file der wagens tot de ingang van het feestgebouw, waar reeds met helle lampen de ‘gala de nuit’ is ontbrand. Vooral een jong inspecteur van politie laat zijn overmoed de losse teugel, zijn gejaagde hoefslag schijnt zich te vermenigvuldigen, zoo is hij hier, dan daar.

Ondanks de onrustige tijden ontlaadt in het naakte licht der booglampen de stroom der wagens de rijkst gecostumeerde danslustigen, die als wonderlijke kleurige bloeisels een

kort moment de dorre grauwe straat opfleuren om dan met gehaaste stappen door de ingang te verdwijnen.

Ook Jacques' auto zwiert voor. Jacques houdt Paula stijf tegen zich aangedrukt als zij bij het zwenken van de wagen op elkaar vallen, reeds een spel vóór het spel begint. Jacques is vastbesloten zich nu te amuseeren als was er nooit iets anders geweest dan die dansende vroolijkheid, die in zijn heele lijf zit, bevrijd van dien anderen Jacques, dien hij als een verkreukeld pak heeft uitgegooid. Feest! roept alles in hem. En hier: Paula! Bij het uitstappen is vlak voor hen het blonde gezicht van den jongen inspecteur, uit de duisternis te voorschijn geschoten op zijn bewegelijk paard, dat hij vlak naast hun auto inhoudt, zijn klappende sabelschee op de flank van het paard blinkt en Paula rukt uit haar bouquet een bloem, die zij hem met een zwierige zwaai toegooit. De officier, hoewel hij nauwelijks oogen voor haar kan hebben, brengt glim-

lachend de hand aan zijn pet, terwijl de bloem langs hem vliegt, en de vertrekkende auto rijdt de witte bloem plat, die verdwijnt zooals een sneeuwvlok, smeltend op een vuil plaveisel.

Reeds bruist in de hall de feestmuziek als een aanhoudend applaus, dat uit half gesloten deuren dringt. Allen, begeerig, hebben haast en met moeite bereiken Paula en hij een spiegel, waar het meisje op aan stormt, gevolgd door Jacques, die hun mantels in de vestiaire heeft afgegeven. Hij staat achter haar. het masker tegen neus en oogen geklemd, hij ziet in het glas den Amerikaanschen matroos, die hij vanavond is, hij trekt het witte mutsje nog scheever op één oor. Paula heeft een onmogelijk costuum aan, het onbeschaamde en jong-dierlijke, dat zij thans vertoont is slechts op enkele plaatsen van haar lichaam bedekt door wat zij voorstelt, een ‘American girl’, een figuurtje als uit een revue: zij is vrijwel naakt. Diep groeft de lijn in het midden van haar

drieste rug weg tusschen de schouderbladen, wanneer zij voor de lange spiegel, geklemd tusschen anderen, die zich naast en voor haar in het glas verdringen, met de pink de rouge over haar onderlip uitwrijft. Dan wendt zij zich om, gereed als een duikster voor de sprong, een vage parfum waait uit haar bewegingen, zij is vrij, zoo vrij, dat Jacques haar slechts behoeft te nemen en zich met haar in die zaal te storten, die als een golfslag bruist en als een zee het gedruisch van stemmen en muziek tegen hem aan gooit. In dit licht, dat in duizend lichtjes vlamt en flikkert, overal vandaan, van boven, van terzij, van onderen, gaat een betooverde wereld open. Hier, in druipsteengeglinster is een grot van nymphen en saters en courtisanen. Ook Jacques zelf is een betooverde, hij is één onder die vele sneeuwkoninginnen, oriëntale grootwaardigheidsbekleeders met lange dunne snorren en slepende kromsabels, michelin-mannetjes, ge-

vangen in hun gummi last, die hier door elkaar krioelen rondom de tafeltjes, op zoek naar hun ‘groote moment.’ Alleen de muziek is van heden, zij is niet meer dan de koortbegeleiding van al die verwachtingsvollen, die zich verhitten aan het geloei van melancholieke misthoorns boven de doffe cataclysmen der trommen. De jazz ratelt als geweervuur, met satanische haast vliegen de geluidsprojectielen, uit het orkest geschoten, zij spatten uit bekkenslagen tegen het plafond van de zaal aan scherven en regenen gierend neer over het opgewonden, vrijheidsdronken carnaval, dat hier dicht opeen, als hossenden op een kermis, danst. De lucht is heet, serpentines, losgegooid, blijven een tijdlang horizontaal als zonder steunpunt gespannen lijnen in de ruimte hangen, voordat zij kronkelend als spiralen en krimpend als bonte flarden neer komen aan een arm of een hoofd, dat ze aanhaakt en trillend meesleurt. Binnen deze uitgespannen tent der serpentines,

die vanaf de zoldering neer fladderen, danst de menigte als binnen een caroussel. Jacques weet in de volte geen richting meer, hij houdt Paula gedrukt in zijn armen als een steunpunt, vlak voor hem laten twee popperige kleine meisjes, het stevige burgervleesch gewikkeld in oriëntale gazen, zich omspringen door twee als Turksche Pacha's verkleede oude heeren, die, gelijk twee figuren uit Verlaine's Fêtes galantes hier hun grotesk liefdesspel opvoeren. En ondanks de volte, waarin hij zich beweegt, begint Jacques, door een kinderachtige vroolijkheid aangegrepen, een eigen fantasie op de horlepiep, waarvan Paula, met juist gevoel voor de nuances de bewegingen overneemt: twee paar beenen die zonderling licht en feestelijk zich uitgooien, naakte naast fladderingen van wijde broekspijpen. Wonderlijk licht en lenig voelt Jacques zich als een bal boven de grond zweven, een paar onzinnige sprongen met zwaaiende armen en beenen maken van

een mensch een ander wezen! Voort, voort in de dansvreugde! Geen ophouden. Zonder aarzeling snelt Jacques met Paula in zijn armen walsend de feestelijke tourbillon binnen. Hij wil geen oogenblik van verademing, alleen maar deze verdooving, die onzinnig gelukkig maakt en kinderachtig dwaas. Geen oogenblik neervallen; zitten op die bank? Eén moment maar, en reeds is Paula hem ontsnapt met een slungelachtigen Harlekijn, die van achteren zijn armen om haar middel slaat en met de hand onbeschaamd in haar vleesch, zelfkrachtig door haar tegen het lijf gedrukt, met haar wegdanst... Geen jaloezie. Jaloezie maakt melancholiek. Laat Paula dansen met haar langen Harlekijn, die met groote tanden en bijziende, niet door een bril beschermde oogen naar haar overbuigt.

Dansen, dansen. Paula zwaait, een arm triomfantelijk boven het hoofd wuivend, al walsend met Jacques in versneld tempo de zaal door.

Paula is een furie van onvermoeibaarheid, Jacques begint er van te hijgen, het zweet welt als bronnen uit zijn huidporiën, hij kan niet meer, hij wordt duizelig.

En aldoor ratelt de jazz. De misthoorns van het orkest loeien hun lugubere noodsignalen. De woeste joelende dans deint eindeloos in de schijnwerpers van rood, hemelsblauw, sneeuwwit. Jacques is zijn danseres nu definitief kwijt. Hij ligt half voorover op een stoel, waar hij, struikelend, op is neer gevallen. Hij kan Paula niet meer houden, al lacht haar onvermoeibare vaart hem uit. Laat hem nu maar waar hij is. Dat geschuif der voeten rondom hem krijgt voor hem langzamerhand de obsessie van het gekras van schaatsenrijders. Zijn gloeiend-roode kop opheffend uit zijn stoel staart hij naar het wiebelen van de lampions boven zich, in een dichte damp van rook en parfum. Jacques lacht tegen deze onnoozel wiebelende lampions met een bête lach. Onderwijl zwaait hij

zijn arm als een jockey, die vlak bij de finish zijn paard ranselt en mee brult hij met schorre stem het wijsje van het orkest ‘He is a jolly good fellow’... Zoo is het goed, hij veegt met de mouw het speeksel van zijn mond. Waar is Paula nu? Het doet er niet toe. Hier ligt hij, hij doet zelfs geen moeite meer overeind te komen in de dansende menigte, hij kan alleen nog maar vloeken als hij geduwd of gestooten wordt. Hei, meisje, kun je niet uitkijken? Ik zit hier! - Excuseer, meneer. - 't Is goed! Hij probeert een notie van tijd te krijgen. Hoe laat is het? Hij geeft het op, er bestaat geen tijd. Uren en uren duurt het al, het geschuif der voeten rondom hem wordt doffer, wijkt meer en meer van hem.

Opnieuw ontwaakt het lawaai, opnieuw zwaait de golf der dansenden naar hem toe, opnieuw zwelt de dans aan, als oplevend in een laatste stuiptrekking, dreunt het ploffende bonken van het trom-orkest. Dan knapt alles af.

Alleen de stilte suist nog.

Wat gebeurt er?

Jacques heeft een gevoel of hij zelf alleen nog ronddraait. Hij spuwt zijn sigaret uit. die tot aan zijn lippen is opgebrand. Waar is Paula toch?

Zij spelen het volkslied. Dan moet ik mijn muts afnemen of zoo iets, denkt hij verward. Maar zijn arm bereikt zijn hoofddeksel niet meer, zijn arm weegt zwaar als lood, hij kan hem zoover niet meer optillen...

Opeens een ruk in zijn nek, een knoop springt van zijn kraag, zijn kraag laat los, met een scheur.

‘Opstaan als het volkslied gespeeld wordt!’ commandeert achter hem een overslaande stem.

Hij tuimelt overeind, hij staat wijdbeens, wankelend.

Het dringt eerst langzaam tot hem door. Wat? Wat?

‘Wel godverd...!’ hoort hij zichzelf schreeuwen.

Een uitzinnige woede, toomeloos en zoo reusachtig als hij nog nimmer ervoer blaast hem op, schiet in hem

overeind, als een uitslaande vlam door zijn hersens. Een dolle, verblindende kwaadaardigheid bespringt hem, hangt zich aan hem, als een roofdier aan een paardenhals. Hij is vol brullend geluid, het rochelt, het knalt en spat in hem. De slag! De godverloren slag! Hij laat de woede in zich los. hij transformeert in de ontsnapping van zijn woede. Achter een nevel ziet hij brillenglazen blikkeren voor een gezicht, mager en stom als van een kantoorklerk. En met zijn geheele lichaam slaat hij de gebalde vuist in volle vaart in dit gezicht met de bril.

Met zoo'n maaiende kracht, dat alles er door weggevaagd wordt, een ledige ruimte ontstaat, waar hij zelf door heen tolt.

Met moeite houdt Jacques zich op de been, een oogenblik versuft door het geweld van zijn eigen slag.

De jongen voor hem springt weer op, schreeuwt en schimpt, wild beweegt hij voor Jacques op en neer,

gesticuleerend met zijn vuisten, die niet neer komen. De bril hangt hem ontredderd en dwaas met kapotte glazen voor het gezicht, bloed siepelt uit een diepe snee in zijn wang. Alles rondom Jacques begint te vernevelen, vaag hoort hij stemmen, rumoer, ziet hij menschen, die op hem aandringen, luid krijschend, met hysterisch gehuil, tegen hem gaan oreeren. En vlak bij, als een ontploffing in zijn oor, hoort hij Paula gillen:

‘Je bent gek! Je bent stapelgek!’

Anderen schreeuwen opgewonden:

‘Houd hem vast!’

‘Hij wou niet opstaan toen het volkslied gespeeld werd!’

‘Een bolsjewiek!’

‘Hij is dronken!’

Jacques wordt kalm, ontzaggelijk kalm.

‘Wat moeten jullie?’ dreigt hij, de woorden langzaam en geladen uitsprekend.

Hij is niet dronken, hij is volkomen nuchter.

Als een stootblok, waarop hij alles te pletter kan laten rennen schuift hij zijn schouders naar voren, met heel langzame, zware passen komt hij naar voren, zichzelf vooruit dringend tegen de kring van opgewonden menschen, die bij zijn nadering terug wijkt, wijder wordt. ‘Wat moeten jullie?’ vraagt Jacques nogmaals, onheilspellend kalm.

Met twee geweldige vuisten, afweer en aanval tegelijk.

Er treedt opeens een doodsche stilte in. Alles zwijgt, ademloos. De kring gaat open en Jacques stapt er uit, vervolgt zijn weg naar de garderobe om zijn jas te halen. En voor de uitgang, in de kille vochtige nachtlucht, wenkt hij een stationeerende auto en rijdt naar huis.

XVII ‘Happy days’

Leopoldine gooit een spiegelkast open, een spiegelkast dicht. Zij beweegt uitzinnig van drift tusschen haar dubbele beeltenis heen en weer, rukt hier iets weg, daar iets weg, een kleine stapel kleeren, lijfgoed, kousen, flacons, zij stoot in haar agitatie een eau de cologne-flesch om, een paar sieraden - alleen haar familie-bezit, zij wil geen schatten meer van John. Dan gaat alles vrij ordeloos een handkoffer in, zij duwt weg, wat over de randen puilt, perst en perst totdat de koffer sluit.

Dan staat zij een oogenblik hijgend overeind, overziet haar kamer: zij ziet hem voor de laatste maal, nooit wil zij er meer terugkeeren! Wat kan het haar schelen, dat er nog

zooveel van haar is; of: niets is er van haar, het is alles John's geld, dat het haar gegeven heeft. Om ongelukkig te worden. Zij is met een bruut getrouwd geweest. Niet alleen, dat hij door zijn houding het huis onbewoonbaar, de sfeer onverdragelijk maakte, hij vervolgde haar zelfs als een speurhond, hij dringt in haar kamer binnen bij haar afwezigheid, opent haar secretaire, - het slot heeft hij opengewipt met een mes -, doorsnuffelt haar papieren. Wat heeft hij er anders gevonden dan die paar oude brieven van Jacques, die zij meer uit achteloosheid dan met opzet nog niet verscheurd had? De brieven lagen op hun plaats in het vakje van haar secretaire, maar het was duidelijk zichtbaar, dat hij ze in handen heeft gehad en gelezen. Maar om die brieven gaat het ten slotte niet, niet om de inhoud van die brieven, maar om de daad. Bruut, onbeschofte kerel! Nu breekt hij ook nog bij mij in! Maar nu is het ook uit, onherroepelijk uit, zooveel ge-

voel van eigenwaarde heeft zij nog wel, dat zij dàt niet verdraagt, onder geen voorwaarde te dwingen is dàt te verdragen.-

De brieven van Jacques, die zij uit de secretaire-la heeft gehaald, liggen nog op de tafel. Wat er mee doen? Terugzenden? Verscheuren is beter.

Zij staat reeds gekleed, de mantel half dichtgeknoopt. Waarheen? Zij zal het straks wel bedenken: als zij maar weg is, weg van hier. Als zij voorbij de spiegelkast komt veegt zij een haarstriem uit haar gezicht, haar gezicht is vaal ondanks de gebruinde huid. Snel als een spel kaarten laat zij de platte enveloppen, waarin de brieven zitten door haar vingers glijden, strooit ze uit over het tafel-vlak, zooals bloembladen van een uitgeplukte bloem. Wind, voorbij, allang voorbij trouwens. Dan neemt zij de brieven een voor een tusschen de vaste greep van haar beide handen en verscheurt ze alsof zij ze doormidden breekt. Op het

eind blijft er niets van dan een onoogelijk hoopje papier: zoo verscheurt zij ook het verleden. Neen, zij wil niet ongelukkig worden, om niets, om niets ter wereld wil zij dat. Liever alles opgeven dan ter wille van ‘geborgen zijn’ deze vernederende toestand te laten voortduren.

Met haar koffer in de hand schuift zij de deur van haar kamer door, de lichte gang in. Aan het andere eind is John's deur. Terwijl zij zoo sjouwt, vecht zij tegen tranen van woede.

Het is een geluk, dat het dienstmeisje vandaag juist haar vrije middag heeft, voor niets ter wereld zou zij het schijnheilige kind, dat zij verfoeit, als toeschouwster bij haar aftocht hebben verdragen. En als het meisje voor het middageten terug komt is zij gevlogen. Goed, die kan dan kleine Lili naar bed brengen, het dochtertje van Branca, dat zij een paar dagen hier heeft. Zij is thans niet meer in staat voor anderen te zorgen.

John komt die avond thuis.

Er is iets aan het huis, waardoor hij het weet.

Hij loopt het portaal door, naar haar slaapkamer, waar het ruikt naar eau de cologne, hij snuift even de geur op, de geur van vrouwen en van parfum. De kleerenkast staat half open. Een verschoven stoel. Een ordeloos neergeworpen kleedingstuk.

Hij gaat naar beneden.

De deur van de muziekkamer staat op een kier. Daarbinnen speelt haar kleine nichtje, dat zij te logeeren heeft, piano - zoo laat nog? - klimt, na beëindiging van een vingeroefening van de pianokruk, trekt gezichten, loopt rond de tafel. waar een koekje op het tafelkleed ligt, neemt het koekje met de tanden op, legt het neer boven op de piano en gaat door met spelen.

Hij sluit de deur.

Hij gaat in de leege salon zitten, in een fauteuil, legt de handen tegen elkaar, tast met een machinaal gebaar in zijn zak naar zijn pijp,

bedenkt, dat hij hem in zijn overjas heeft laten zitten en legt de handen opnieuw tegen elkaar.

‘Zij heeft mij verlaten’.

Nog kan hij het bijna zakelijk constateeren.

Het was de beste oplossing. Zij kon heengaan. Ik ben niet getrouwd immers. Zijn de tegenwoordige mannen nog wel getrouwd?

Maar als het dienstmeisje zwijgend, met haar zachte passen op hem toekomt, iets zeggen wil, wendt hij zich met een ruk van haar deelnemend gezicht af.

Hij kan niet goed meer nadenken. Zij is weg, is weg, is weg, hamert het door zijn hoofd.

Dan ontzinkt het hem.

Telkens wanneer de deur opengaat waait hem, als windvlagen, muziek in het gezicht.

Hij staat op straat en luistert. Het is hem zoo bekend. Hij weet het weer: dat was de gramofoon van Leopoldine, hij heeft er vroeger op

zijn werkkamer naar geluisterd en gedacht: het hindert mij.

Dat is ‘Happy days’.

‘... are here again.’

‘Are here again’? John ontbloot in het licht van de tochtdeur een gouden tand. Met zijn jaskraag nog opgeslagen gaat hij langzaam naar binnen.

De kleine dansvloer is leeg, de tafeltjes rondom de dansvloer zijn leeg. Kelners staan in een troepje bij elkaar en kijken als verbaasd naar den binnenkomende. De te schelle lichten geven het geheel een bijna skeletachtig-naakt aanzien. Op het kleine podium zitten de gerokte muzikanten en staken de muziek. Hun gloednieuw flikkerende instrumenten staan in rust, als een opgestelde batterij. Ook deze muzikanten kijken naar hem, met de geblaseerde blik van achtelooze wereldlingen.

Is hier dan niemand?

Achter in het zaaltje, aan een tafeltje, zit een meisje en eet. Aan de wijze, waarop zij teekens wisselt

met de kelners merkt John, dat zij bij de ‘zaak’ hoort. Het is zeker het meisje van het voordanserspaar. Maar den partner ziet hij niet.

Het meisje eet en John voelt, dat hij vanmiddag nog niet gegeten heeft. Hij wenkt een kelner, die langzaam naderbij komt en bestelt iets. Onderwijl nemen de muzikanten hun instrumenten weer op en spelen: er is iets onwezenlijks in dit spelen voor een leege zaal, dit luidruchtig musiceeren van bewegelijke figuren, die druk en hevig zitten te strijken en te blazen. Voor wie? Voor hem? Hij is geen bezoeker, hij komt niet om te dansen en zich te vermaken, hij is maar naar binnengeslopen, als een indringer, aangelokt door een wijsje, dat hij buiten, op straat hoorde. Hij luistert heelemaal niet naar de muziek, zoo'n jazz laat hem onverschillig, het gaat hem niet aan. Deze muziek wordt voor hem een dof gedruisch in een verre verte.

Hij denkt aan wat een uur geleden was.

Hij heeft zijn droom van Leopoldine gehad: zijn droom is uit. Hij is een dwaas geweest, die meende een droom te kunnen bezitten: Leopoldine, zijn vrouw. Hij heeft gevochten, geworsteld, gestreden om die droom: Leopoldine, zijn vrouw.

Nu is hij weer alleen. Het is uit. Hij heeft het zich voorgesteld, dat het uit zou zijn. Maar nog kan hij het zich nauwelijks indenken, dat het zóó uit zou zijn, zoo onherroepelijk, zoo hatelijk leelijk: een moedwillige verlating. Een vlucht, voor hem... Maar hij, heeft hij het uiterste beproefd om haar te houden?

Er zijn woorden, die met een beklemmende duidelijkheid nu in zijn herinnering oprijzen, woorden, door Leopoldine gesproken en sindsdien weer vergeten, maar toch in zijn onderbewustzijn bewaard gebleven: ‘Waarom heb je niet beter op mij gepast?’ Dat was in hun eerste huwelijksjaren geweest, na een geval, dat dreigde te gaan worden als dit met Jacques Aymes was geworden.

Er was een waarachtig accent in haar stem geweest; bood zij hem toen niet de mogelijkheid tot een toenadering, was hier niet het moment geweest, dat ook Leopoldine was gaan twijfelen en zich werkelijk met een zeer innerlijke vraag tot hem richtte, op een keerpunt stond, waarop zij hem ‘naar de weg vroeg’? Kent men een ander inderdaad, kent men het innerlijk, de behoeften der ziel van een ander inderdaad? De karakters staan in hun uiterlijke contouren voor ons geteekend, maar zijn deze lijnen juist? Hij had toen moeten handelen zooals een màn gehandeld zou hebben: haar in zijn armen opheffen en naar zijn eigen slaapkamer dragen... Maar inplaats daarvan is hij zich blijven opsluiten in zijn eigen verbittering, hij is zwijgend langs haar heen geloopen, de tanden vastgebeten in zijn pijp, hij heeft zich vijandig gesteld in een verbeten, kwaadaardige mannelijkheid: ik gun je het plezier niet je te laten merken, dat je me kwelt, dat je mijn kracht ver-

teert, dat je me meer dan op maakt.. Ten slotte heeft hij gehandeld: als je mijn huis beleedigt zal ik handelen. Wat een machtelooze onzin is het geweest! En ik, ik heb me wat wijs gemaakt! Blindelings heb ik mijzelf vernederd en ik ben tot een laagheid in staat geweest: in razende jaloezie voor haar schrijftafel staand heb ik de cassette, waarin zij haar brieven bewaarde, opengebroken, als een inbreker, als een dief! Wat kon Leopoldine nog anders voor mij voelen dan afschuw, afschuw voor mij, een brute kerel? Ik heb haar lief gehad, maar ik heb het haar nooit bewezen. Mijn God...

De lichten aan de zoldering barsten en worden lange stralenbundels, veelkantige sterretjes en kringen. Het meisje aan het tafeltje is verdwenen en nu ziet hij haar op de dansvloer, met haar partner. En op de ledige dansvloer dansen zij, een zwijgend en verweesd paar. Wat is het leven eenzaam, nergens is geluk. Ook voor Leopoldine niet, zij heeft niets gevon-

den dan leegte, leegte. En zij is gegaan.

‘Happy days!’ roept John opeens hard door de ruimte, met een stem, die allen opschrikt. ‘Happy days, zeg ik! Hoor jullie niet?’

Waarom is die heer woedend? Laat hij weggaan, hij zit hier al uren onbewegelijk, met gesloten oogen en toch niet slapend aan zijn tafeltje achter een onaangeroerd glas. Hij kon plotseling gestorven zijn, zoozeer hebben zijn kleeren, lichtelijk verzakt, het uiterlijk aangenomen als of zij geen levend lichaam meer omhullen. Verontrust is een kelner reeds een paar maal langs hem geloopen, onzeker of hij hem bij de schouder aan zou stooten.

Maar John is niet dood.

Opeens overvalt hem de angst voor zichzelf, die meer en meer wegzinkt in een troostelooze eenzaamheid, en waartegen hij zich met geweld, als vertwijfeld moet weren. Zijn stem zet zich uit tot een schreeuw als hij nogmaals, nu bulderend, commandeert:

‘Happy days!’

De magere dirigent, een jongetje met een verwijfd groote bril, kijkt een beetje afkeurend naar hem om, knikt en geeft het teeken voor de laatste muziek.

Het is of de geheele warmte, die hij zoo lang al ontbeerd heeft, op hem aankomt. John is een zwak man en zijn geheele innerlijk gaat bevend open om dit in zich op te nemen, dit verdriet, dat geluk wordt. Een vreemd, losgegooid, lawaaiend geluk wordt hem deze muziek van Leopoldine, die hem in haar schuifelende rythmen opneemt en iets in hem breekt, een ver heimwee openlegt, een heimwee, dat verder is dan een enkel mensch, een heimwee, dat van alle menschen is: zoo wonderlijk is muziek, dat zij het vermag in banaliteit subliem te worden, wanneer zij eenmaal het menschenhart uit zijn vereenzaming weet te bevrijden en het een ontferming brengt, die stil, tot schreiens toe geroerd maakt. Maar eer John het beseft is het uit. De muzikanten staan op

en pakken hun instrumenten in, het is sluitingstijd.

Neen, neen, het mag niet uit zijn, John kan het niet missen. wil het niet missen. Hij kan zich er geen rekenschap van geven wat het geweest is, maar het mag niet eindigen, hij heeft een gevoel, dat dit het laatste zou moeten zijn. Maar hij wil het niet verliezen nu dit er nog zijn kan: het geluk van het verdriet. ‘Gaat nog niet heen! Speelt, speelt nog door!’ ‘Het is sluitingstijd,’ weert de dirigent met een verontschuldigend handgebaar af. Hij is doodmoe en wenscht naar huis te gaan. John loopt langs het podium op en neer, met smeekende handen, als in een uiterste nood, die naar redding zoekt. Hij zou met deze handen de onontroerdheid dier van slaperigheid bleeke en verstrakte muzikanten, die voortgaan, onverbiddelijk, hun instrumenten in hun kisten en foudralen te pakken, willen vasthouden, hen willen schudden om ze te beduiden, dat zij niet heen

mógen gaan. Dan nadert hij den pianist. Hij staat vlak naast hem, op het podium. De man, die bezig is de muziek op een stapel te leggen, ziet hem met wijd open oogen aan: John moet er in dat moment schrikwekkend uitzien. De vreemde bezoeker legt naast hem op de vleugel een biljet van tien gulden neer en strijkt het nerveus met de hand glad. Als John den pianist ziet aarzelen legt hij over het biljet van tien gulden een biljet van vijf en twintig gulden neer en strijkt het met de hand glad. Hij is nu alleen met den man op het podium, de anderen zijn reeds heen gegaan, de lichtkroon aan de zoldering dooft, alleen boven het buffet brandt nog een licht. De pianist draait op de vleugel zijn muzieklamp aan, dan neemt hij met een vragende blik naar den ander plaats.

‘Het is mijn tijd, meneer,’ zegt hij, meer tegen zichzelf dan tegen John.

‘Happy days!’ fluistert John

heesch, nauwelijks meer verstaanbaar. En de pianist speelt. In het licht van zijn muzieklamp zijn zijn wenkbrauwen gefronsd, zijn wangen wit, strak en hol. Maar hij speelt, met gesloten oogen. Ook John, die naast hem zit, sluit de oogen en glimlacht, glimlacht.

En langzaam glijden de herhalingen der muziek in elkaar over tot één eindelooze melodie.

Als John buiten komt staan naast de deur tegen de muur geleund twee mannen, de kragen opgeslagen, de petten in de oogen getrokken. Zij staan daar onbewegelijk en wachtend.

Als er een zijn vuist had opgeheven en hem hard op de hersens geslagen, zou John glimlachend aan zijn voeten in elkaar zijn gezakt...

XVIII Moedeloos einde

Er gebeurde echter niets.

De partijen, die op afkondiging van de algemeene staking hadden aangedrongen, zonden, als een loos vuurwerk, troepen joelende opgeschoten jongens door de straten. De winkeliers blindeerden hun spiegelruiten, de rijken hielden zich eenige dagen schuil, een poging om een onbeheerd staande auto in brand te steken werd door de politie met de blanke sabel verhinderd. Toen reden de trams weer, de werklieden togen weer naar hun werk met hun tinnen kruiken en hun boterhammen in een papiertje verpakt en het bedrijvige mierennest van de groote stad krioelde weer af en aan.

Als Jacques laat op de avond hoort bellen, luistert hij met tegenzin naar de voetstappen, die door de gang naderen.

Wederom gaat de deur van zijn kamer open en wederom verschijnt de heer.

Maar Jacques is nu vastberaden overeind gesprongen, geen tweede maal herhaalt zich dezelfde scène. Juist als hij los wil barsten ontmoet zijn blik die van den ander: een lange trieste blik, gansch niet de blik van iemand, die gerechtigheid komt spelen.

Jacques laat zijn arm zakken.

John's groote vierkante lijf staat daar een beetje jammerlijk, zijn vuisten bengelen aan zijn armen als zware gewichten. Hij heeft geen houding, constateert Jacques. Wat beteekent dat en wat wil hij van me?

‘Zij is weg’, zegt John met een bijna geluidlooze stem. De kleine beweging van het hoofd, waarmee hij deze woorden begeleidt, is welsprekender dan zijn woorden en Jacques voelt zich ondanks zichzelf getroffen door het desolate, het trieste van dit gebaar.

Jacques duwt zijn handen in zijn zakken en ziet John aan. Hij bekijkt

John opmerkzaam, zijn nieuwsgierigheid is grooter dan zijn afkeer. Zoo, zoo, bromt hij tusschen de tanden. Hij haalt een hand uit zijn zak en maakt een kort wegwerpend gebaar, dat John echter begrijpt als een wenk om plaats te nemen. Hij trekt een stoel bij de tafel weg en gaat zitten.

Jacques blijft staan, hij ziet hoe John, op de ellebogen steunend, zijn hoofd tusschen zijn handen neemt en met zijn handen over zijn wangen, over zijn voorhoofd, over zijn haren wrijft alsof hij zich afdroogt.

Zoo, zoo, bromt Jacques nog eens.

John heft langzaam twee groote sombere oogen naar hem op.

'Ik heb u een slag gegeven. Ik vraag u excuus.'

Jacques glimlacht grimmig.

'Waarom? Omdat zij weggeloopen is? Is dat een aanleiding om mij nu excuus te vragen?'

Jacques vindt het bijna komisch. Maar hij is niet bereid John zoo maar kalmweg te vergeven. De slag is

sindsdien gegroeid, heeft ontzaggelijke afmetingen aangenomen. Hij is hem toen niet voor geweest, thans zal *hij* het eerst slaan.

'Jij... hond' mompelt Jacques.

John's schouders krijgen een lichte schok. Er komt verzet in zijn massief lichaam. Maar moedeloos blijft hij zitten, de ellebogen op tafel, het gezicht in de handen.

'Ja,' zegt hij zacht, 'ik heb het verdiend. Ik heb mij als een hond gedragen. Tegen Leopoldine en tegen u.'

Maar Jacques heft de hand afwerend op:

'Ook anderen kunnen zich als een hond gedragen hebben. Ik ben vele dingen anders gaan zien, sindsdien. Ook ik erken, me als een hond gedragen te hebben, al is het in dingen, die u niet weet. Wij zijn, wat dat betreft, ongetwijfeld quitte. Ik heb namelijk sindsdien uw slag rechtsgeldig gemaakt, om me zoo eens uit te drukken.'

Hij ziet, dat John hem eenigszins

onzeker aankijkt. Hij begrijpt het niet heelemaal, denkt Jacques.

Hij gaat tegenover hem aan de tafel zitten.

'Luister eens,' zegt hij, 'ik zal het u uitleggen.'

'Toen u die avond bij mij kwam en mij een slag in het gezicht gaf, was mijn schuld zeker nog miniem. Ik had Leopoldine wat dikwijls bezocht, wat vrij met haar verkeerd, och, zooals dat onder moderne menschen gaat, die zich wenschen te amuseeren en die plezier in elkaar hebben. Er was werkelijk geen haar kwaad bij. Ik had het misschien beter niet gedaan, de dingen worden nogal ingewikkeld als het getrouwde menschen geldt. U liep ongetwijfeld wat te hard van stapel, praatjes van het personeel zijn niet altijd het juiste richtsnoer, waarnaar men zijn handelingen moet bepalen. Toch heb ik uw slag aanvankelijk geaccepteerd. Want het blijft de waarheid: ik had het niet moeten doen. Ik heb er me echter niet bij neergelegd. Ik heb

steeds het gevoel in mij wakker gehouden, dat ik nog een vuistslag te goed had. Ik heb vele dagen met het voornemen rondgeloopen, dat ik u er een op het gezicht moest timmeren. Ik heb het niet gedaan. Ik ben te laf geweest. Dat is het juiste woord: ik ben te laf geweest. Ik heb tenslotte uitvluchten genoeg gevonden om het niet te doen. Het waren uitvluchten en ze bleven het ook voor mij, dat wil zeggen, in mijn handen hield ik nog altijd de slag bewaard, die ik u geven wilde. Ik had het gevoel, dat ik mij nooit van deze druk zou kunnen bevrijden, als ik deze vuistslag niet gedeponeerd had. Eenige avonden geleden, in een onbekookte bui, heb ik mijn vuistslag laten ontsnappen, in het gezicht van een idioot kantoorklerkje op een bal masqué, het was een schande, dat ik mijn kostbare vuistslag op die manier verknoeide, maar ik was aanvankelijk opgelucht. Daarom zei ik zooeven, dat ook ik mij als een hond gedragen had, en dat is de waarheid:

ik hèb me als een hond gedragen, tegenover mijzelf zoowel als tegenover u... Hoe wilt u nu, dat ik uw excuus zal aannemen, zoolang deze zaak niet vereffend is?'

Jacques houdt op. Zijn gedachten hebben hem geleid naar een uitspraak, waarvan hij nu eerst de beklemmende beteekenis beseft. Wat zal de ander doen, wat zal hij zeggen, in dit moment, dat voor hem ook beslissend moet worden?

Hij kijkt gespannen naar John, hij volgt iedere trek, iedere beweging van diens gezicht.

John denkt:

'Het is waar, de ander heeft het recht. Ik vraag hem mij te ontheffen van een daad, die mij thans in mijn eigen oogen verachtelijk maakt. Want hij was het niet, het was Leopoldine, die ik die slag had willen geven. Hem heb ik slachtoffer gemaakt van een handeling, die tegen een ander was bedoeld. Maar *ik* had geen recht, noch tot het een noch tot het ander. Ik ben het zelf

geweest, die van mijn leven niets heb weten te maken, ik ben het zelf geweest, die alle toenadering tot haar heb gemankeerd toen zij mij geboden werd. Ik heb Leopoldine niet willen begrijpen als zij zichzelf niet meer begreep. Eens heeft zij tot mij gezegd: Waarom heb je niet beter op mij gepast? Maar ik, ik heb toen de schouders op gehaald: Leopoldine is een onafhankelijke vrouw, zij kan op zichzelf passen. En later als de twijfel mij begon te ondergraven heb ik tot mijzelf gezegd: Niet sentimenteel wezen. Het moet zoo. Ja, de ander heeft het recht, mijn schuld moet geboet worden...'

John heft eindelijk het hoofd weer op:

'Ook u hebt een ander geslagen, terwijl u mij gemeend hadt, ook u hebt het recht een fout te herstellen, die ik op mijn wijze wil herstellen door u mijn excuses aan te bieden. Het is niet meer dan billijk, zelfs zeer billijk, meneer, wanneer ik u vraag uw fout te repareeren...'

Zijn blik is wat weifelend, maar zijn wenkbrauwen buigen zich vastberaden samen.

Die loyaliteit van John beklemt Jacques toch. De dingen, die hij daar zegt gaan werkelijk boven menschelijke krachten. Het is waar, het zou zeer billijk wezen. Zij staan als mannen tegenover elkaar, die erkennen moeten zich het leven vergald te hebben om een vrouw. Als sportsmen moeten zij tevens erkennen beiden oneerlijk spel te hebben gespeeld, moeten zij nu hun zaken ook onderling weer in orde brengen. Het zou zeer billijk wezen, denkt Jacques. Maar kan ik het aannemen?'

John zit daar nog steeds met de oogen neergeslagen.

Hij denkt:

'Het moet. Ik kan me niet diep genoeg vernederen, wil ik het boeten...'

Jacques denkt:

'Het zou voor ons beiden uit de wereld wezen. Ten slotte is het toch niet veel anders dan een ceremo-

nieel. Daarna kan men elkaar eerlijk en zonder omwegen weer de hand reiken. Daarom: het is beter niet sentimenteel te wezen...'

Bliksemsnel zit Jacques' slag op John's wang.

John houdt zich kranig, hij vertrekt nauwelijks een spier, even slechts trillen zijn kaken. Geen geluid komt over zijn lippen. Hij is alleen zeer bleek geworden.

Ook Jacques voelt, dat hij zeer bleek is geworden.

John staat langzaam en moeilijk op. Hij drukt Jacques' hand breed en krachtig. Hij drijft de adem zwaar door de neus uit.

'Wilt u een glas cognac?' vraagt Jacques, die een flesch en twee glazen gaat halen.

Het boek

In het boek, waarin Jacques had zitten lezen op de dag, dat het begonnen was, stond:

Niet steeds is de rechte lijn de kortste verbinding tusschen twee punten.

Wat in de uiterlijke wereld als een daad van de eene noodzaak verschijnt ontspringt in de innerlijke wereld vaak aan een andere noodzaak.

Evenwicht is het wat de wetten van het heelal beheerscht en ook de wetten van den mensch. Sterren beschrijven hun vaste baan, slechts de meteoren vliegen weg en slaan aan stukken. Zoo in de makrokosmos en ook in de mikrokosmos.

Daarom - en hoewel het strijdig schijnt met de wetten van het moreel - kan een onrechtvaardige daad, een voor het uiterlijk onrechtvaardige daad, een andere onrechtvaardige daad, een voor het innerlijk onrechtvaardige daad, op-

heffen. Het moreel zal hier een onjuistheid vaststellen, die het geweten der slapelooze nachten als een juistheid moet accepteeren. Harder en nauwkeuriger dan het moreel is de wet van het evenwicht. En meer dan de wetten van het moreel volgt het geweten de wetten der natuur. De te zwaar belaste helft van een hefboom kan eerst weer in evenwicht worden gebracht door een te zwaar belasten van de anderen helft. Dan eerst treedt wederom rust in.

1931-'32.